

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Historie liberecké Oblastní galerie do roku 1989

Diplomová práce

Studijní program: N7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce: **Bc. Tomáš Jirutka**
Vedoucí práce: Anna Habánová, M.A., Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Jirutka**
Osobní číslo: **P15000635**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Historie liberecké Oblastní galerie do roku 1989**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem je zpracovat historii Oblastní galerie v Liberci od jejího vzniku po 2. světové válce po rok 1989. Důraz bude kladen na politické události promítající se do každodenního života této kulturní instituce. Stěžejní část bude vycházet z nezpracovaného archivu instituce. Součástí práce bude vytvoření úplného seznamu výstav, zmapování personálního obsazení a zpracování vlivu oficiální kulturní politiky na výstavní a akviziční program.

Pro vypracování bude použito metod orální historie, analýzy archivních materiálů a komparace pramenů a literatury.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BERGMANOVÁ, Marie, ed.: Sběrka 1 2 3: stopy historie v akvizicích, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, Praha 2010, ISBN 978-80-7056-161-4.

HABÁNOVÁ, Anna - KROUPOVÁ, Markéta - ŠTĚPANOVIČOVÁ, Zuzana: Šedesát let, šedesát tváří, Liberec, Liberecký kraj ve spolupráci s Oblastní galerií v Liberci 2012, ISBN 978-80-87707-02-9.

LAŠTOVKOVÁ, Věra - VÝTISKOVÁ, Eva: Ohlédnutí: výstava k 50. výročí právní samostatnosti Oblastní galerie v Liberci, Liberec, Oblastní galerie 2004, ISBN 808550404.

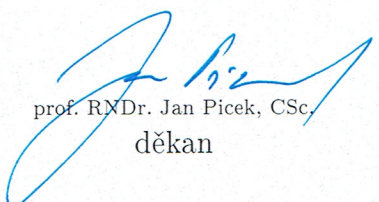
ŠEVČÍK, Jiří et al.: České umění 1938-1989, 2. vyd. Praha, Akademie věd České republiky 2001, ISBN 8020009302.

VANĚK, Miroslav - MÜCKE, Pavel: Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie, 2. vyd. Praha, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, ISBN 978-80-246-2931-5.

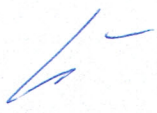
Vedoucí diplomové práce: **Anna Habánová, M.A., Ph.D.**
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Anně Habánové, M.A, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za její neskonalou trpělivost. Dále bych rád poděkoval všem pamětníkům za to, že mi věnovali čas a podělili se o své vzpomínky. Jmenovitě PhDr. Haně Seifertové, PhDr. Nadě Řehákové, Mgr. Evě Výtiskové, prof. PhDr. Bohumilu Nuskovi, CSc. a Alexi Beranovi a jeho dceři Ing. Kateřině Tomanové. Velké díky patří i PhDr. Jaromíru Typltovi za poskytnutí přínosných materiálů. Rovněž velmi děkuji zaměstnancům Státního okresního archivu Liberec za umožnění nahlédnout do nezpracovaných materiálů o liberecké galerii a Heleně Bajzíkové za pomoc při získávání archivních pramenů uložených přímo v liberecké galerii. Na závěr bych rád poděkoval své partnerce Nele Vávrové, která mi byla po celou dobu obrovskou oporou.

Anotace

Diplomová práce se zabývá dosud nezpracovanou historií Oblastní galerie v Liberci od jejího vzniku po rok 1989. Samotný charakter instituce vždy ikonicky ovlivňovali její čelní představitelé v duchu kulturně-politických proměn ve společnosti. Počátky galerie jsou pevně spjaty s budovatelským nadšením Jaro Berana, prvním správcem a následně ředitelem galerie. Liberalizační tendence šedesátých let zosobňuje Hana Seifertová a o následnou normalizaci poměrů se zasloužili Vladimír Volšička a Věra Pavlišová.

Klíčová slova

Oblastní galerie Liberec, kultura, umění, historie, Jaro Beran, Hana Seifertová, Vladimír Volšička, Nad' a Řeháková, Věra Pavlišová

Abstract

This thesis deals with the history of Regional gallery Liberec from its establishment until 1989 which has not been described up till now. The nature of this institution has always been influenced by its leaders in the spirit of cultural-political changes in society. The gallery has its origins in the shape of an enthusiastic builder Jaro Beran, who was gallery's first administrator and then also its first director. Liberalization tendencies of the 60's are represented by Hana Seifertová and following standardization of public relations is connected with the names of Vladimír Volšička and Věra Pavlišťová.

Key word

Regional Gallery Liberec, culture, art, history, Jaro Beran, Hana Seifertová, Vladimír Volšička, Nad' a Řeháková, Věra Pavlišťová

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	9
Úvod	10
1. Rozbor literatury a pramenů	12
2. Kulturně-politické události v letech 1946–1989	17
2.1 Přerod v socialistickou společnost	17
2.2 Destalinizace	20
2.3 Nová legislativa.....	22
2.4 Rehabilitace.....	23
2.5 Galerie jako spoluvůrce liberalizačního procesu	24
2.6 Normalizace	26
3. Liberecké sbírky výtvarného umění do roku 1945	28
4. Budování (1945–1958)	32
4.1 Galerie výtvarných umění Severočeského muzea.....	32
4.1.1 Budova galerie.....	36
4.1.2 První otevření a stálá expozice	37
4.1.3 Proměnné výstavy a výtvarná sdružení	40
4.1.4 Personál galerie	42
4.1.5 Od kulturního vzdělávání k ideologické výchově.....	43
4.2 Krajská galerie v Liberci.....	49
4.2.1 Činnost krajské galerie do roku 1955.....	50
4.2.2 Činnost krajské galerie v letech 1955–1957.....	53
4.3 Krajský vlastivědný ústav	55
4.3.1 Beranův odchod z galerie	56
5. Uvolnění (1958–1970)	58
5.1 Činnost galerie na konci padesátých let.....	58
5.1.1 Konference pracovníků muzeí a galerií.....	62

5.2 První polovina šedesátých let.....	63
5.2.1 Zrušení KVÚ a opětovné osamostatnění.....	63
5.2.2 Perspektivní plány galerie do následujících let a rekonstrukce budovy.....	64
5.2.3 Nová expozice – Staří mistři	67
5.2.4 Personál	69
5.2.5 Činnost galerie v letech 1961–1964	71
5.3 Druhá polovina šedesátých let	77
5.3.1 Činnost galerie do srpna 1968	77
5.3.2 Činnost galerie od srpna 1968 do roku 1970.....	83
6. Normalizace (1971–1989)	88
6.1 Personál.....	88
6.2 Činnost galerie v sedmdesátých letech	91
6.3 Činnost galerie v osmdesátých letech	93
6.4 Období změn	95
7. Závěr	98
8. Seznam použitých pramenů a literatury	99
8.1 Prameny	99
8.1.1 Archivní prameny.....	99
8.1.2 Orální prameny.....	99
8.1.3 Periodika.....	100
8.2 Literatura.....	101
8.2.1 Studentské práce.....	104
8.3 Internetové zdroje.....	104
8.4 Sborníky	105
9. Seznam příloh.....	106
10. Přílohy.....	107

Seznam použitých zkratek a symbolů

BOK – výstava „Budujeme osvobozené kraje“

ČSVU – Český svaz výtvarných umělců

GVU – galerie výtvarných umění

KNV – Krajský národní výbor

KSSPPOP – Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody

KVÚ – Krajský vlastivědný ústav

KS – Krajské středisko

MěstNV – Městský národní výbor

MVS – Malá výstavní síň

ONV – Okresní národní výbor

SKNV – Severočeský Krajský národní výbor

SČSVU – Svaz československých výtvarných umělců

SČVU – Svaz českých výtvarných umělců

ÚSČSVU – Ústřední svaz československých výtvarných umělců

VUS – Výtvarní umělci severu

Úvod

Liberecká galerie představuje jednu z nejstarších a nejvýznamnějších kulturních institucí v regionu, přesto její historie nebyla nikdy plnohodnotně zpracována. Cílem této práce je poskytnout přehledný popis její činnosti v období od jejího počátku až do roku 1989 s ohledem na kulturní politiku tehdejšího Československa, a tím přispět k rozšíření povědomí o participaci bývalých zaměstnanců galerie na kulturním rozvoji města a okolí.

Stěžejním podkladem předložené práce jsou rozsáhlé nezpracované archivní materiály uložené v Oblastní galerii Liberec a ve Státním okresním archivu v Liberci. Po jejich důkladném prozkoumání následovala analýza provázená komparací s doposud zjištěnými závěry z dostupné literatury a orálních pramenů a jejich následná syntéza do uceleného výkladu.

Práce je rozčleněna do šesti stěžejních kapitol. První nabízí přehled pramenů a literatury, ze kterých autor čerpal. V další kapitole jsou popsány hlavní kulturně politické události mezi lety 1945–1989. Třetí kapitola vysvětluje podmínky vzniku prvních veřejných sbírek výtvarného umění v Liberci a jejich vývoj až do roku 1945. Zbylé kapitoly se zabývají již samotnou institucí a jsou rozděleny s ohledem na stěžejní témata v jejím historickém vývoji – budování, uvolnění a normalizace.

Kapitola „Budování“ se zabývá obdobím v letech 1945–1958, což je úsek, kdy v čele galerie stál Jaro Beran. Název se pojí nejen se samotným vznikem a následným utvářením liberecké galerie v budově Johanna Liebiega mladšího, ale současně odkazuje i na téma budování socialismu v tehdejší Československu, které se neslo v duchu slepého prosazování sovětských metod. Tento proces napomohl pozvednout prestiž galerie, aby z ní následně mohl vytvořit nástroj k prosazování kulturní politiky státu.

Poté následuje kapitola „Uvolnění“, jejíž časové rozpětí je ohraničeno lety 1958–1970. Hlavním tématem je nástup nové ředitelky Hany Seifertové a vnášení nových prvků do výstavní činnosti. Obrovský ohlas si vysloužily sochařské výstavy, stálá expozice holandských mistrů, přehlídky abstraktního umění a pořádání odborných přednášek významných umělců či filozofů. Předpokladem těchto aktivit byla liberalizace československé společnosti, která v roce 1968 vyústila v takzvané Pražské jaro. Daný proces

však neměl dlouhého trvání. Následovala srpnová okupace vojsky varšavské smlouvy, v jejímž důsledku došlo v roce 1970 k nucenému odchodu Hany Seifertové.

Kapitola „Normalizace“ začíná rokem 1971, kdy byl na post ředitele dosazen manažersky neschopný normalizátor Vladimír Volšička. Během jeho působení se výstavní program omezil výhradně na prorežimní autory a zavádění jakýchkoliv novinek do činnosti galerie bylo zcela nežádoucí. Dané období tak představuje obrovský úpadek instituce. Poměry v galerii se začaly nepatrně obracet k lepšímu až s příchodem nové ředitelky Věry Pavlišové v roce 1979. Za jejího vedení se podařilo uspořádat z iniciativy Nadi Řehákové několik významných výstav. Jednalo se ale spíš o výjimky. Obecně platí, že neumožnění inovativního přístupu k výstavní činnosti během normalizace se odrazilo ve zkostnatělém chodu celé instituce. A právě z tohoto důvodu je daná kapitola v porovnání s těmi předchozími nejkratší. Obrat nastal teprve po roce 1989, ale to již nespadá do časového vymezení této práce.

1. Rozbor literatury a pramenů

Vlastní vývoj liberecké galerie do roku 1989 nebyl nikdy plnohodnotně zpracován. Literatura v tomto ohledu nabízí pouze stručné či útržkovité texty. Za nejucelenější lze považovat publikaci *Ohlédnutí: výstava k 50. výročí právní samostatnosti Oblastní galerie v Liberci*¹, která ve své první části nabízí několik stran textu k historii galerie od vzniku samostatného oddělení v roce 1945 po přelom tisíciletí a ve druhé části se pak píše o samotných sbírkách. Hodnotný zdroj informací dále nabízí brožura *Z historie výtvarných organizací na Liberecku*², jež mimo hlavní záběr na liberecké výtvarné organizace věnuje i nemalou část svého textu právě liberecké galerii.

Určité zmínky o liberecké galerii lze vyhledat i v dílech sledujících činnost Severočeského muzea, s nímž galerie sdílela svou historii až do roku 1952, a ke konci padesátých let se obě organizace opět dočasně sešly jako podřízené orgány tehdy vzniklého Krajského vlastivědného ústavu. Společná minulost je reflektována například v knize *100 let Severočeského muzea v Liberci*³, či v odborném příspěvku Bohumila Nusky v publikaci *Sborník severočeského muzea*⁴ z roku 1959.

Dále se nabízejí knihy zaměřené na určitou osobnost či událost – jde například o díla *Malíř a grafik Jaro Beran*⁵, *Výstava Budujeme osvobozené kraje v Liberci roku 1946*⁶ a *Socha a město Liberec 1969*⁷. S ohledem na vývoj sbírek lze ještě zmínit příspěvek Anny Habánové *Život po životě*⁸ zveřejněný v katalogu k výstavě *Kunstschatze des Mäzens Heinrich von Liebieg* (Umělecké poklady mecenáše Heinricha von Liebiega) a publikace *Sběratel Dr. Anton Randa 1864–1918*⁹ a *Poklady liberecké galerie:*

¹ LAŠTOVKOVÁ, Věra – VÝTISKOVÁ, Eva: *Ohlédnutí: výstava k 50. výročí právní samostatnosti Oblastní galerie v Liberci*, Liberec, Oblastní galerie 2004, 12 s., ISBN 808550404.

² KARPAŠ, Roman: *Z historie výtvarných organizací na Liberecku: Seznam členů Liberecké unie výtvarných umělců; Výtvarní umělci působící na Liberecku po roce 1945*. Liberec: Liberecká unie výtvarných umělců, 1994, 56 s.

³ *100 let Severočeského muzea v Liberci*. Liberec: Severočeské muzeum, 1973, 101 s.

⁴ NUSKA, Bohumil. *Dějiny Severočeského muzea*, in: *Sborník Severočeského muzea*. [Sv.] 2, Historia. Liberec: Krajské nakl., 1959, s. 3–28.

⁵ KUBÁT, Bohumil: *Malíř a grafik Jaro Beran: K umělcovým nedožitým 88. narozeninám*. Liberec, 1980.

⁶ TECHNIK, Svatopluk: *Výstava Budujeme osvobozené kraje v Liberci roku 1946*. Liberec: Česká beseda, 2001, 50 s. Zprávy České besedy.

⁷ RAIMANOVÁ, Ivona: *Socha a město Liberec 1969*. Liberec: Spacium, 2008. 140 s. ISBN 978-80-87213-00-1.

⁸ HABÁNOVÁ, Anna: *Život po životě*, in: *Kunstschatze des Mäzens Heinrich von Liebieg = Umělecké poklady mecenáše Heinricha von Liebiega*. Frankfurt am Main: Museum Giersch, 2012, s. 179–195.

⁹ KROUPOVÁ, Markéta – STRNAD, Jan: *Sběratel Dr. Anton Randa: 1864–1918*. V Liberci: Oblastní galerie v Liberci ve spolupráci s Městskou galerií MY v Jablonci nad Nisou, 2010. 45 s. ISBN 978-80-85050-85-1.

*německé a rakouské malířství 19. století*¹⁰. Určité střípky o historii liberecké galerie lze dohledat i v katalozích *České malířství XX. století*¹¹, *Nizozemské malířství 16. – 18. století*¹², *Německé a rakouské malířství 19. století*¹³ a *Šedesát let, šedesát tváří*¹⁴.

Dále je třeba zmínit publikace, které svým pojetím posloužily jako určité zrcadlo, jak by mohla vypadat práce zachycující vývoj galerijní instituce. Jedná se o díla *Galerie umění Karlovy Vary 1953–2013*¹⁵, *Sbírka 1 2 3: stopy historie v akvizicích*¹⁶ sledující vývoj Galerie Středočeského kraje a *100 let Domu umění města Brna*¹⁷. Určitou inspiraci poskytly i studentské práce: bakalářská práce *Historie galerijních doprovodných programů Oblastní galerie v Liberci*¹⁸, diplomové práce *Galerie výtvarného umění v Chebu v letech 1962–1989*¹⁹, *Kulturní život v Liberci po druhé světové válce*²⁰, *Oblastní galerie Vysočany v Jihlavě*²¹, *Vliv sovětské propagandy na československou kulturní politiku v letech 1948–1956*²², *Výtvarná scéna ve Zlíně v šedesátých letech*²³ a disertační práce *Galerie umění a akviziční politika v době normalizace*²⁴ a *Svaz výtvarných umělců*

¹⁰ VINTER, Vlastimil: *Poklady liberecké galerie: německé a rakouské malířství 19. století*. Liberec: Severočeské krajské nakladatelství, 1964, 155 s.

¹¹ ŘEHÁKOVÁ, Naďa: *České malířství XX. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1974, 183 s.

¹² SEIFERTOVÁ, Hana – SLAVÍČEK, Lubomír. *Nizozemské malířství 16. – 18. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Oblastní galerie v Liberci, 1995, 112 s. ISBN 80-85050-14-5.

¹³ THEINHARDT, Markéta – VÝTISKOVÁ, Eva – MELANOVÁ, Miloslava: *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Oblastní galerie v Liberci, c1997, 167 s. ISBN 80-85050-21-8.

¹⁴ HABÁNOVÁ, Anna – KROUPOVÁ, Markéta – ŠTĚPANOVIČOVÁ, Zuzana: *Šedesát let, šedesát tváří*, Liberec, Liberecký kraj ve spolupráci s Oblastní galerií v Liberci 2012, ISBN 978-80-87707-02-9.

¹⁵ *Galerie umění Karlovy Vary 1953–2013*. Karlovy Vary: Galerie umění, 2013. 140 s. ISBN 978-80-87420-22-5.

¹⁶ BERGMANOVÁ, Marie, ed.: *Sbírka 1 2 3: stopy historie v akvizicích*, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, Praha 2010, ISBN 978-80-7056-161-4.

¹⁷ SLAVÍČEK, Lubomír, ed. – VRÁNOVÁ, Jana, ed.: *100 let Domu umění města Brna: 1910–2010*. Brno: Dům umění města Brna, 2010. 295 s. ISBN 978-80-7009-159-3.

¹⁸ JOHNOVÁ, Jana: *Historie galerijních doprovodných programů Oblastní galerie v Liberci*. Liberec, 2012. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra historie.

¹⁹ KÁRNÍK, Tomáš: *Galerie výtvarného umění v Chebu v letech 1962–1989*. Olomouc, 2015. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění.

²⁰ ANDRESOVÁ, Jana: *Kulturní život v Liberci po druhé světové válce*. Pardubice, 2009. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd.

²¹ OBŮRKOVÁ, Alena: *Oblastní galerie Vysočany v Jihlavě*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy.

²² KOLEČKOVÁ, Eva: *Vliv sovětské propagandy na československou kulturní politiku v letech 1948–1956*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií.

²³ DRÁBKOVÁ, Veronika: *Výtvarná scéna ve Zlíně v šedesátých letech*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění.

²⁴ SLOUPOVÁ, Andrea: *Galerie umění a akviziční politika v době normalizace*. Praha, 2016. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění.

v českých zemích v letech 1956–1972: oficiální výtvarná tvorba v proměnách komunistického režimu²⁵.

Pro porozumění a následně správnou interpretaci uměleckých proudů objevujících se v průběhu dvacátého století autorovy této práce posloužily rozsáhlé publikace *Dějiny českého výtvarného umění V. (1939/1958)*²⁶ a *Dějiny českého výtvarného umění VI./I (1958/2000)*²⁷. Na dané téma se zároveň váže problematika oficiální kulturní politiky a undergroundových hnutí, která je nejlépe zachycena v antologii *České umění 1938–1989*²⁸. Jiný pohled poskytly publikace *Předjaří: Československo 1963–1967*²⁹ a *Kultura v karanténě: Umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace*³⁰. O doplnění základních historických událostí se postaraly z obecného hlediska *Dějiny českých zemí*³¹ a s ohledem na město Liberec *A potom přijely tanky: repetitorium událostí roku 1968 v Liberci*³².

Drtivá většina informací však pochází z rozsáhlých archivních materiálů. Okolo stovky kartonů nabízí dosud nezpracovaný fond spravovaný samotnou Oblastní galerií Liberec³³ (dále jen OGL). Ten je z velké části tvořen materiály k proměnným výstavám, přičemž převážně se jedná o pro tuto práci nezajímavé byrokratické tiskopisy typu reversy o zapůjčení/navrácení exponátů a soupisy vystavovaných děl. Příjemnou výjimku představují propagační materiály jako např. informační skládanky či katalogy, plakáty, pozvánky na výstavu, novinové výstřižky nebo fotografie. Obecně však dokumentace k proměnným výstavám s ohledem na svůj masivní rozsah poskytla jen

²⁵ BINAROVÁ, Alena: *Svaz výtvarný umělců v českých zemích v letech 1956–1972: oficiální výtvarná tvorba v proměnách komunistického režimu*. Olomouc, 2016. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

²⁶ BREGANTOVÁ, Polana – ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie: *Dějiny českého výtvarného umění V., 1939/1958*. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3.

²⁷ BREGANTOVÁ, Polana – ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie: *Dějiny českého výtvarného umění VI./I., 1958/2000*. Praha: Academia, 2007, 526 s. ISBN 978-80-200-1487-X.

²⁸ ŠEVČÍK, Jiří – MORGANOVÁ, Pavlína – DUŠKOVÁ, Dagmar: *České umění 1938–1989: programy, kritické texty, dokumenty*. Praha: Academia, 2001, 520 s. ISBN 80-200-0930-2.

²⁹ PETRÁŠ, Jiří, ed. – SVOBODA, Libor, ed.: *Předjaří: Československo 1963–1967*. Vydání první. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016. 406 stran. ISBN 978-80-87912-45-4.

³⁰ MERVART, Jan: *Kultura v karanténě: umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace*. Vydání první. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 175 stran. Knižnice Dějin a současnosti; 57. svazek. ISBN 978-80-7422-303-7.

³¹ PÁNEK, Jaroslav – TŮMA, Oldřich: *Dějiny českých zemí*. V Praze: Karolinum, 2008, 487 s. ISBN 978-80-246-1544-8.

³² PŘÍHODA, Luboš: *A potom přijely tanky: repetitorium událostí roku 1968 v Liberci*. Liberec: Kruh autorů Liberecka, 2009, 191 s. ISBN 978-80-254-6248-5.

³³ Archiv OGL, nezpracovaný fond.

minimum přínosných informací. Další kartony spravované v rámci galerijního archivu nabízejí fotodokumentaci, informace k putovním výstavám a návštěvní knihy. Opět se jedná o materiály, které nijak nepřispěly k prohloubení této práce. Avšak zcela zásadní přínos představuje karton obsahující komplexní rozbor činnosti galerie za léta 1970–1978, ve kterých se nachází ucelená dokumentace činnosti galerie za jednotlivé roky. Jednotlivé rozbor vycházely každé pololetí a ve svém obsahu nabízejí hlavní informace o činnosti instituce za dané období. Jmenovitě se jedná o popis výstavní činnosti, přehled návštěvnosti a plány na následující období. Právě tyto výroční zprávy představují pro danou práci obrovský přínos.

Další nezpracovaný fond liberecké galerie se nachází ve Státním okresním archivu v Liberci³⁴ (dále jen SOkA Liberec). Jedná se o 35 kartonů, 13 balíků a 5 knih. Značná část tohoto fondu se vztahuje k době po roce 1989, což je pro tuto práci nepodstatné. Zato v těch několika málo kartonech, jejichž obsah vychází z období před revolucí, se nachází další významný zdroj informací. Předně se jedná o další komplexní rozbor činnosti, tentokrát za léta 1974–1990, což ve spojení s komplexními rozborů získanými v archivu OGL plně pokrývá celé dvě dekády. Dále je v tomto fondu k dispozici soudobá dokumentace k jednotlivým letům v rozmezí 1945–1989, a ta nabízí podobně jako kartony vedené k výstavní činnosti v galerijním archivu informační skládanky, katalogy, pozvánky a novinové výstřižky.

V SOkA Liberec se dále nachází osobní fond Jaro Berana³⁵, prvního správce a následně ředitele galerie, který se skládá celkem ze 20 kartonů. Prvních deset kartonů má osobní charakter, druhá polovina je však spjata s Beranovou činností v liberecké galerii. Pro tuto práci je nejvýznamnější především karton č. 11, jehož součástí jsou materiály týkající se poválečné obnovy libereckého muzea, vzniku musejního kuratoria, konfiskace obrazů po německém obyvatelstvu i samotná dokumentace k činnosti galerie v letech 1946–1957, která tak doplňuje nedostačující obsah archivu v OGL. Celkově vzato se tak jedná o další velmi vydatný zdroj informací.

³⁴ Státní Okresní archiv Liberec (dále jen SOkA Liberec), nezpracovaný fond Oblastní galerie.

³⁵ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro.

Poslední příspěvek ze SOkA Liberec představuje tištěná diplomová práce *Galerie výtvarného umění v Liberci v letech 1873–1945*³⁶ napsaná Jiřím Bláhou v roce 1968. Bohužel je tento text nedostatečně ocitován, takže některé informace nelze vnímat jako relevantní.

Reflexi normalizačních praktik nabízí spisy o Nadě Řehákové a Haně Seifertové vedené v archivu bezpečnostních složek v Praze.³⁷ Obě jmenované byly po určitou dobu sledovány StB pro podezření, že se podílejí na protistátní činnosti. Spisy se skládají z několika hlášení o činnostech dotyčných. Oba spisy byly nakonec založeny do archivu se závěrem, že není nutné „podezřelé osoby“ nadále sledovat.

Na závěr je třeba zmínit orální prameny. Hned několik zaměstnanců poskytlo rozhovor. Jmenovitě se jedná o Hanu Seifertovou³⁸, Evu Výtiskovou³⁹ a Nadě Řehákovou⁴⁰. Dále svými vzpomínkami přispěl i syn Jaro Berana, Alex Beran⁴¹ za účasti své dcery Kateřiny Tomanové, jež doplňovala vyprávění svého otce a Bohumil Nuska⁴², zaměstnanec Severočeského muzea v letech 1957–1990. Hana Seifertová následně několikrát poskytla konzultaci prostřednictvím e-mailu.

³⁶ SOkA Liberec, BLÁHA, Jiří: *Galerie výtvarného umění v Liberci v letech 1873–1945*, sign. B 8431, diplomová práce, Ústí nad Labem, 1968.

³⁷ Archiv bezpečnostních složek, Fond KR/MV.

³⁸ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

³⁹ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

⁴⁰ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Naděždou Řehákovou (18. 11. 2016).

⁴¹ Rozhovor Tomáše Jirutky s panem Alexem Beranem za účasti jeho dcery, Kateřiny Tomanové (1. 9. 2016).

⁴² Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017).

2. Kulturně-politické události v letech 1946–1989

2.1 Přerod v socialistickou společnost

Krátce po skončení druhé světové války začalo město Liberec psát zcela novou kapitolu svých dějin. Drtivá část osob považovaných za Němce byla nucena město v rámci odsunu opustit, a tak město pod Ještědem, které bylo po dlouhou dobu jejich centrem, nabídlo možnost nového života pro celou řadu přistěhovalců z různých koutů Československa. Radikální nahrazení původního obyvatelstva vneslo změnu do všech aspektů městského života. Významnou roli v budování nového charakteru města sehrála i liberecká galerie.

Samotný účel kulturních zařízení vymezil ministr školství a osvěty Zdeněk Nejedlý⁴³ ve svém zásadním budovatelském projevu na sjezdu kulturních pracovníků v pražské Lucerně krátce po skončení druhé světové války dne 29. května 1945: „Skončila válka – jedna z nejstrašnějších, jaké znají dějiny. Ale tím není řečeno, že skončil boj. Zůstalo mnoho ještě z toho, co je třeba dobojovat, dokončit. I na kulturní frontě, ano především na kulturní frontě. Obracím se proto ke všem kulturním pracovníkům, [...] abychom se dohodli, dali si program a tak rukou společnou dali se i do díla na tom, co máme, co musíme na tomto poli dělat.“⁴⁴ Následně přednesl hlavní body svého plánu. V první části mluvil o tom, vůči čemu by se měla celá společnost vymezit: volal po vymýcení fašismu ve všech aspektech kultury a odmítal dekadentní umění, jež dle jeho názoru jasně demonstrovalo zkaženost kapitalistické buržoazie.⁴⁵ Ve druhé části naopak popsal, jakým směrem by se československá kultura měla ubírat: „Potřebujeme kulturu, která bude mluvit k milionům a ne k určité malé skupině lidí. Potřebujeme kulturu, která by sjednocovala národ a ne rozbíjela jej v kulturní kasty.“⁴⁶ Dalšími prioritami v jeho programu byla podpora národní kultury a oslava významných československých umělců. Během celého projevu několikrát dával za příklad Sovětský svaz.⁴⁷

⁴³ Zdeněk Nejedlý (1878–1962) byl český politik, veřejný činitel a historik. Válku přečkal v SSSR a ihned po osvobození se stal členem Fierlingerovy vlády na postu ministra školství a osvěty. Až do poloviny 50. let se aktivně účastnil na vrcholné politice.

⁴⁴ Viz pozn. 28, s. 52.

⁴⁵ Viz pozn. 28, s. 54–56.

⁴⁶ Viz pozn. 28, s. 57.

⁴⁷ Viz pozn. 28, s. 58.

Nejedlý daným proslovem nastínil „první formulaci kulturní politiky KSČ po druhé světové válce,“⁴⁸ jež v sobě mj. nesla zásadní sdělení, že kultura by měla být programově řízena po vzoru Sovětského svazu. To se začalo naplno uplatňovat po únorovém mocenském převratu v roce 1948, kdy se veškerá umělecká tvorba začala naplno podřizovat socialistickému realismu. Směru, jenž se objevil v Sovětském svazu na počátku třicátých let a který si kladl za cíl znázornit realistickými prostředky vizi idealizované socialistické společnosti.⁴⁹

Komunistická strana ihned po nástupu k moci začala „ve všech oblastech života a kultury násilně a slepě prosazovat sovětské metody a vzory, jimž se avantgardní umělci museli podrobit.“⁵⁰ Nová vláda si kulturní dění podmanila vytvořením státních uměleckých svazů pro jednotlivé oblasti umění. Vznikly například *Svaz československých novinářů*, *Svaz československých spisovatelů* nebo *Ústřední svaz československých výtvarných umělců* (ÚSČSVU). „Úkolem těchto uměleckých organizací bylo starat se o ideový obsah umělecké tvorby, o její výrazové prostředky, jejich názornou sdělnost a srozumitelnost, protože umění mělo bezprostředně působit na vnímavost a na politické uvědomování pracujících mas.“⁵¹

V květnu 1949 vešel v platnost zákon č. 148/1949 Sb.,⁵² na jehož základě došlo k dlouhodobým zápůjčkám obrazů ze sbírek Národní galerie mezi československé regionální galerie. Za otce této myšlenky byl označen tehdejší prezident Klement Gottwald, neboť „dal popud k uspořádání putovní výstavy českého klasického umění ze sbírek pražského hradu v Gottwaldově, Bratislavě a dalších městech republiky.“⁵³ Smysl akce pak popsal ministr školství, věd a umění Zdeněk Nejedlý na první celostátní konferenci delegátů Svazu československých výtvarných umělců konané v březnu 1950 v Praze: „My zcela jinak i zužitkováváme zakoupená díla. Nehromadíme je ve skladištích. Nehromadíme je ani ve skladištích Národní galerie. Chceme, aby i tato díla žila a plnila svou funkci. Posíláme je proto tam, kde je jich třeba. I do mimopražských měst, ano tam

⁴⁸ Viz pozn. 28, s. 52.

⁴⁹ Viz pozn. 26, s. 280.

⁵⁰ Tamtéž, s. 279.

⁵¹ Tamtéž, s. 279–280.

⁵² Zákon č. 148/1949 Sb., o Národní galerii v Praze, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 21. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-148>.

⁵³ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Nová díla v liberecké Galerii výtvarných umění, dne 25. 5. 1949.

především, neboť chceme, aby nejen Praha a její obyvatelstvo se těšilo z našeho umění, ale pokud možno všechno obyvatelstvo a v celé republice.“⁵⁴

Dále v roce 1949 došlo k územní reorganizaci státu. Tradiční členění země na historické celky (Čechy, Morava, Slezsko a Slovensko) bylo zrušeno a místo toho vznikly uměle vytvořené kraje.⁵⁵ Současně s tím byla vedena iniciativa, aby nově ustanovené krajské orgány převzaly kontrolu nad kulturními organizacemi na daném území. Liberecká galerie (tehdy ještě jako součást Severočeského muzea) byla začleněna pod správu libereckého Krajského národního výboru (dále jen KNV) již v září roku 1949.⁵⁶

Podřízení galerie krajskému národnímu výboru přineslo vysoké nároky na ideologické zaměření proměnných výstav. Především na počátku padesátých let, kdy se svět nacházel na pokraji války mezi západem a východem, byla výstavní činnost silně ovlivněna ideály oficiální kulturní politiky státu.

Výstavba krajských galerií byla formálně stvrzena Směrnicí ministerstva školství, věd a umění⁵⁷ ze dne 28. července 1952, dle které měla v každém kraji vzniknout galerie, jejímž zřizovatelem by byl příslušný krajský národní výbor. Hlavní smysl spočíval v ještě větším podrobení činnosti galerií státnímu aparátu.

Směrnice stanovovala, že hlavním cílem krajských galerií má být zprostředkování výtvarných děl veřejnosti a tím pěstovat vkus a přinášet obyvatelstvu poučení o vývoji výtvarného umění. Dále se měly krajské galerie věnovat vědecké činnosti a pečovat o veřejné sbírky výtvarného umění po celém kraji. Jednotlivé krajské galerie měly mj. také trvale vystavovat umělecká díla spojená s daným krajem a pořádat pravidelné výstavy členů KS ÚSČSVU. Dále se uvádělo, že ředitel galerie bude do své funkce jmenován krajským národním výborem. Základním předpokladem pro výkon dané činnosti byla odborná způsobilost. Úřadující ředitel disponoval pravomocemi k řízení galerie po stránce vědecké i umělecké, a to podle směrnic Národní galerie v Praze. Zaměstnanci galerie byli ustanovováni krajským národním výborem na návrh ředitele galerie. Základem sbírek krajských galerií se staly umělecké kolekce všech místních galerií či muzeí,

⁵⁴ BERAN, Alex: Liberecká Galerie výtvarných umění pracujícím, in: *Stráž Severu*, roč. 6, 1950, č. 260, s. 6.

⁵⁵ Viz pozn. 31, s. 394.

⁵⁶ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského muzea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 3.

⁵⁷ Směrnice o krajských galeriích, in: *Věstník ministerstva školství, věd a umění*, 1952, roč. VIII, sešit 22, s. 287–288.

díla zapůjčená ze sbírek ministerstva školství, věd a umění a Národní galerie v Praze a nakonec i konfiskáty. Za účelem doplňování sbírek mohla být při krajském národním výboru ustanovena poradní nákupní skupina úřadující po dobu dvou let. Jejími členy měli být zástupci příslušného krajského střediska výtvarných umělců, krajského národního výboru, Národní galerie v Praze a ředitel krajské galerie.

2.2 Destalinizace

V polovině padesátých let se stále častěji objevovaly názory odmítající socialistický realismus jako základní dogma kultury. Dané téma se promítlo i v Beranově informační zprávě z ledna 1956, v níž citoval proslov prezidenta Antonína Zápotockého ze dne 15. 12. 1955: „Jednu zásadní věc musíme mít stále na zřeteli a v ní nemůžeme slevovat: budujeme socialismus a chceme ho vybudovat. Tomuto zásadnímu požadavku podřizujeme všechno, i spisovatelskou a uměleckou činnost. A to je, z čeho mají mnozí umělci u nás břichabolení. Přejí nám všechno nejlepší, jsou pro socialismus, nejsou nepřáteli režimu, chtějí, abychom socialismus vybudovali, ale říkají: jenom nám dejte úplnou uměleckou svobodu, abychom si mohli dělat, co chceme. A na to já říkám: takovou uměleckou svobodu umělcům dávat nebudeme, to bychom socialismus nevybudovali...“⁵⁸ Projev tehdejšího československého prezidenta velmi příznačně popisuje jeden z hlavních problémů kultury tehdejšího Československa a zároveň vystihuje stanoviska obou stran. Na jedné straně si i mnozí prorežimní umělci uvědomili, že socialistický realismus se postupně stával „prázdnou slupkou, z níž se obsah a ideovost vytratily“⁵⁹ a chtěli se od něj odpoutat. Na druhé straně jej vedení KSČ stále nekompromisně prosazovalo. Logicky se tak začaly ozývat kritické hlasy, „které se snažily revidovat dogmatické pojetí vývoje, obhajovat některá dosud tabuizovaná témata a přehodnocovat úseky moderní tradice.“⁶⁰

Impuls tomuto novému přístupu zavedl mj. i Nikita Sergejevič Chruščov na XX. sjezdu sovětské komunistické strany v únoru 1956, kde „poprvé oficiálně připustil hlubokou krizi projektu budování socialistické společnosti a tím výrazně nalomil doposud neotřesenou a zaslepenou sebedůvěru nositelů tohoto projektu.“⁶¹

⁵⁸ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 1, leden 1956.

⁵⁹ Viz pozn. 26, s. 287.

⁶⁰ Viz pozn. 26, s. 287.

⁶¹ Viz pozn. 27, s. 21.

Zpochybnění současného stavu věcí v samotném epicentru socialistického bloku rázem povzbudila pokrokové umělce: „Velmi ostrá kritika dosavadních praktik zazněla na II. Sjezdu československých spisovatelů“⁶² v dubnu 1956, ale žádané uvolnění nepřišlo, neboť „se stalinistické vedení Komunistické strany Československa snažilo vystupovat proti všem spontánním snahám o liberalizaci veřejného života.“⁶³ Což se do značné míry dařilo až do počátku šedesátých let.

Na probíhající krizi socialistického realismu (a socialismu jako takového) reagoval i *Ústřední svaz československých výtvarných umělců* (ÚSČSVU) přípravou nového, reorganizovaného výběrového svazu pro výtvarné umělce. Ten byl vyhlášen v lednu roku 1956 pod názvem *Svaz československých výtvarných umělců* (SČSVU) a na jeho ustavující konferenci v říjnu 1956 došlo k převratnému povolení zakládání uměleckých tvůrčích skupin.⁶⁴ „Jako první této možnosti využila skupina Máj, která své založení oznámila v oficiálním dopisu Ústřednímu výboru SČSVU dne 1. prosince 1956.“⁶⁵ Brzy následovaly i další skupiny. „Jednotlivé tvůrčí skupiny, kromě těch, v nichž se sdružili příslušníci mocenských struktur Svazu, se lišily orientací, akcentováním různých vzorů z postkubistického umění, větší či menší přítomností abstraktních nebo figurativních složek. Umění těchto skupin – Trasa, UB 12, Máj a dalších, se na domácí scéně postupně prosadilo jako široký střední proud. Principem jejich svobody bylo odmítnutí ideologie a důraz na autonomní výtvarné prostředky.“⁶⁶ Je však nutné zdůraznit, že „skupiny nevystupovaly s revolučními a podvratnými uměleckými programy, jejich prohlášení se z dnešního pohledu zdají krotká a požadavky minimální. V dobové situaci však bylo potřeba značné odvahy k vystoupením.“⁶⁷

Obecně lze konstatovat, že umožnění zakládání tvůrčích skupin napomohlo liberalizaci společnosti, což posléze vedlo k uvolňování poměrů v šedesátých letech.

⁶² Viz pozn. 31, s. 405.

⁶³ Tamtéž, s. 409.

⁶⁴ Viz pozn. 28, s. 109.

⁶⁵ Tamtéž, s. 192.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Viz pozn. 28, s. 192.

2.3 Nová legislativa

V červenci roku 1959 vyšly Zákon o osvětové činnosti a Zákon o muzeích a galeriích, které do jisté míry navazovaly na směrnici ministerstva školství, věd a umění o krajských galeriích z roku 1952. Oba zákony se staly základními kameny liberecké galerie⁶⁸ a nastavily pravidla fungování těchto institucí prakticky až dodnes. Nutno podotknout, že některé části byly na svou dobu skutečně pokrokové, naopak jiné se plně podřizovaly potřebám tehdejší socialistické společnosti.

Zákon č. 52/1959 Sb., o osvětové činnosti definoval obecné cíle: „obsahem [...] je zejména soustavné šíření vědeckého světového názoru, boj proti buržoazním ideologiím a proti přežitkům v myšlení lidí, vysvětlování a prosazování politiky Komunistické strany Československa směřující k dovršení výstavby socialismu a k upevnění světového míru.“⁶⁹ Dále určoval podřízenost kulturních institucí příslušným národním výborům: „ve spolupráci s příslušnými organizacemi a institucemi národní výbory sledují a s výjimkou ústředně řízených institucí kontrolují veškerou osvětovou činnost ve svém obvodu, aby svým ideovým obsahem odpovídaly potřebám socialistické společnosti.“⁷⁰

Naproti tomu zákon č. 54/1959 Sb. se již konkrétně zabýval přímo muzejními a galerijními institucemi: „významným kulturně politickým úkolem muzeí a galerií je zejména dokládat vysokou kulturní úroveň našeho lidu, jeho zápasy o národní svébytnost, třídní a politické boje a úspěchy socialistické výstavby. Účelem tohoto zákona je zajistit, aby sbírky muzeí a galerií byly zachovány a doplňovány, řádně spravovány, aby jich bylo účelně využíváno a aby byly zpřístupněny lidu k poučení, obohacení jeho estetického cítění a podněcování k tvořivé práci pro socialistickou společnost.“⁷¹ Galerie se měly věnovat především vědeckému výzkumu, sběru dokladů o umělecké tvorbě, odborně uchovávat, konzervovat a restaurovat musejní sbírky a v neposlední řadě vést evidenci sbírek a odborně ji zpracovávat. Svě osvětové poslání měly galerie plnit prostřednictvím výstav, publikačních činností a přednášek. „Podle obvodu působnosti se

⁶⁸ Zákon č. 52/1959 Sb., o osvětové činnosti byl zrušen v roce 1992, zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích byl zrušen v roce 2000.

⁶⁹ Zákon č. 52/1959 Sb., o osvětové činnosti, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1959-52>.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1959-54>.

rozlišují [...] galerie ústřední, krajské, popřípadě okresní.“⁷² Ústřední galerií byla myšlena Národní galerie v Praze. Její povinností bylo poskytovat odbornou pomoc ostatním galeriím. Jednotlivé galerie mohly doplňovat své sbírky nálezy, nákupy, výměnou, darem, odkazem či převodem. Vyřazení sbírek bylo možné pouze se souhlasem příslušného řídicího orgánu. Vývoz do ciziny muselo povolit ministerstvo školství a kultury. Galerie krajské, okresní a místní zřizovaly a řídily výkonné orgány příslušných národních výborů. „Pracovníci v muzeích a galeriích musí mít pro výkon své funkce potřebnou politickou a odbornou kvalifikaci.“⁷³

2.4 Rehabilitace

Období mezi lety 1956–1963 bývá označováno jako rehabilitační. Umělci se odkláněli od oficiálního proudu a snažili se obnovit hodnoty moderního umění.⁷⁴ Proti tomu se stavěla oficiální kulturní politika. Například na prvním sjezdu⁷⁵ reorganizovaného SČSVU konaného na přelomu listopadu a prosince roku 1960 tajemník ÚV KSČ Jiří Hendrych „apeloval na umělce, aby se zbavili výlučnosti, vyvarovali se abstrakce a formalismu, které jsou nepřátelské ideologie komunismu svou estetikou, filosofií nihilismu a programovou skepsí.“⁷⁶

Dané rétoriky se strana držela i v následujících letech: „Abstraktivismus byl na posledním zasedání ÚV KSČ v prosinci 1963 odsouzen jako směr nemající nic společného se socialistickým realismem. [...] Strana odmítá podporu umění, které se odvrací od aktivní společenské úlohy za cenu formální samoúčelnosti a výlučnosti jak se to projevuje na příklad v tendencích abstraktivismu. Odmítá podporu umění, které se vzdává úsilí o širokou sdělnost, které jednostranně omezuje a deformuje síly umělce a oslabuje jeho podíl na společenském zápase za pokrok a lepší budoucnost a nahrazuje hledání pasivním přijímáním krátkodechých módních vzorů buržoazní kultury.“⁷⁷ Přesto po-

⁷² Zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1959-54>.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Viz pozn. 28, s. 247.

⁷⁵ Sjezd v říjnu 1956 byl označen jako ustavující, následoval sjezd v roce 1960, který se počítá jako první. Druhý sjezd reorganizovaného SČSVU proběhl v roce 1964.

⁷⁶ Viz pozn. 28, s. 234.

⁷⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Zpráva o výsledku periodické prověrky provedené v Oblastní galerii v Liberci ve dnech 3. 2. – 11. 2. 1964, s. 2.

stupně docházelo k významné ztrátě vlivu na výtvarné umělce,⁷⁸ kteří stále častěji hledali inspiraci pro svou tvorbu „v meziválečných uměleckých směrech a v současném západním umění. Snaha nalézt alternativní formu vyjádření pak často probíhala individuálně, čímž se stavěla do opozice k principu socialistické kultury, která byla charakteristická tvorbou kolektivních děl, vytvořených podle jednotných norem.“⁷⁹

V průběhu šedesátých let nakonec došlo k zásadní změně orientace: „Končí politika obrany moderních tradic, umění se postupně internacionalizuje a reviduje se i jeho samotný pojem.“⁸⁰ Významnou roli v daném procesu sehrál SČSVU, který ze své podstaty měl být spíše jakousi převodovou pákou stranické politiky,⁸¹ ale pod vlivem sílících tvůrčích skupin došlo na sjezdu SČSVU v roce 1964 „k volbě nového předsednictva svazu v čele s Adolfem Hoffmaisterem. Toto nové vedení pak postupně ‚břehy realismu‘ uvolnilo zcela.“⁸²

V libereckém prostředí byl zlomový rok 1964. Tehdy ještě bylo běžnou praxí, že sdružení výtvarníci museli navštěvovat politická školení, avšak „po výstavě Socha 64 pak byla politická náplň setkání konečně zrušena nadobro, protože výtvarníci zjistili, že se nic nestane, když na ně jednoduše přestanou chodit. A protože mladá nastupující generace neměla co ztratit, začala s dalšími projevy neposlušnosti. Nesundávaly se obrazy přikázané svěsit, vydávaly se dokonce i neschválené katalogy a koncem 60. let se spontánně přestalo rozlišovat mezi kandidáty a členy.“⁸³

2.5 Galerie jako spolutvůrce liberalizačního procesu

V polovině šedesátých let již bylo zřejmé, že strana nedokáže vzdorovat revizionistickým tendencím, a tak začalo docházet k postupné liberalizaci společnosti. Velkým dílem se na daném procesu podílely liberecké kulturní organizace, konkrétně Oblastní galerie v Liberci a divadlo Ypsilon. Galerie tak přestala být pouze odrazem kulturní politiky, ale naopak se na krátké období stala i jejím spolutvůrcem (a to s přesahem mimo region).

⁷⁸ Viz pozn. 27, s. 21.

⁷⁹ KOKEŠOVÁ, Alena: Druhý sjezd Svazu československých výtvarných umělců v roce 1964 a jeho vliv na liberalizaci výtvarné tvorby, in: *Historica Olomucensia – Sborník prací historických*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 246 s. ISSN: 1803–9561, s. 155.

⁸⁰ Viz pozn. 28, s. 247.

⁸¹ Viz pozn. 27, s. 26.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Viz pozn. 2, s. 9.

Této situaci nahrávalo i obsazení liberecké radnice, kde skupina v čele s progresivním starostou Jiřím Moulisem (v letech 1964–1969)⁸⁴ umožnila, že se Liberec stal jedním z hlavních center liberalizačních tendencí. Z jejich iniciativy se podařilo „vyčlenit celou oblast řízení kultury v okresním městě z přímého řízení ONV a vzájemné vazby omezit pouze na příležitostné konzultace člena rady a předsedy školské a kulturní komise ONV s funkcionáři města,⁸⁵ díky čemuž se kulturně-výchovná činnost v Liberci vyvíjela dle osvícených představ městských orgánů „bez vertikální vazby na vyšší články řízení.“⁸⁶

V reakci na uvolněnější atmosféru v Liberci zažádala Hana Seifertová v roce 1967 o přesun liberecké galerie v rámci celostátní sítě galerií z první kategorie do druhé. Chtěla tím docílit změny zřizovatele, neboť galerie v danou chvíli spadala pod kompetenci stále ještě konzervativního Severočeského krajského národního výboru, který sídlil v Ústí nad Labem. Pokud by proběhla změna, liberecká galerie by přešla pod správu ONV v Liberci, jenž byl napojený na liberalizovaný MěstNV v Liberci v čele s Moulisem. S výsledkem řízení v záležitosti podřízenosti galerie byla Hana Seifertová seznámena v červnu téhož roku: „k předchozímu jednání o změně podřízenosti některých krajsky řízených kulturních organizací sděluji, že rada SKNV na svém dnešním zasedání rozhodla, že žádné změny prováděny nebudou. Znamená to tedy, že vaše zařízení zůstává nadále podřízeno Severočeskému KNV v Ústí n. L.“⁸⁷ Přesto daný výsledek nijak neovlivnil obrodné tendence liberecké galerie.

Překvapivě zajímavý výklad vývoje politického dění ve druhé polovině šedesátých let na Liberecku nabízí text *Kritický rozbor úpadku státního řízení kultury v libereckém okrese* uvedený v brožuře s názvem *Současný stav a perspektivy ROZVOJE KULTURY libereckého okresu do roku 1975*, kterou vydal odbor kultury ONV v Liberci v roce 1972. Jedná se o ryze normalizační pohled na předsrpnové události: „Stále více se vytrácely z činnosti libereckých kulturních institucí základní aspekty: stranickost, ideovost a třídnost a přestávaly být prohlubovány vztahy ke kultuře socialistických zemí, zejména Sovětského svazu. Naproti tomu počaly sílit nediferencované

⁸⁴ Seznam představitelů Liberce, in: *WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie* [online], aktualizováno 30. 11. 2017 [vid. 15. 12. 2017], dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_představitelů_Liberce.

⁸⁵ SOkA Liberec, Fond ONV Liberec, karton 2642, sig. 401, 1972, *Záležitosti kultury, Současný stav a perspektivy ROZVOJE KULTURY libereckého okresu do roku 1975*, červen 1972, str. 2.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Dopis od předsedy Komise pro školství a kulturu SKNV v Ústí nad Labem pro Hanu Seifertovou ze dne 13. 6. 1967.

a nekritické kontakty s kulturou západní, kterým nahrávala i nedůsledná, nezásadová, netřídní kádrová politika SKNV při obsazování důležitých funkcí, což se pak promítalo do kádrové praxe vůbec. S puncem vysoké odbornosti pronikali do kulturních institucí v Liberci lidé politicky vlašní, nebo i výslovně protimarxistických názorů, kteří pak využívali slabé pozice závodních, stranických a odborových organizací.“⁸⁸

2.6 Normalizace

Po srpnové okupaci roku 1968 se do mocenských pozic dostaly odpůrci liberalizačního procesu a zasadili se o takzvanou normalizaci poměrů. Jedním z nástrojů prosazování stranické ideologie se podobně jako v padesátých letech stalo umění. Předtím ale bylo zapotřebí provést čistky v kulturních institucích.

Kulturní představitelé a umělci, kteří se před srpnovými událostmi hlásili k obrodnému hnutí, případně dávali najevo nesouhlas s okupací, museli opustit svá místa a zároveň jim byla zakázána jakákoliv veřejná či odborná činnost. „V některých oborech (médiá, vysoké školy, vědecké ústavy, některé oblasti státní správy) se čistky týkaly až poloviny všech zaměstnanců.“⁸⁹ Řada z nich byla posléze sledována či vyšetřována Státní bezpečností. Na druhé straně se otevřel prostor pro ambiciózní umělce, „kteří během předchozích let neuspěli v otevřené tvůrčí soutěži a ztratili dominantní postavení v profesních svazech. Režim se jim odměňoval tučnými výdělky, tituly, profesurami i řadou sociálních výhod.“⁹⁰ Ukázkovým příkladem byl Vladimír Volšička, ředitel liberecké galerie mezi lety 1971–1979.

Zavádění normalizace zároveň vyžadovalo zrušení dosavadních uměleckých spolků a jejich nahrazení novými, v nichž by figurovali pouze podporovatelé strany. V případě svazu výtvarníků se do nového sdružení dostalo přibližně jen osm procent⁹¹ jeho dosavadních členů (v Liberci z původních dvaadvaceti členů zbyly pouze tři)⁹².

⁸⁸ SOKA Liberec, Fond ONV Liberec, karton 2642, sig. 401, 1972, Záležitosti kultury, Současný stav a perspektivy ROZVOJE KULTURY libereckého okresu do roku 1975, červen 1972, str. 1–2.

⁸⁹ Viz pozn. 31, s. 438.

⁹⁰ Viz pozn. 27, s. 370.

⁹¹ Tamtéž, s. 371.

⁹² Viz pozn. 2, s. 9.

Do kulturních institucí se opět vrátila přehlídka socialistických témat – „oslav mateřství a rodiny, úcty k dělnické práci nebo rituálů mezinárodního bratrství.“⁹³ Hlavním kritériem hodnoty umělce se stal jeho politický postoj: „zejména poslušnost komunistické straně a věrnost Sovětskému svazu – a tedy souhlas s okupací.“⁹⁴ Přesto i nadále existovala undergroundová tvorba, která šla proti hodnotám oficiálního proudu. Tato díla byla vystavována v domácích galeriích či v polooficiálních kulturních centrech (např. liberecká Malá výstavní síň).

Utlumenou atmosféru sedmdesátých let rozvířilo vydání dokumentu Charta 77, ve kterém její signatáři (např. Havel, Patočka, Hájek a další) kritizovali státní moc kvůli nedodržování lidských a občanských práv. Režim si s ohledem na mezinárodní politiku nemohl zpočátku dovolit aplikování tvrdých represí, a tak byla alespoň vydána tzv. Antichartu, v níž byli signatáři Charty 77 označeni „za skupinu ztroskotanců a samozvanců, kteří se snaží podkopávat úsilí lidu...“⁹⁵ Následně byli kulturní zaměstnanci a umělci vybízeni, aby Antichartu podepsali, přičemž opět platilo, že nepodepsání dokumentu přivodí určité následky. „Také výtvarníci liberecké pobočky byli pozváni 4. 2. 1977 do klubu v Oblastní galerii, aby připojili své podpisy na tzv. Antichartu.“⁹⁶ Signatáři Charty byli později přeci jen vystaveni tvrdším represím (někteří skončili i ve vězení), ale svým počinem inspirovali k dalším akcím. „Od konce sedmdesátých let se stále výrazněji rozvíjela nezávislá kulturní a umělecká tvorba – především formou samizdatu.“⁹⁷

Následná politická situace v osmdesátých letech umožnila „některým mimopražským galeriím uspořádat výstavu, jejíž konání v Praze nebylo možné.“⁹⁸ Tyto výstavy předznamenávaly blížící se společenské změny. Koncem osmdesátých let se na scéně objevila celá řada nezávislých organizací, které volaly po změnách. Od roku 1988 patřily k častým projevům nespokojenosti pouliční demonstrace. Vrcholu dosáhly v listopadu 1989, což nakonec vedlo k pádu vlády jedné strany.

⁹³ Viz pozn. 27, s. 372.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Anticharta, in: *Totalita.cz* [online], [vid. 10. 4. 2018], dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ch77anti.php>.

⁹⁶ Viz pozn. 2, s. 11.

⁹⁷ Viz pozn. 31, s. 450.

⁹⁸ Viz pozn. 1, s. 2.

3. Liberecké sbírky výtvarného umění do roku 1945

Samotný vznik veřejné sbírky výtvarného umění v Liberci, která se později stala jedním ze základů liberecké galerie, je úzce spjat se založením Severočeského průmyslového muzea (Nordböhmisches Gewerbemuseum). O jeho zřízení začali usilovat členové libereckého Průmyslového spolku (Gewerbeverein der Stadt Reichenberg) už na konci šedesátých let 19. století.⁹⁹ Otázka zněla, jakým směrem se bude sbírkotvorná instituce profilovat. Brzy se proti sobě postavily dvě rozdílné koncepce – první pojetí doporučovalo s ohledem na charakter města úzké zaměření na průmyslové vzorky, zatímco druhý návrh, propagovaný libereckým učitelem kreslení Rudolfem Müllerem,¹⁰⁰ upřednostňoval především záběr na tzv. vysoké umění, přičemž hlavní doménou by byla obrazová galerie.

Otevření muzea v prosinci 1873 se neslo v duchu určitého kompromisu mezi oběma koncepcemi – Müller si prosadil vytvoření uměleckého oddělení, jež také sám spravoval,¹⁰¹ ale hlavní akviziční činnost muzea cílila především na průmyslové vzorky.¹⁰² Müllerovo oddělení nebylo finančně podporováno, musel se proto při budování obrazové sbírky spoléhat na dary. Záhy tak začal oslovovat regionální výtvarníky a sběratele umění z řad severočeských průmyslníků a měšťanů a díky jejich příspěvkům vznikla do konce sedmdesátých let 19. století úctyhodná „sbírka děl severočeských umělců, zaměřená především na liberecké rodáky.“¹⁰³ Nicméně již v roce 1880 se Müllerova stále znatelnější snaha přeorientovat muzejní činnost směrem k vysokému umění střetla s odlišnými zájmy muzejního kuratoria,¹⁰⁴ což nakonec vyvrcholilo Müllerovým odchodem.¹⁰⁵ Spolu s ním zmizela i výraznější snaha vybudovat plnohodnotnou obrazovou galerii. Sice nadále probíhaly výstavy obrazů a samotná sbírka byla příležitostně doplňována o dary libereckých průmyslníků či nákupy děl místních výtvarníků,¹⁰⁶ ale rozhodně se nejednalo o soustavnou a cílenou činnost.

⁹⁹ Viz pozn. 3, s. 12.

¹⁰⁰ Viz pozn. 36, s. 9.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 13.

¹⁰² Viz pozn. 3, s. 13.

¹⁰³ Tamtéž, s. 14.

¹⁰⁴ Müller navrhoval, aby instituce přijala název „Uměleckoprůmyslové muzeum“, muzejní kuratorium i liberečtí podnikatelé byli proti. V roce 1882, tedy již po Müllerově odchodu, byl přijat název „Severočeské průmyslové muzeum“.

¹⁰⁵ Viz pozn. 3, s. 14.

¹⁰⁶ Viz pozn. 36, s. 20.

Zásadní přínos pro budoucí galerii představoval vznik městské sbírky výtvarného umění. Ta byla založena v roce 1904 z odkazu průmyslníka Heinricha Liebiega, na jehož základě město získalo celou obrazovou sbírku uloženou v jeho libereckém bytě.¹⁰⁷ Spolu s obrazy Liebieg městu odkázal i částku 600 000 korun na jejich uchování a rozšiřování.¹⁰⁸ Tento obnos však nebyl volně k dispozici. Představoval pouze vklad uložený v nadaci barona Heinricha Liebiega a město mohlo disponovat výhradně vzniklými úroky.¹⁰⁹ Ve výsledku se tak jednalo o vcelku nízký, zato dlouhodobý příjem kapitálu.

Darovaná Liebiegova sbírka čítala celkem 225 položek¹¹⁰ a obsahovala „pozoruhodný soubor obrazů a kreseb rakouského a německého malířství 19. století a krajino-maleb příslušníků tzv. barbizonské školy včetně velké kolekce krajin Eugena Boudina.“¹¹¹ Mnohými byla označována jako jedna z nejlepších v celém Rakousko-Uhersku.¹¹² Kolekci „místní samospráva převzala 7. června 1904 a uložila ji do muzea, kterému připadla úplata za její správu.“¹¹³ V daný moment se poprvé setkaly městské a muzejní sbírky výtvarného umění. Liebiegova kolekce pak byla na žádost samotného dárce poprvé představena veřejnosti při výstavě českých Němců v roce 1906.¹¹⁴ Poté se vrátila zpět do muzea.¹¹⁵ Tam záhy došlo k uvolnění celého severního křídla prvního poschodí, aby obrazy byly, dle Liebiegova přání, přístupné lidem.¹¹⁶

Honosná budova Severočeského průmyslového muzea vystavěná v letech 1897–1898¹¹⁷ poskytla Liebiegově sbírce důstojné prostory, přesto dané umístění nebylo zcela vyhovující: „Sbírka obrazů, se kterou při původním uspořádání nikdo nepočítal, narušila celkovou koncepci výstavních prostorů a později, když se rozrostla, mohla být instalována pouze její část.“¹¹⁸ Tento nedostatek měl být brzy vyřešen, neboť Liebie-

¹⁰⁷ Viz pozn. 8, s. 179.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 181.

¹⁰⁹ MELANOVÁ, Miloslava: Heinrich von Liebieg: mecenáš, který se vrací do historické paměti, in: *Dějiny a současnost*. 2013, 35(2), ISSN 0418-5129, s. 38.

¹¹⁰ Viz pozn. 8, s. 179.

¹¹¹ Viz pozn. 1, s. 10.

¹¹² MOHR, Jan et al.: *Lázně – Oblastní galerie Liberec: proměna libereckých Lázní*. Vyd. 1. Liberec: Statutární město Liberec, [2013]. 142 s. ISBN 978-80-260-4967-8s. 100.

¹¹³ Viz pozn. 8, s. 181.

¹¹⁴ Viz pozn. 36, s. 25.

¹¹⁵ Viz pozn. 8, s. 182.

¹¹⁶ Viz pozn. 36, s. 36.

¹¹⁷ Viz pozn. 3, s. 20–21.

¹¹⁸ Viz pozn. 36, s. 37.

gova závěť dále zahrnovala požadavek, aby městská správa nechala pro jeho obrazovou sbírku vystavět samostatnou budovu. Za tímto účelem obdrželo město Liberec na základě Liebiegova odkazu dalších 100 tisíc korun.¹¹⁹ V roce 1909 se uskutečnila veřejná soutěž o nejlepší architektonický návrh,¹²⁰ a přestože vznikla celá řada zajímavých projektů, k samotné výstavbě v důsledku zhoršující se hospodářské situace města nakonec nedošlo. V průběhu dvacátých i třicátých let se vedení města opakovaně vracelo k diskuzi o případném vybudování vlastní budovy galerie, ale z návrhů pokaždé sešlo. Sbíрка tak zůstala i nadále ve správě muzea.

V následujících letech rostly městské i muzejní obrazové sbírky v důsledku akviziční činnosti i darů. Obvykle se jednalo o jednotlivé kusy, jen výjimečně došlo i k rozsáhlejším ziskům. Bezesporu největší přírůstek obdrželo Severočeské průmyslové muzeum v roce 1918, kdy zemřel jablonecký lékař Antonín Randa a ve své závěti muzeu odkázal na šest tisíc grafik z období 15. až 20. století.¹²¹ Randa neměl žádnou rodinu a jeho „rozhodnutí darovat sbírku veřejné instituci nijak nevybočovalo z dobových zvyklostí.“¹²² Městskou sbírku nejvíce obohatila koupě kolekce čítající celkem 260 děl od sběratele dr. Ferdinanda Blocha, uskutečněná v roce 1927 za 220 tisíc korun. Část zmíněné sumy byla uhrazena z úroků z Liebiegova odkazu.¹²³ Jelikož muzeum nemělo volné výstavní prostory, nové přírůstky městské sbírky zůstaly uloženy v provizorních depozitářích.¹²⁴

Po zabrání Sudet v říjnu 1938 bylo Severočeské průmyslové muzeum společně s vlastními i městskými výtvarnými sbírkami začleněno mezi říšská muzea v Německu. Zprvu se mu z nacionálně-propagandistických důvodů dostávalo značné podpory,¹²⁵ jenže s postupným vývojem války docházely peníze a muzeum muselo být nakonec uzavřeno.¹²⁶ Většina obrazových sbírek byla z obavy před leteckými nálety uložena do beden a převezena na zámky Milešov u Litoměřic, Sloup v Čechách a Lemberk u Jab-

¹¹⁹ Viz pozn. 8, s. 183.

¹²⁰ Tamtéž, s. 184.

¹²¹ STRNAD, Jan: Dr. Antonín Randa, in: *Jablonecký měsíčník*, roč. 2010, č. 11, s. 14.

¹²² Viz pozn. 9, s. 18.

¹²³ Viz pozn. 8, s. 190.

¹²⁴ Viz pozn. 11, s. 6.

¹²⁵ Viz pozn. 4, s. 13.

¹²⁶ Tamtéž.

lonného v Podještědí.¹²⁷ Zbylé exponáty zůstaly skryty v nehostinném prostředí muzejního sklepení. Samotné výstavní prostory Severočeského průmyslového muzea se proměnily ve skladiště užitkových předmětů.¹²⁸

V květnu 1945 proběhlo předání správy města Liberce do českých rukou¹²⁹ a krátce poté byla zajištěna i budova Severočeského průmyslového muzea.¹³⁰ Jelikož znovuotevření této kulturní instituce nepředstavovalo v prvních měsících poválečného chaosu téměř žádnou prioritu, byla prozatímně zapečetěna komisí pro evidenci uměleckých a historických památek.¹³¹ Současně s koncem války odstartoval proces radikální obměny liberecké populace. Drtivá většina obyvatel považovaných za Němce byla nucena město opustit a zároveň do Liberce proudily davy přistěhovalců z celého Československa. Převážně se jednalo o nově příchozí, ale určité procento představovali i starousedlíci, kteří byli vyhnáni v krizových letech 1938–1939. K nim se řadil i malíř Jaro Beran, rodák z libereckého Růžodolu I., budoucí správce a následně ředitel liberecké galerie.

Ve snaze uvést liberecké muzeum zpět do chodu vzniklo na popud ministra školství a osvěty dne 19. září 1945¹³² patnáctičlenné muzejní kuratorium, které „pečovalo o chod a rozvoj muzejnictví ve zdejších městě a provádělo zajišťování umělecky a jinak kulturně cenných předmětů z bývalého německého majetku.“¹³³ Ještě téhož dne se uskutečnila první schůze, při níž členové tohoto nově ustanoveného kuratoria diskutovali o sbírkách výtvarného umění a domluvili se na dvou hlavních bodech: za prvé, aby se galerie „stala jako samostatný ústav organizační součástí Severočeského musea“¹³⁴ a za druhé, „že umístění a instalování galerie je bezpodmínečně nutné v samostatné vhodné budově.“¹³⁵

¹²⁷ Viz pozn. 4, s. 13.

¹²⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, s. 2.

¹²⁹ CHOCHOLOUŠKOVÁ, Hana – LHOTOVÁ, Markéta: *Liberec*. Praha: Paseka, 2010, 69 s., [96] s. obr. příl. Zmizelé Čechy. ISBN 978-80-7432-031-6., 14.

¹³⁰ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, s. 2.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Viz pozn. 4, s. 14.

¹³³ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, s. 1.

¹³⁴ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 1.

¹³⁵ Tamtéž.

4. Budování (1945–1958)

4.1 Galerie výtvarných umění Severočeského muzea

Koncem září roku 1945 galerie neměla vlastní sídlo, sbírky a dokonce ani oficiální název. Vše se muselo teprve zajistit, přičemž v první řadě bylo zapotřebí určit někoho, kdo by se daného úkolu chopil. Nebylo však třeba dlouhého hledání, neboť jeden více než vhodný kandidát na sebe začal ihned po svém návratu z válečného exilu v Nymburku upozorňovat svými aktivitami za kulturní obnovu svého rodného města. A tak byl již v říjnu 1945¹³⁶ Jaro Beran z usnesení muzejního kuratoria jmenován správcem nově ustanoveného oddělení galerie. V pramenných záznamech se o nově vznikající galerii hovořilo buď jako o „Městské galerii v Liberci“¹³⁷ či prostě o „liberecké galerii“. Teprve v průběhu roku 1946 se ukotvil název *Galerie výtvarných umění Severočeského muzea v Liberci*, pod kterým instituce vystupovala až do roku 1953, kdy se osamostatnila a stala se *Krajskou galerií v Liberci*.

Do jisté míry lze konstatovat, že se Jaro Beran objevil ve správný čas na správném místě, ale rozhodně mu nelze upřít, že z něj jeho předválečné aktivity činily vhodnou osobu pro výkon dané práce. V mládí se „vyučil u svého otce řezbářem, posléze doplnil svoje vzdělání na uměleckoprůmyslové škole v Lipsku a Drážďanech, aby se v roce 1923 stal nejen odborným učitelem kreslení na učňovských školách v Liberci, ale i organizátorem českého kulturního dění jako dlouholetý předseda Okresního osvětového sboru, který pravidelně pořádal výstavy v České Besedě.“¹³⁸ Osobně se znal s mnoha českými i německými představiteli meziválečné výtvarné scény na Liberecku, k samotnému městu měl nadmíru blízký vztah a byl velmi schopný organizátor.

Prvořadým úkolem Jaro Berana v roli správce liberecké galerie se stalo shromáždění sbírek. To probíhalo především formou zajištění děl výtvarného umění z majetku či správy muzea (muzejní a městské sbírky výtvarných umění), jež byly během války v důsledku obav z náletů ukryty mimo Liberec.

¹³⁶ KUBÁT, Bohumil: Jaro Beran a liberecká galerie, in: *Průboj: orgán Severočeského krajského výboru KSČ*, roč. 25, č. 112, 1973, s. 5.

¹³⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Městské galerie v Liberci od října 1945 do ledna 1946.

¹³⁸ *Kulturní kalendář: kultura, tělovýchova, brannost, sport*. Liberec: Park kultury a oddechu, 1972, 11 sešitů.

Jelikož se sbírky uložené v Milešově nalézaly ve špatných podmínkách, došlo ještě v roce 1945 k jejich převezení zpět do Liberce. Zajištěné předměty ale neputovaly přímo do Severočeského muzea, nýbrž do skladu národního majetku, který se nacházel v tehdejší ulici Zdeňka Nejedlého¹³⁹ (dnes Milady Horákové) a teprve zde je mohli zaměstnanci muzea oficiálně převzít za přítomnosti několika svědků. Zbylé dvě části vyvezených muzejních sbírek byly pro nedostatek dopravní techniky zabezpečeny na daných místech (Sloup v Čechách a Lemberk) a odvezeny až v následujícím roce. Tentokrát již rovnou do budovy severočeského muzea.¹⁴⁰ Předseda muzejního kuratoria Josef Hájek popisoval, že zásadní problém při znovuzískávání muzejního majetku spočíval v nepřesnosti inventárních záznamů z dob předválečných.¹⁴¹ Novopečení zaměstnanci muzea tak měli pouze kusé informace o rozsahu, množství a druhu muzejních sbírek.

Další komplikaci představovalo nedostatečné označení beden.¹⁴² Jiří Bláha předložil ve své diplomové práci z roku 1968 o historii liberecké galerie zajímavý příběh o tom, jak byl v jedné z beden nalezen cenný Roubensův obraz: „Když v roce 1946 přebírali pracovníci Severočeského muzea obrazy, které byly za války ukryty na záměcích před leteckými nálety, narazili v jedné z beden na Rubensův obraz, [...], Vyhnání Adama a Evy z ráje“, který patřil Národní galerii v Praze. Jak se obraz dostal do Liberce? Národní galerie zapůjčila v roce 1938 na Rubensovu soubornou výstavu do Bruselu několik obrazů. Na zpáteční cestě, to už bylo roku 1939, byly obrazy zabaveny fašisty [...]. Ti přelepili poštovní nálepkou a obraz ‚v rámci podpory‘ poslali do Liberce. Tam byl nejprve ukryt v Severočeském průmyslovém muzeu a později s ostatními cennými obrazy odvezen nejprve na Lemberk, později do Milešova u Litoměřic [...], odtamtud se koncem roku 1945 vrátil zpět do Liberce.“¹⁴³

Zajištěné předměty ve Sloupu v Čechách a na Lemberku byly v roce 1946 „postupně přejímány a umístovány do musejních objektů, a to: předměty rázu umělecko-průmyslového do budovy Severočeského průmyslového muzea, rázu přírodovědeckého do budovy přírodovědeckého muzea, díla výtvarně-umělecká pak prozatím

¹³⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 32, sign. 169, kart. 11, Protokoly, konfiskáty, Seznam obrazů převzatých ze skladu národního majetku, s. 44.

¹⁴⁰ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, č. j. 42/46, ze dne 5. 2. 1946, s. 2.

¹⁴¹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Protokol o předání.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Viz pozn. 36, s. 43.

taktéž do budovy prvně uvedené, neboť objekt pro galerii výtvarných umění není doposud uvolněn. K jejich třídění dojde teprve tehdy, až budou všechny kulturně cenné hodnoty takto zajištěny a bezpečně uloženy. Dle odhadu nelze s tím v Liberci počítati ještě tohoto roku.“¹⁴⁴

Druhou cestou k vytvoření sbírek galerie bylo zabavení kulturně cenných předmětů po obyvatelích považovaných za Němce. V této souvislosti vyšel 1. července 1945 v severočeském periodiku *Stráž Severu* článek informující veřejnost o nutnosti ochrany kulturního majetku po Němcích „před zničením nebo odvlečením.“¹⁴⁵ Jednalo se zejména o obrazy, plastiky, rytiny, knihy, ale i o historický nábytek, staré textilie, porcelán či sklo. V srpnu *Stráž Severu* informovala o nařízení Zemského Národního výboru v Praze, dle kterého nesly „za řádné zajištění uměleckých děl z majetku okupantů“¹⁴⁶ zodpovědnost okresní a místní národní výbory, což vedlo k zakládání lokálních komisí k zajištění kulturně cenných předmětů z bývalého německého majetku.¹⁴⁷

Dne 1. října 1945 v Liberci vznikla na základě nařízení Zemského Národního výboru v Praze¹⁴⁸ komise určená k zajištění kulturně cenných předmětů z bývalého německého majetku. Z pověření muzejního kuratoria byl do stálého osazenstva komise ustanoven Jaro Beran z pozice správce výtvarných sbírek.¹⁴⁹ Ten měl o možném umístění některých sbírek určité povědomí právě díky vlastnímu zapojení v předválečném výtvarném dění na Liberecku. Takto se mu podařilo pro galerii získat například díla malíře Erwina Müllera uložená v jednom z libereckých ateliérů.¹⁵⁰

O průběhu konfiskací obrazů a kreseb hovořil Jaro Beran ve zprávě o činnosti galerie za období říjen 1945 až leden 1946: „Zajišťování uměleckých hodnot po Němcích zabralo nejvíce času, a tím nebylo a není možno ani v dohledné době pomýšlet na třídě-

¹⁴⁴ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, č. j. 42/46, ze dne 5. 2. 1946, s. 1.

¹⁴⁵ Pomáhejte chránit umělecké památky, in: *Stráž Severu*, roč. 1, 1945, č. 30, s. 4.

¹⁴⁶ Zajištění uměleckých děl z majetku okupantů, in: *Stráž Severu*, roč. 1, 1945, č. 58, s. 2.

¹⁴⁷ Tématem konfiskací movitých památek z majetku občanů německé národnosti po druhé světové válce se více zabývá Kristína Uhlíková.

¹⁴⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 32, sign. 169, kart. 11, Protokoly, konfiskáty.

¹⁴⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Pověření.

¹⁵⁰ HABÁNOVÁ, Anna: Erwin Müller, in: HABÁNOVÁ, Anna, ed.: *Mladí lvi v kleci: umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Vyd. 1. V Řevnicích: Arbor vitae, 2013. 437 s. ISBN 978-80-7467-025-1, s. 349.

ní a soupis obrazů a kreseb.“¹⁵¹ Časová náročnost této práce spočívala v tom, že členové komise museli vést o jednotlivých konfiskátech dokumentaci zahrnující jméno člověka, kterému byl majetek zkonfiskován, adresu místa, odkud bylo výtvarné dílo získáno a alespoň hrubý popis získaných děl. Beran dále uvedl, že: „uměleckého materiálu máme mnoho a bude vyžadovat intenzivní práci na zdolání tohoto úkolu.“¹⁵²

Celkem zabavili 618 konfiskátů různé hodnoty.¹⁵³ Pro české oddělení získali 9 originálů (Tkadlík, Mánes, Mařák, Špillar, Liebacher, Navrátil, Brožík, Dvořáček, Krejsa),¹⁵⁴ zbytek představovaly především díla německy hovořících regionálních umělců 19. a 20. století.¹⁵⁵ Celý soubor byl nejprve uskladněn v provizorních depozitářích Severočeského muzea, neboť galerie během zimy 1945/1946 ještě neměla svou vlastní budovu.¹⁵⁶ „Místnosti, kde jsou obrazy uskladněny, jsou nevytopené, a tím znemožňují další soustavnou práci.“¹⁵⁷

Dle referátu, který dne 8. ledna 1947 přednesl Vlastimil Vinter na pracovní schůzi muzejního kuratoria, měl „nashromážděný materiál sice ceny kulturní ve smyslu tehdejší vyhlášky ZNV, ale nikoliv musejní,“¹⁵⁸ tudíž galerie výtvarných umění ve výsledku sice konfiskováním získala značné množství výtvarných děl, ale v případě většiny z nich bylo předem zřejmé, že nikdy nebudou vystavovány. V pozdějších letech byla řada těchto konfiskátů zničena, vyměněna či prodána.¹⁵⁹

Aby liberecká galerie mohla i nadále rozšiřovat vlastní sbírky, vznikla v říjnu roku 1948 na základě usnesení kuratoria Severočeského muzea pětičlenná komise pro nákup uměleckých děl pro libereckou galerii.¹⁶⁰ Zasedali v ní Josef Rejman (kulturní referent

¹⁵¹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost městské galerie v Liberci od října 1945 do ledna 1946.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Seznam obrazů (28–37).

¹⁵⁴ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Městské galerie v Liberci od října 1945 do ledna 1946.

¹⁵⁵ Viz pozn. 11, s. 20.

¹⁵⁶ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti, č. j. 42/46, ze dne 5. 2. 1946, s. 1.

¹⁵⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost městské galerie v Liberci od října 1945 do ledna 1946.

¹⁵⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Pracovní program Severočeského muzea, s. 2.

¹⁵⁹ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Komplexní rozbor 1969–1990, Komplexní rozbor 1974, s. 3.

¹⁶⁰ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Osvětová rada statut. města Liberce, dne 14. 10. 1948.

ÚNV), Josef Hájek (předseda musejního kuratoria), Jaro Beran (správce galerie), Vlastimil Vinter (správce muzea) a Vojtěch Volavka (docent v oboru dějiny umění).¹⁶¹

4.1.1 Budova galerie

Hledání dostatečně reprezentativní budovy pro potřeby utvářející se galerie probíhalo až do začátku roku 1946. Z řady předložených návrhů se jako nejvhodnější jevila novorenesanční vila Johanna Liebiega mladšího.¹⁶² Tu ještě v lednu 1946 používalo velitelství pěšího pluku v Liberci,¹⁶³ ale již 18. 2. 1946 „byla výměrem rady Národního výboru statut. města Liberec [...] přidělena pro Galerii výtvarných umění.“¹⁶⁴ Ještě před samotným předáním proběhla dne 1. 4. 1946 její komisionální prohlídka, při které bylo zjištěno, že se stavba nacházela v téměř havarijním stavu a pouze odstranění nejnnutnějších závad bude vyžadovat značné množství zásahů. Ve výsledné zprávě se hovoří o nutnosti provedení zednických a malířských prací uvnitř budovy, předělání elektrického vedení, opravy vodovodu a toalety, zamezení prosakování vody ze střechy, vyměnění rozbitých oken a v neposlední řadě vyvezení veškerého odpadu.¹⁶⁵ Nezbytná byla též i úprava zahrady a zídky. Rozpočet rekonstrukce byl stanoven na 221 tisíc korun.¹⁶⁶

Oficiální předání budovy proběhlo dne 5. dubna 1946¹⁶⁷, čímž započala 67 let dlouhá symbióza cenného novorenesančního sídla a galerijní instituce. Avšak soulad mezi dvěma celky byl pouze zdánlivý, neboť po celou dobu společné interakce museli zaměstnanci galerie čelit neustálému zápasu mezi snahou o zajištění provozuschopného stavu a nedostatkem finančních prostředků. Pokud došlo k nějaké opravě, obvykle se řešily pouze nejakutnější problémy. Za celou dobu existence liberecké galerie ve vile Johanna Liebiega mladšího nedošlo k dosažení zcela uspokojivého stavu budovy.

¹⁶¹ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Osvětová rada statut. města Liberce, dne 14. 10. 1948.

¹⁶² V literatuře a pramenech se můžete setkat i s označeními jako Liebiegův palác či vila Moritze Liebiega. Jedná se bývalý Römheldův dům, který Johann Liebieg mladší nechal v letech 1871–72 přestavět na novorenesanční zámek. K objektu patří i zahrada sousedící se zámeckým parkem. Po smrti Johanna Liebiega v roce 1917 sídlo získal jeho syn Moritz Liebieg a následně pak i jeho děti. V roce 1945 budovu zkonfiskoval Československý stát.

¹⁶³ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zápis o předání.

¹⁶⁴ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Protokol sepsaný o komisionální prohlídce budovy č. p. 81/V v Liberci, s. 1.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 1–2.

¹⁶⁶ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Rozpočet na úpravné práce zámečku k použití pro galerii výtvarných umění, s. 1–2.

¹⁶⁷ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zápis o předání.

4.1.2 První otevření a stálá expozice

V květnu 1946 Jaro Beran ohlásil plánované otevření galerie na 1. srpen¹⁶⁸ spolu se zahájením ambiciózní liberecké přehlídky *Budujeme osvobozené kraje* (dále jen BOK), což byla výstava, jež „vznikla spontánně z iniciativy podnikavých lidí, většinou libereckých českých starousedlíků, kteří dobře znali místní poměry a možnosti.“¹⁶⁹ Výstavě byly přiděleny prostory „opuštěného výstaviště po tradičních Libereckých trzích (Reichenberger Messe), položeného blízko středu města na Masarykově třídě.“¹⁷⁰ Organizátoři si od tohoto kulturního počínu slibovali navýšení prestiže severočeského pohraničí, příliv dalších přistěhovalců a kýžené oživení průmyslu. Význam události podtrhl fakt, že záštitu „převzal prezident republiky dr. Edvard Beneš a v čestném předsednictvu byli uvedeni nejvyšší vládní činitelé.“¹⁷¹

Pro Berana to však znamenalo, že měl jen několik málo měsíců na to, aby uzpůsobil vilu Johanna Liebiega mladšího pro potřeby galerie a současně sestavil první stálou expozici, což zahrnovalo alespoň nejnútnejší restaurátorské zásahy vystavovaných obrazů. Přípravy tak doprovázela neustálá potřeba zjednodušit případně úplně přeskočit méně důležité úkoly. Například inventarizace sbírek¹⁷² byla dočasně vyřešena tím, že obrazy byly „uskladněny v depozitářích, rozděleny na skupiny portrétů, krajin, náboženských námětů, kreseb, grafiky a bezvýznamných.“¹⁷³ Došlo tak k nelogickému sloučení děl bez ohledu na jejich vázanost k původním souborům – Liebiegova, Randova a Blochova sbírka. Každá z nich přitom poskytovala určité časové či místní zaměření.

V pohraničním Liberci bylo s ohledem na politické dobové směřování poválečného Československa vyžadováno, aby se galerie orientovala primárně na umění české. To však nebylo v depozitáři prakticky nijak zastoupeno, a tak galerie musela „vytvářet svoji sbírku českého malířství od samého počátku.“¹⁷⁴ To však vyžadovalo určitý čas, takže

¹⁶⁸ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Program výtvarného referátu, 10. 5. 1946.

¹⁶⁹ Viz pozn. 6, s. 11.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Kompletní inventarizace rozsáhlých sbírek liberecké galerie byla dokončena až v průběhu sedmdesátých let.

¹⁷³ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti obrazové galerie k pracovní schůzi kuratoria Severočeského musea v Liberci dne 19. 6. 1946.

¹⁷⁴ Viz pozn. 11, s. 20.

prozatím musely tento nedostatek suplovat zápůjčky od soukromých osob¹⁷⁵ a proměnné výstavy českých umělců.

Rozsáhlost příprav nakonec způsobila, že slavnostní otevření Galerie výtvarných umění muselo být odloženo až na neděli 4. srpna 1946. Ve zprávě o činnosti galerie Beran podotýká, že se pracovalo až do poslední chvíle: „Po tiché, ale pilné práci s přípravami k otevření galerie, odcházel jsem v sobotu 3. srpna 1946 ve 3. hod. ráno z budovy galerie,“¹⁷⁶ jež druhého dne nabídla svým prvním návštěvníkům první stálou expozici složenou ze souboru 115 obrazů, 18 kreseb, 38 grafik a 30 barevných reprodukcí převážně francouzských umělců.¹⁷⁷ Výstava vycházela ze všech dostupných sbírek a nabízela chronologický průřez napříč dějinami výtvarného umění: „počínaje tabulkovou malbou, vývojově přecházející přes renesanční, barokovou a konče 19. a 20. stoletím.“¹⁷⁸

Prostřednictvím podrobně sepsané propagační zprávy si můžeme udělat velmi komplexní představu o podobě galerie po jejím otevření v roce 1946: „Otevřenou branou vejde na prostranství obklopené zelenými trávníky. Stojíme před bývalým Liebiegovým zámečkem, nyní galerií výtvarných umění, která jako součást severočeského muzea je vedena malířem Jaro Beranem. Prvé poschodí galerie je zhruba rozděleno na čtyři části. V první spatříme nádherné slovanské a řecko-arménské ikony, malované na zlatém podkladě. Na jedné z ruských ikon vidíme názorně postup restauračních prací, které provádí malíř Beran. Pravá část ikony byla ponechána v původním stavu (pro porovnání) levá pak restaurována, tj. zbavena nečistoty a starých vrstev laků, vyčištěna a osvěžena. Dále vidíme tabulové obrazy církevní a portréty z různých vývojových období. V druhé části jsou instalovány dřevěné plastiky gotické a barokní, půvabné genry drobných formátů českého malíře Norberta Grunda, kostelní obraz Petra Brandla, malý génie Brouwerův aj. České umění 19. a 20. století je zastoupeno jmény Kosárek, Chittussi, Navrátil, Tkadlík, Josef Mánes, Quido Mánes, Mařák, Schikaneder, Liebscher, Brožík, Špillar, Prousek, Kaván, Honsa, Lebeda, Votrubec, Šíma, Gutfreund, Rada, Salcman, Fišárek, Špála, Nowak, Müller, Liesler, Gross aj. Francie je zastoupena

¹⁷⁵ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti obrazové galerie k schůzi kuratoria dne 14. srpna 1946.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Galerie výtvarných umění v Liberci za I. pololetí 1948.

jména starší generace, vesměs krajinářské: Th. Rousseau, Boudin, Daubigny, Troyon aj. V oddělení kresby a grafiky se setkáváme převážně s českými autory jako Švabinský, Špála, Čapek, Kremlička, Bílek, Brunner, Úprka, T. F. Šimon, Majer, Svolinský, Tichý, Strnadel, Sychra, Bouda, Kotík, Štika, Sládek apod., ale jsou tu i dva vynikající otisky z dřevořezeb francouzského malíře Paula Gauguina. Na chodbách je umístěn výběr dokonalých reprodukcí malířů cizích, převážně francouzských. Vidíme tu známé Slunečnice van Goghovy, Degasova Harlekýna a Colombinu, Daumierovo Drama, Utrillovu Ulici, Gauguinovy Tahit'anky, Courbatův Piknik, Manetovu Olympii, dále je zastoupen Cézanne, Renoir, Bonnard, Sisley, Jongkind, Goya, překrásný Munc, Vermeer, Breughel a Filla. Chybí nám tu Picasso, Braque, celník Rousseau a jiní.¹⁷⁹ Toto uspořádání stálé expozice bylo v následujících letech několikrát upraveno: „obrazy se čas od času vyměňují a doplňují z depozitářů galerie,¹⁸⁰ ale samotné rozvržení na čtyři oddělení mapující postupný vývoj umění bylo zachováno až do roku 1950.¹⁸¹

Ačkoliv Jaro Beran investoval do přípravy urychleného otevření galerie míru úsilí dalece přesahující jeho povinnosti, zůstala podle něj jeho práce nedoceněna, neboť „nikdo ze zástupců vlády, ministerstva, města, korporací se nedostavil.“¹⁸² Ani z řad běžných občanů nebyl přílišný zájem o galerii. Touto problematikou se zabývá reportáž z druhé poloviny roku 1946¹⁸³ napsaná pravděpodobně Jaro Beranem¹⁸⁴: „Zeptá-li se návštěvník z vnitrozemí nebo cizinec některého z libereckých občanů na galerii výtvarných umění, pokrčí tázaný rameny a v nejhorším případě odpoví: ‚Promiňte, neznám. Co to je?‘ Chybu musíme hledat již v propagaci kulturních podniků pořádaných v rámci výstavy BOK. Na severočeské museum, galerii a sbírky přírodovědecké bylo tak trochu zapomenuto. Stalo se. Chyba byla mezitím snad již odstraněna, ne-li, je nejvyšší čas tak učinit. Na Šaldově náměstí je umístěn informační trojhran s výraznými plakáty, který upozorňuje občany nejen na existenci galerie, ale i na to, že je vzdálená pouhé tři minu-

¹⁷⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Galerie výtvarných umění, s. 1–2.

¹⁸⁰ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Galerie výtvarných umění v Liberci za I. pololetí 1948, 30. 6. 1948.

¹⁸¹ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Soudobá dokumentace 1951, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 2.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Text není nijak datován, ale autor článku zmiňuje, že galerie začala „budovat na novém základě teprve v květnu letošního roku“, dále často odkazuje na nedávno proběhnuvší výstavu BOK. Z obou zmínek lze tedy dedukovat, že zpráva vznikla ve druhé polovině roku 1946. Konkrétnější dataci pak nabízí popis okolí galerie: „prostranství obklopené zelenými trávníky,“ což s ohledem na záznamy archivu klimatické meteostanice z roku 1946 napovídá, že zpráva musela vzniknout nejpozději v listopadu, kdy počasí ještě umožňovalo, aby trávník zůstal zelený.

¹⁸⁴ Jedná se o strojem napsaný text bez podpisu. S ohledem na kontext se zdá, že zprávu napsal právě Jaro Beran.

ty.“¹⁸⁵ Navzdory neustálým snahám Jaro Berana o zviditelnění instituce provázal galerii podobný nezájem politické i laické veřejnosti i po následující léta. Přitom zprostředkování umění představovalo fundamentální podstatu dané instituce. Pokud by ji nespĺňovala, mohlo by dojít ke zpochybnění nutnosti její existence. I proto se Jaro Beran neustále snažil zvyšovat povědomí o galerii systematickým zveřejňováním propagačních článků a reprodukcí v novinách. Přesto zůstala návštěvnost v letech 1946 až 1948 zoufale nízká.¹⁸⁶ Nejvyšší návštěvnosti se v daném období těšily členské výstavy libereckých umělců. Z toho se dá usoudit, že hlavními návštěvníky galerie nebyli ani tak běžní obyvatelé Liberce, jak spíš vystavovaní umělci a jejich známí.

Nutno však podotknout, že poválečná éra na severu Čech se nesla v duchu utváření zcela nové skladby obyvatel. Navíc ekonomické možnosti většiny lidí byly v dané době velmi špatné, takže vydávat peníze za kulturu a umění mohlo být považováno za zbytečný luxus.

4.1.3 Proměnné výstavy a výtvarná sdružení

Doplňk ke stálé expozici představovaly proměnné výstavy. Ty byly pořádány přímo v prostorách galerie, nicméně měly jen krátkodobé trvání – zprvu po dobu jednoho měsíce a od roku 1953 se jejich průměrná délka protáhla na dva měsíce. Hlavním cílem proměnných výstav bylo oživení činnosti galerie a seznámení veřejnosti i s jinými formami umění, než jaké nabízela stálá expozice. Obvykle se jednalo buď o zápůjčky z jiných galerií, výstavy konkrétních autorů či uměleckých sdružení, nebo výběr z galerijního depozitáře, který nebyl momentálně prezentován. Za éry Jaro Berana se pořádalo v průměru sedm proměnných výstav za rok.

Nejčastějším tématem liberecké proměnné expozice byly členské výstavy libereckých výtvarníků. Ti se již od srpna roku 1945¹⁸⁷ začali soustředit ve spolku *Výtvarní umělci severu* (VUS), čímž navazovali na předválečné *Sdružení výtvarných umělců severočeských*.¹⁸⁸ Svého debutu ve vile Johanna Liebiega ml. se členové VUS dočkali v prosinci 1946 při prezentaci vlastních kreseb a grafik.

¹⁸⁵ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Galerie výtvarných umění, s. 1.

¹⁸⁶ V roce 1946 navštívilo galerii 1374, v roce 1947 – 2254 a v roce 1948 – 2341 osob.

¹⁸⁷ Ustavení spolku Výtvarní umělci Severu, in: *Stráž Severu*, roč. 1, 1945, č. 76, s. 6.

¹⁸⁸ Viz pozn. 2., s. 2.

Po ukončení výstavy VUS v lednu 1947 postihl galerii akutní nedostatek uhlí, a tak se nemohla uskutečnit žádná navazující výstava.¹⁸⁹ Současně musel Jaro Beran dne 15. ledna převzít přechodně funkci zástupného ředitele Severočeského muzea, což znemožnilo realizaci výstavy *Britské dětské kresby*, která byla plánována na březen téhož roku.¹⁹⁰ Více než půlroční odmlka nakonec ukončila proměnná výstava *Polské grafiky* zahájená v červenci 1947 a ještě téhož roku následovaly další dvě proměnné výstavy zahraniční grafiky, jejichž realizace byla umožněna za minimální prostředky díky *Sdružení českých umělců grafiků Hollar*.¹⁹¹ Rok 1947 ukončili opět členové VUS, tentokrát vánoční výstavou.

Organizace VUS se v roce 1948 transformovala do rozsáhlejšího celku *Severočeské dílo*.¹⁹² Toto uskupení však nemělo dlouhého trvání, neboť po únorovém převratu se musely všechny umělecké spolky sjednotit. V červnu 1949¹⁹³ vzniklo liberecké krajské středisko ÚSČSVU a stalo se jedinou státem podporovanou organizací sdružující výtvarné umělce v dané oblasti, ostatní dosud existující spolky včetně *Severočeského díla* byly zrušeny. Sám Beran byl členem každého ze zmiňovaných spolků, a to zpravidla na některé z čelních pozic. S tím souvisela i jeho užší spolupráce se sdruženými výtvarnými umělci, která se projevila především v průběhu padesátých let.

Už v roce 1951 získali sdružení krajszí výtvarníci v sídle galerie celkem tři místnosti – klubovnu, kancelář a depozitář.¹⁹⁴ Mimo tradičních členských výstav pořádaných na konci každého roku přibýly od roku 1954 i „pravidelné jarní výstavy studií, kreseb a grafiky členů libereckého krajského střediska.“¹⁹⁵ Svého vrcholu v liberecké galerii dosáhli členové KS ÚSČSVU koncem dubna 1955, kdy se ve stálých sbírkách galerie otevřely tři nové sály s jejich obrazy, kresbami, grafikou a plastikami z majetku krajského národního výboru, krajské galerie a zápůjček.¹⁹⁶

¹⁸⁹ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Galerie od ledna do března 1947, 13. 4. 1947.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Činnost Galerie od ledna za r. 1947, 21. 1. 1948.

¹⁹² Viz pozn. 2, s. 3.

¹⁹³ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁴ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 5.

¹⁹⁵ Viz pozn. 2, s. 5.

¹⁹⁶ Severočestí výtvarníci k 10. výročí osvobození, in: *Cesta míru*, roč. 4, 1955, č. 34, s. 4.

4.1.4 Personál galerie

Z dochovaných záznamů vyplývá, že již v červnu 1946¹⁹⁷ pomáhal s adaptačními pracemi František Bísek, který v galerii pracoval jako domovník a zároveň v ní i bydlel.¹⁹⁸ Víme ale, že Jaro Beran žádal dne 14. srpna 1946 o další pracovní síly, „jelikož domovník musí být stále u pokladny a správce nemá potom čas na vyřizování běžných věcí,¹⁹⁹ ale že k žádnému navýšení počtu zaměstnanců nedošlo.

Následné personální obsazení galerie lze vysledovat z informačních skládanek, které vycházely k jednotlivým výstavám. Jaro Beran v nich pečlivě uváděl jména lidí, kteří se podíleli na jejich realizaci. Na základě tohoto zdroje lze usoudit, že v období mezi lety 1948–1949 nahradil Františka Bísku nový domovník Josef Štěrbá.²⁰⁰ K dalšímu navýšení stálého personálu došlo v roce 1952²⁰¹, kdy byla na pozici uklízečky přijata Marie Štěrbová²⁰², manželka Josefa Štěrby. Oba manželé bydleli přímo v prostorách galerie a působili zde až do počátku šedesátých let.

Posledním přírůstkem do Beranova kolektivu zaměstnanců se stala Zdena Smutková, která se z pozice odborné pracovnice věnovala především putovním výstavám a styku s mládeží. První zmínka o její činnosti v galerii je spjata s proměnnou výstavou Liberecký kraj ve výtvarném umění – I. část, která začala v červenci roku 1954.²⁰³

Na chodu galerie se neoficiálně podílel i syn Jaro Berana, Alex Beran. V archivních pramenech se jeho jméno začalo objevovat již počátkem padesátých let. Pomáhal s instalacemi výstav, psal tiskové zprávy do novin a podílel se na tvorbě katalogů, plakátů, pozvánek a informačních skládanek. Dokonce několikrát přednesl i úvodní slova na vernisážích. Při ohledu na množství práce, kterou dle archivního materiálu v galerii vykonával, je až s podivem, že se nikdy nestal zaměstnancem galerie.

¹⁹⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o činnosti obrazové galerie k pracovní schůzi kuratoria Severočeského muzea, 19. 6. 1946.

¹⁹⁸ Přesná doba nástupu Františka Bísku nebyla v žádných archivních materiálech uvedena.

¹⁹⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Zpráva o činnosti obrazové galerie k schůzi kuratoria ze dne 14. 8. 1946.

²⁰⁰ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Soudobá dokumentace 1949, Skládanka k výstavě 4. členská výstava krajského střediska SČSVU.

²⁰¹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Pololetní výkaz činnosti ke dni 31. 12. 1952.

²⁰² Marie Štěrbová byla zmíněna již u příležitosti instalace výstavy V. I. Surikova v srpnu 1951, nicméně tehdy ještě nebyla oficiální zaměstnankyní galerie.

²⁰³ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, kart. 1945–1960, složka 1954, informační skládanka k výstavě Liberecký kraj ve výtvarném umění I.

4.1.5 Od kulturního vzdělávání k ideologické výchově

Počátkem roku 1949 vznikly v důsledku územní reorganizace státu krajské samosprávné jednotky. V čele každého kraje stál krajský národní výbor. Následně došlo v září téhož roku ke změně zřizovatele Severočeského muzea (tedy i galerie) z Městského národního výboru na Krajský národní výbor.²⁰⁴

Jaro Beran později zdůrazňoval, že tento přechod „byl vskutku průkopnický, neboť krajské museum s galerií bylo v Liberci utvořeno jako první v republice. [...] Jako další po vzoru Liberce následovaly kraje Ústí nad Labem, Karlovy Vary a České Budějovice, kde byla krajská muzea utvořena od 1. 1. 1951.“²⁰⁵

Zároveň v březnu roku 1949 vyzvalo Ministerstvo školství, věd a umění na základě zákona o Národní galerii²⁰⁶ zástupce jednotlivých galerií, aby přijeli do Prahy a v depozitáři Národní galerie si vybrali díla k zapůjčení. Již ve druhé polovině května²⁰⁷ převzal Jaro Beran pro libereckou galerii celkem 45 prací československých výtvarníků z období 19. a 20. století: „Zapůjčená díla značně doplnila velkou mezeru v dosud velmi chudém oddělení čs. výtvarného umění.“²⁰⁸ Jednalo se například o obrazy: „... Šimákovy, Smetanovy, Rambouskovy, Barovského, plastiky Kostkovy, Durasové, Matějovského a plastiku Bendovu [...],“²⁰⁹ nechyběly ani grafiky a kresby. Další zápůjčky proběhly ještě v roce 1953 a 1956.²¹⁰ Část z nich byla postupem času převedena do přímého vlastnictví liberecké galerie.²¹¹

Zápůjčky z Národní galerie i začlenění do strukturovaného systému krajských institucí měly na libereckou galerii dvojitý dopad. Na jedné straně se jí dostalo výrazné finanční podpory ze strany libereckého KNV, což v roce 1950 umožnilo např. podstatné stavební úpravy vily Johanna Liebiega ml. (mj. oprava střechy). Zároveň došlo

²⁰⁴ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 3.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁰⁶ Viz pozn. 52.

²⁰⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Nová díla v liberecké galerii výtvarných umění, 25. 5. 1949.

²⁰⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Nová díla čs. umění v liberecké galerii, s. 1.

²⁰⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Nová díla v liberecké galerii výtvarných umění, dne 25. 5. 1949.

²¹⁰ Viz pozn. 2, s. 3.

²¹¹ Viz pozn. 11, s. 20.

k nákupu obrazů českého umění v hodnotě více než 500 tisíc korun.²¹² Zakoupen byl například obraz „*Stromovka* od Antonína Slavička, který je dodnes chloubou liberecké sbírky.“²¹³ Na druhé straně se Galerie výtvarných umění v Liberci stala mocenským nástrojem vládnoucí komunistické strany, což se citelně projevilo například ve výběru proměnných výstav v následujících letech. Zatímco do roku 1949 byla volba témat očitě nezávislá na politickém dění, již v roce 1950 lze vysledovat zvyšující se ideovou hodnotu náplně výstav.

Počátkem padesátých let liberecká galerie přijala zcela vědomě a nekriticky roli šířitele státní ideologie. Konceptně to nastavila ve vlastním plánu činnosti, v němž se zavázala k podpoře a urychlení výstavby socialismu v Československu: „práce galerie bude zaměřena k tomu, aby se kromě široké masy pracujícího lidu obracela zejména na naši mládež, aby tak svým výchovným podílem přispěla k historickému přerodu člověka a pomohla zajistit pevné základy socialistické společnosti.“²¹⁴

Zacílení na mládež bylo dojednáno již v září 1948, kdy padlo rozhodnutí, že hromadné školní návštěvy nebudou platit vstupné, „aby kultura byla školní a studující mládeži přístupná zdarma.“²¹⁵ Zároveň se Jaro Beran zavázala, že se školákům dostane i přiměřeného výkladu.

Dále si Jaro Beran předsevzal, že bude soustavně a v co největším měřítku seznamovat československou společnost s uměním SSSR a lidových demokracií.²¹⁶ Ideologické hodnoty dostaly téměř bezvýhradnou přednost před uměleckými kvalitami. Galerie začala záhy nabízet v rámci proměnných výstav politická díla, na nichž se objevovala typická témata socialistického realismu: „rozmáchlá prázdná gesta, scénografie neuměle napodobující staré mistry, slaboduché portréty úderníků a hrdinů socialistické práce s uvědoměle tvrdými rysy a mohutnými pěstmi, kteří vyzývali k akci bojovnými gesty (na zastrašení imperialistů), obrazy bdělých pohraničnicků se psy, milicionářů, druž-

²¹² SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 3.

²¹³ Viz pozn. 1, s. 11.

²¹⁴ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 5.

²¹⁵ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Bezplatný vstup hromadných školních návštěv krajské výstavy NV a jiných sbírek v Liberci, 28. 9. 1948.

²¹⁶ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Perspektivní plán činnosti galerie do budoucnosti (19. 7. 1951), s. 5.

stevníků, továren s kouřícími komíny a krajin s traktory nebo přehradami.²¹⁷ A v zájmu lidovýchovné činnosti byli pracující v masivním měřítku vybízeni, aby tyto výstavy navštěvovali.

V roce 1950 tak byly vedle čistě umělecky zaměřených výstav (Zdeňka Braunerová, Mikoláš Aleš) uspořádány ideologické výstavy *Výtvarník mezi horníky*, *Králodvorské železářny* a „pro širokou naši veřejnost přímo základní výstava *Sovětská grafika*,“²¹⁸ která byla uspořádána u příležitosti 33. výročí Velké říjnové revoluce. Tuto výstavu doprovázela nebývale rozsáhlá propagace: „Tyto a další kresby demaskující tvář amerického imperialismu a vyjadřující protest světového svobodmilovného lidstva proti politice amerických militaristů, zaměřené k rozdmýchání nové světové války, jsou vystaveny na současné výstavě Sovětské grafiky v liberecké Galerii výtvarných umění. Velký soubor prací (130) sovětských umělců-grafiků odráží celou šíři a hloubku sovětského života – V. I. Lenina a J. V. Stalina, události Velké Vlastenecké války, znovuvýstavbu, život v kolchozech a na pracovištích, Velkou říjnovou revoluci aj.“²¹⁹ Aby se docílilo co největší návštěvnosti, byla výstava přístupná zcela zdarma²²⁰ a regionální tiskoviny horečně nabádaly obyvatele města k návštěvě galerie: „Výstava sovětské grafiky si svou hodnotou zaslouží, aby ji každý viděl. Neukazuje umění, kterému prostý člověk nerozumí a nad jehož smyslem marně láme hlavu. Ze všech obrazů, které výstava libereckému divákovi předkládá, kypí život. Je to život skutečný, pravdivý, věrný, jaký prožívá denně každý z nás. Proto je sovětské umění tak přístupné.“²²¹

V deníku *Stráž severu* vyšel u příležitosti výstavy sovětské grafiky propagandistický článek, ve kterém se mimo jiné o své dojmy z výstavy podělila „obyčejná žena z lidu“ uvedená jako paní Krejčová ze závodu Silka: „Pracuji celý den v závodě, musím se starat o rodinu, a proto mám málo času, ale s tím zápasíme dnes konečně všichni. Poněvadž sovětské umění, myslím výtvarné, neznám, přišla jsem se na ně i s malým chlapcem do naší galerie podívat. Výstava mě neobyčejně zaujala, především proto, že mluví jasnou a srozumitelnou řečí. Že si všímá živých, skutečných lidí. Takových, jací

²¹⁷ Viz pozn. 26, s. 288.

²¹⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Perspektivní plán činnosti galerie do budoucnosti (19. 7. 1951), s. 3.

²¹⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 35, Výstavy 1949–1952, Propagace.

²²⁰ Výstavu sovětské grafiky by měl vidět každý, in: *Stráž Severu*, roč. 6, 1950, č. 232, s. 3.

²²¹ Výstavu sovětské grafiky by měl vidět každý, in: *Stráž Severu*, roč. 6, 1950, č. 232, s. 3.

opravdu jsou... v závodě budu soudružkám a soudruhům o této výstavě vyprávět, třeba zrovna o té kresbě umělce Kibrika *Lenin při práci*, ke které jsem se musela několikrát vrátit. Přesvědčím je o tom, že bude nutné chodit na výstavy ze závodů kolektivně.“²²² Tato reflexe obsahuje snad vše, s čím tehdejší agitace mohla operovat. Ostatně daný výjev sám o sobě představuje naprosto reprezentativní motiv socialistického realismu – představte si obyčejnou ženu-dělnici, jak s výrazem neskrývaného obdivu stojí v doprovodu svého malého chlapce u obrazu Lenina při práci. Cíl byl jednoznačný – vyvolat v tehdejších čtenářích dojem spřízněnosti s paní Krejčovou a prostřednictvím toho upevňovat ve společnosti socialistické ideály.

Prioritním ukazatelem úspěšnosti kulturního zařízení nebyla v dané době kvalita výstav, ale oslovení co největšího počtu lidí. Není sporu o tom, že právě politicky laděné výstavy spolu se zavedením bezplatného vstupu pro školní kolektivy napomohly k několikanásobnému navýšení počtu návštěvníků galerie. „V roce 1947 navštívilo stálé sbírky a výměnné výstavy 2 254 návštěvníků a v roce 1950 již 11 436 návštěvníků.“²²³ Z toho jen Sovětskou grafiku vidělo 4 631 osob.²²⁴ Přesto při zohlednění všech faktorů podílejících se na zvýšení atraktivity galerie nepůsobí výsledná návštěvnost za rok 1950 až tak závratně. Samotný Liberec měl v dané době přes 50 tisíc obyvatel,²²⁵ přitom galerii navštěvovali i lidé z jiných krajů či dokonce jiných zemí, takže zde byl určitě jistý potenciál k dalšímu navýšení. Ke stejnému závěru došel i Jaro Beran ve Zprávě o galerii výtvarných umění za rok 1950, kde sebekriticky přiznal, že daný stav není uspokojivý a napříště je nutné „těsněji spojit podniky galerie a jejich propagaci na lidovou osvětovou péči a zejména zesílit, zkvalitnit a novými formami učinit působivějším nábor mezi širokými vrstvami našich pracujících, aby tak galerie ještě plněji mohla uskutečňovat své lidovýchovné poslání.“²²⁶

V únoru 1951 nabídla liberecká galerie ve svém programu výstavu *Výtvarník při práci*, která „přiblížila veřejnosti výhledem do způsobu umělcovy tvorby práci vý-

²²² BERAN, Alex: Rozloučení s díly sovětských umělců-grafiků, in: *Stráž Severu*, roč. 6, 1950, č. 251, s. 3.

²²³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 35, Čínské novoroční obrázky.

²²⁴ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Galerie výtvarných umění slouží lidu, nedatováno, s. 2.

²²⁵ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [online]. Svazek I.: Český statistický úřad, 2006, s. 53, [vid. 22. 10. 2017], ISBN 80-250-1311-1, dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf>.

²²⁶ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 4.

tvárníků a pomohla tak k odbourání staré přehrady umělcovy nadřazenosti výtvarné činnosti, kterážto přehrada bránila umělcům v cestě k lidu a lidu bránila v cestě k jejich dílu.“²²⁷

Jakýsi vrchol v plejádě stalinistických výstav představovala *Sovětská karikatura v boji za mír proti válce* z května 1951, která primárně reagovala na plánovanou remilitarizaci západního Německa, ale v celkovém kontextu představovala jen další projev prohlubujícího se konfliktu mezi východem a západem. To ostatně dokazuje Beranův propagační text k výstavě uveřejněný v deníku *Stráž Severu*: „Světový imperialismus, který se snaží rozpoutat novou světovou válku, bezmocně zuří nad neustále se rozšiřujícím a mohutnějším táborem míru, v jehož čele stojí Sovětský svaz. Jasným a pravdivým pohledem do tábora podněcovatelů nové války, do tábora imperialistů je tato výstava Sovětské karikatury.“²²⁸

Dle Berana výstava sovětské karikatury „každému návštěvníku odhalila pravou tvář válečných štváčů a našim výtvarníkům ukázala jasnou cestu, jak se zapojit do boje za světový mír.“²²⁹ Velmi nenávisťně pak působí text: „Na vystavených kresbách poznáváme všechny ty výtečníky a válečné paliče. Licoměrného Trumana, vzteklého Churchilla, obchodníka se smrtí Dullese, lokaje Attleeho, cynického traviče národů Marshalla, bussinesmana Harrimana, krvavé šelmy MacArthura, Tita a celou smečku přísluhovačů a náhončích. Zadívejte se dobře do jejich tváří a nezapomeňte!“²³⁰ Samotná výstava postrádala uměleckou hodnotu, její význam spočíval ryze účelově v šíření sovětské propagandy, přičemž galerie v tomto ohledu sehrávala svou roli velmi dobře: „Vaše i Tvoje účast na této výstavě se stane velkou manifestací za mír proti válce a ukáže, jak si vážíme sovětského umění.“²³¹

Souběžně s výstavou sovětské karikatury probíhalo i lidové hlasování za Pakt míru²³², k němuž se připojil i Jaro Beran se svou výzvou ze dne 23. května 1951: „Ne-

²²⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 4.

²²⁸ BERAN Jaro: Výstava sovětské karikatury v Liberci, in: *Stráž severu*, roč. 7, č. 106, 6. 5. 1951, s. 9.

²²⁹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 3.

²³⁰ BERAN Jaro: Výstava sovětské karikatury v Liberci, in: *Stráž severu*, roč. 7, č. 106, 6. 5. 1951, s. 9.

²³¹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Propagační leták k výstavě *Sovětská karikatura v boji za mír a proti válce*, č. j. 35/51, 1. května 1951.

²³² Hlasovací akce za Pakt míru probíhala v květnu a červnu 1951.

chci, aby se svět, naše vlast i náš krásný kraj měnil v trosky. Nechci a nedopustím, aby výtvarná díla z naší galerie, která přináší všem pracujícím poučení, posilu i radost do další budovatelské práce, byla znovu přestěhována do podzemních protiletectkých krytů. Všem, kteří rychle zapomínají na hrůzy minulé války, a těm, kteří si dosud neuvědomují, jakou sílu má podpis na hlasovacím lístku bych chtěl připomenout významná a nebádající slova soudruha Stalina: Hlasuji a svým zvýšeným pracovním úsilím bojuji za mír!“²³³ Tato výzva je jednoznačným důkazem o vypjaté atmosféře počátku padesátých let, o silné indoktrinaci obyvatelstva a především o strachu, jež v tehdejší společnosti působil. Zároveň je přesvědčivým důkazem o Beranově pacifistickém postoji.

V roce 1951 došlo k dalšímu posílení spolupráce mezi galerií a libereckými školami: „Do galerie byla uspořádána velká řada školních výprav na výstavy, dále exkurse vlastivědného kroužku a žáků dvou středních škol, na kterých jsou [...] prováděny přednášky o výtvarném umění.“²³⁴ Za období leden – duben 1951 představovaly školní výpravy do galerie celkem 36% podíl z celkové návštěvnosti.²³⁵ Následně dle Beranových slov zavítali každý den „desítky návštěvníků do Galerie výtvarných umění v Liberci, aby se poučili a seznámili s díly sovětských umělců-karikaturistů. [...] V době od 4. do 27. května navštívilo tuto významnou výstavu již přes 1500 návštěvníků, mezi nimiž byli především mládežníci, žáci všech škol, pracující ze závodních klubů a členové marx-leninských kroužků.“²³⁶

Ukázkou zájmu o dění v galerii je také komentář učitele V. Hanuše z pedagogického gymnázia v Liberci z roku 1951: „Návštěvu výstavy Sovětské karikatury jsme zařadili do učebních osnov výtvarné výchovy. Ukázali jsme si, jak je možno příkladu sovětské kreslené satiry použít k názorné agitaci při práci učitele na vesnici i ve městě, jak nám pomůže při výchově.“²³⁷ Přesto se celková návštěvnost za rok 1951 oproti minulému roku snížila na počet 9 898 osob²³⁸.

²³³ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Výzva za pakt míru, napsal Jaro Beran, v Liberci dne 23. května 1951.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Za mír proti válce.

²³⁷ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Rozhovory s návštěvníky.

²³⁸ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Statistika návštěv Severočeského muzea za rok 1951.

Určitý vzestup v návštěvnosti představoval až rok 1952, kdy do galerie zavítalo 12 907 osob. V daném roce nejvýrazněji přispěla k ideologickému naplnění kulturně-výchovné činnosti galerie výstava reprodukcí *Čínských novoročních obrázků*: „jsou zde zobrazeny podivuhodné, velkolepé, epochální hrdinské činy čínského lidu v osvobozovací válce, v agrární reformě i na frontě práce pod vedením vlády a komunistické strany Číny. Zde se obráží radost osvobozeného lidu nad zcela novým životem dneška a jeho neotřesitelná víra v krásný život zítřka.“²³⁹ Vernisáže se zúčastnil sekretář velvyslanectví Čínské lidové republiky Yan Yin-čiao a dále zástupci krajského výboru Komunistické strany Československa: „Závěr slavnostního zahájení výstavy vyzněl v mohutnou manifestaci přátelství a bratrské jednoty československého a čínského lidu.“²⁴⁰ Jednalo se o jednu z posledních výstav s tak silným ideologickým nábojem. V následujících letech samozřejmě i nadále pokračovaly politické výstavy (např. *Sovětské výtvarní dětem* v roce 1953 či *Současný polský plakát* v roce 1954), ale žádnou z nich již neprovázela tak intenzivní propaganda jako ty z let 1950–1952.

4.2 Krajská galerie v Liberci

V roce 1953 se liberecká galerie v rámci budování sítě krajských galerií osamostatnila na Severočeském muzeu, čímž se oficiálně stala Krajskou galerií v Liberci. Tato událost byla v současné době poněkud nepřesně vyložena jako jakýsi počátek interního letopočtu galerie. Dokladem je výstava Zuzany Štěpanovičové z roku 2013 *Šedesát let – Šedesát tváří*, jež byla nesprávně prezentována jako oslava „60. výročí vzniku Oblastní galerie v Liberci“²⁴¹. Na daný rok odkazovala i publikace z roku 2003 *Ohlédnutí: výstava k 50. výročí právní samostatnosti Oblastní galerie Liberec*, která vznikla u příležitosti stejnojmenné výstavy. V tomto případě již byla interpretace roku 1953 správná. Nicméně fakt, že od revoluce v roce 1989 proběhly pouze dvě výstavy zabývající se historií instituce a obě odkazovaly pouze na rok 1953, může budit dojem, že právě právní samostatnost představuje stěžejní okamžik liberecké galerie.²⁴² Přitom je ale úplně opomíjen rok 1946.

²³⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 35, Čínské novoroční obrázky, Předmluva k výstavě.

²⁴⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 35, Čínské novoroční obrázky, Tisková zpráva.

²⁴¹ Viz pozn. 14, s. 120.

²⁴² Význam roku 1953 nepatrně snižuje i fakt, že samostatnost byla v letech 1958–1961 narušena dočasným spojením liberecké galerie a Severočeského muzea v rámci Krajského vlastivědného ústavu.

Nabízí se tak otázka, do jaké míry byl rok 1953 přelomem ve vývoji instituce. Dochované pramenné záznamy z padesátých let nijak nenasvědčují tomu, že by současníci vnímali osamostatnění galerie na muzeu jako něco zcela převratného (pro srovnání: když muzeum a jemu podřízená galerie přešly v roce 1949 pod správu KNV, Beran to glorifikoval jako novou epochu a průkopnický čin,²⁴³ zatímco v případě právní samostatnosti není žádný doklad o tom, že by byla tato novinka jakkoliv oslavována). Celá situace týkající se osamostatnění byla v pramenech reflektována spíše jako administrativní formalita. Takový postoj mohl být dán tím, že se galerie po celou dobu své podřízenosti těšila výsostné autonomii (což umožnila samostatná budova). Navíc byla krajskou institucí již od roku 1949, tudíž i po osamostatnění podléhala stále stejnému zřizovateli, a tak jedinými skutečnými změnami byly změna názvu na Krajskou galerii v Liberci a povýšení Jaro Berana ze správce na ředitele.

Pokud Jaro Beran vnímal nějaký letopočet jako milník hodný oslavování jubilea, byl to rok 1946, kdy galerie začala pod českým vedením působit ve vile Johanna Liebiega mladšího. To ostatně dosvědčuje fakt, že v roce 1956 Jaro Beran uspořádal proměnnou výstavu oslavující desetileté výročí činnosti galerie.

4.2.1 Činnost krajské galerie do roku 1955

Vedle stálé expozice a proměnné výstavy vznikla v polovině padesátých let třetí forma zprostředkovávání umění lidu – putovní výstavy²⁴⁴. Jednalo se o kolekce obrazů (obvykle reprodukcí), které byly následně vystavovány ve veřejných prostorách: ve školách, fabrikách, lidových domech či na hradech a zámcích. Hlavním smyslem bylo seznámit širokou veřejnost s výtvarným uměním: „Na Liberecku je velmi mnoho lidí, kteří nenavštěvují pravidelně krajské město a nemají proto příležitost vidět nejkrásnější obrazy či plastiky našich i zahraničních výtvarných umělců. Musíme proto za nimi jít do závodů, škol, na vesnice i do okresních měst a poskytovat jim příležitost k poznání uměleckých děl prostřednictvím putovních výstav.“²⁴⁵ V padesátých i šedesátých letech se o putovní výstavy starala výhradně Zdena Smutková. Zpočátku probíhalo rozmísťování putovních výstav spíše nahodile podle možností, stejně tak ani nebyla jasně určena

²⁴³ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost liberecké galerie, Zpráva o galerii výtvarných umění Severočeského musea v Liberci, 19. 7. 1951, s. 2.

²⁴⁴ Hlouběji se tomuto tématu věnovala Jana Johnová, viz pozn. 18.

²⁴⁵ SMUTKOVÁ, Zdena: Obrazy na cestách, in: *Cesta míru*, roč. 7, 1958, č. 65, s. 3.

cílová skupina. Teprve ke konci druhé poloviny padesátých let začalo být rozmíst'ování putovních výstav více systematické a také se více promýšlelo, koho vystavovanými díly primárně oslovit. Vysoká pozornost byla věnována mládeži.

V duchu dlouhodobého závazku za větší spolupráce se školami i jistého očekávání zvýšeného zájmu o galerii byla v roce 1953 otevřena v prvním poschodí galerie proměnná výstava reprodukcí výtvarných děl určená právě pro školáky. Zároveň krajská galerie a výtvarníci ÚSČSVU připravovali didaktické podklady, které pak zasílali na všechny školy.²⁴⁶ Témata výstavek byly např.: Nová mládež, Obrazy z našich dějin, U lidových výtvarníků, Pracující člověk v minulosti, Rodná země a náš lid ve výtvarném umění, Minulost a přítomnost v dílech našich sochařů, Plakát v boji a budování, Krajina a podobizna ve výtvarném umění.²⁴⁷ Zájem škol byl ale nepatrný. V dubnu 1954 si Beran postěžoval ve zprávě pro KNV, že se „pomoc školám při výtvarné výchově dětí nesešla s plným pochopením učitelů kreslířů,“²⁴⁸ což opřel o fakt, že „na poslední výstavě, která končí tento měsíc, nebyla celá řada škol, ačkoliv návštěva výstav je součástí jejich vyučování.“²⁴⁹ Beran tak navrhol, aby KNV znovu upozornil ředitele škol, aby více posílali své žáky do galerie. O tom, zda se zvýšila účast škol na tematických výstavkách, není v archivu žádný doklad, víme ale, že galerie v této činnosti pokračovala i v dalších letech a jen do roku 1956 bylo uspořádáno celkem 32 tematických výstavek.²⁵⁰

Další formou rozšíření aktivit galerie bylo organizování výtvarného kroužku v krajském pionýrském domě v Liberci,²⁵¹ pořádání veřejných přednášek o umění v budově galerie a vydávání jednostránkových informačních zpráv o činnostech galerie a zajímavostech z oblastí výtvarného umění. První informační zprávy začaly být vydávány v roce 1952. Do roku 1955 jich vyšlo celkem 26²⁵² a nová čísla vznikala i nadále, obvykle s měsíční pravidelností. Poslední dohledaný výtisk pochází z února roku

²⁴⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, IV. referát KNV, v Liberci dne 13. dubna 1954.

²⁴⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Přehled výstav uspořádaných v krajské galerii v roce 1953 a 1954.

²⁴⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, IV. referát KNV, v Liberci dne 13. dubna 1954.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Výměnná a putovní výstavy.

²⁵¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Plán činnosti krajské galerie výtvarných umění v Liberci pro rok 1954, napsal Jaro Beran, dne 30. 5. 1954.

²⁵² SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 14, prosinec 1955.

1957.²⁵³ Téměř všechny Beranovy informační zprávy o galerii měly stejný must: obvykle začal významným citátem, dále informoval o důležitých datech (např. výročí narození/úmrť umělců) a zpravidla na závěr si ponechal rubriku, kterou nazval „Bude vás jistě zajímat, že...“, kde vypisoval, v jakých novinách se za uplynulé období objevil článek o galerii, dále zmiňoval různé zajímavosti týkající se především galerie a její činnosti a také psal o proměnných výstavách, které byly aktuálně k vidění. Častým tématem byla i návštěvnost.

Ačkoliv byl zájem o galerii v padesátých letech nepoměrně vyšší, než ve druhé polovině čtyřicátých let, Jaro Beran pocíval v dané záležitosti stále určitou nespokojenost. Názorově s ním souhlasil i Vlastimil Ruda se svým článkem v periodiku *Cesta míru*: „Galerii navštěvuje rok od roku více lidí ale i v Liberci je dosud málo známa. Musíme si položit otázku, zda jsme udělali vše pro zlepšení vzhledu a návštěvy galerie. Obě věci spolu úzce souvisejí. Některé jsou v moci zaměstnanců galerie, ovšem na jiné práce jejich síly nestačí.“²⁵⁴

V listopadu 1954 přednesl Beran na krajské konferenci kulturně osvětových pracovníků svůj příspěvek, ve kterém žádal vyřešení „těch problémů, které je třeba v nejkratší době vyřešit. Je to za prvé důstojná úprava budovy galerie a parková úprava jejího okolí, včetně vlastního parku, který by mohl sloužit kulturním podnikům jako koncertům, literárním večerům a podobně.“²⁵⁵ A zároveň žádal odstranění „vžitého předsudku soudruhů z MěNV a KNV, kteří všechny návštěvy, hosty a delegace naše i zahraniční vodí již od roku 1945 neustále jen na tři místa: na radnici, do musea boje proti fašismu a na Ještěd“ a v kritickém duchu ještě dodal: „škoda, že nevědí nic o krajské galerii a dalších kulturních zařízeních. S tím těsně souvisí nepochopitelný nezájem stranických, lidosprávných a dalších odpovědných pracovníků právě z Liberce o krajskou galerii. Většina z nich ji ještě vůbec nenavštívila. A to je myslím ostuda.“²⁵⁶

O tom, zda se Beranovi podařilo či nepodařilo přesvědčit soudruhy ve věci vyššího zájmu o galerii, není bohužel v archivních pramenech žádný doklad. Lze však soudit, že

²⁵³ SOkA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 2, únor 1957.

²⁵⁴ RUDA, Vlastimil: Liberecký kraj ve výtvarném umění, in: *Cesta míru*, roč. 3, 1954, č. 32, s. 8.

²⁵⁵ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Krajská konference kulturně osvětových pracovníků 14. 11. 1954 v Liberci, s. 2.

²⁵⁶ SOkA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Krajská konference kulturně osvětových pracovníků 14. 11. 1954 v Liberci, s. 2.

jejich postoj ke galerii se příliš nezměnil, neboť nutné rekonstrukce se budova za éry Jaro Berana nedočkala.

4.2.2 Činnost krajské galerie v letech 1955–1957

Rok 1955 představoval pro celý svět jubilejní výročí od ukončení druhé světové války. Liberecká galerie se k oslavám připojila svými výstavami, v nichž byla odsuzována válka, heroizována sovětská armáda a oslavována socialistická společnost.

V dubnu připomněla desetileté výročí konce války výstava německé grafičky Käthe Kollwitzové. Její expresionistická tvorba je dodnes považována za vysoce kvalitní. Nicméně do výstavního programu liberecké galerie se v dané době nedostala ani tak kvůli výtvarné hodnotě, jako spíš z důvodu vyobrazených témat. Dle Jaro Berana byla její výstava „strhující obžalobou kapitalistického společenského řádu a jeho důsledku: válek. Její dílo nenáviděné a ničené fašisty, promlouvá k nám dnes novou, dvojnásobnou silou – burcuje proti válce a bojuje za člověka, za matky s dětmi, za mír.“²⁵⁷ Což byla témata, která se běžně využívala i v socialistickém realismu. Navíc dle úvodního projevu Alexe Berana během vernisáže patřila Kollwitzová k oblíbeným umělkyním Jaro Berana.²⁵⁸ Nešlo tak o snahu vystavovat v galerii nepříliš žádanou expresionistická díla pod záminkou protiválečných a antikapitalistických témat. K tomu se Jaro Beran během svého působení v čele instituce nikdy neuchyloval. Naopak této metody v budoucnu hojně využívaly Hana Seifertová a Nad'a Řeháková.

Po Kollwitzové se v galerii představily počátkem května dvě proměnné výstavy: soubor prací turnovského malíře Karla Vika a II. členská výstava kreseb krajského střediska ÚSČSVU, jejíž náměty vyjadřovaly pozitivní „vztah výtvarníků k Sovětské armádě, historii dělnického hnutí, k novému životu a našemu kraji.“²⁵⁹ A současně bylo otevřeno i nové stálé oddělení prezentující tvorbu sdružených krajských výtvarníků.

Hlavním tématem druhé poloviny roku 1955 byla výstava mapující výsledek čtyřměsíční výpravy libereckých loutkářů do Číny a KLDK v jarních a letních měsících téhož roku. Návštěvníci galerie mohli vidět „ukázky čínského malířství, drobných řezeb

²⁵⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Výstavy krajské galerie v jubilejním roce 1955, napsal Jaro Beran.

²⁵⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 36, Výstavy 1953–1962, Výstava Käthe Kollwitz, Úvodní slovo A. Berana.

²⁵⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 36, Výstavy 1953–1962, II. členská výstava kreseb KS ÚSČSVU, Katalog.

ze slonovinové kosti, loutek a projevy čínské a korejské výtvarné kultury. Rovněž fotografické dokumenty, které dokreslují ráz země a jejich obyvatel.²⁶⁰ Na konci roku se pak uskutečnila již 11. členská výstava KS ÚSČSVU.

Z pohledu návštěvnosti (tedy nejdůležitějšího ukazatele úspěšnosti kulturní instituce v dané době) lze rok 1955 označit za velmi vydařený, neboť do galerie zavítalo rekordních 14 453 osob.²⁶¹ Tohoto výsledku bylo zřejmě dosaženo vlivem několika faktorů: poutavé proměnné výstavy, dobrá propagace instituce v tisku i rozhlase, jubilejní rok oslavující výročí konce války a zvýšená kooperace se školskými zařízeními. Obecně šlo ale o výsledek Beranovy usilovné práce. Tomu bylo dne 28. 10. 1955 na krajském aktuivu kulturně osvětových pracovníků společně s dalšími 45 kulturními pracovníky uděleno čestné uznání rady a odborem kultury KNV v Liberci za „dlouholetou obětavou práci v kulturním a osvětovém životě v našem kraji.“²⁶²

Následující rok byl vyzdvihován jako přelomový, co se do počtu proměnných i putovních výstav týče. Galerie se pyšnila uspořádáním celkem 58 putovních výstav v závodech, ve školách a osvětových zařízeních Libereckého kraje.²⁶³ Proměnných výstav se za rok 1956 v galerii vystříдалo celkem deset. Mezi nimi měla velký ohlas výstava původní grafiky, faksimilií a barevných reprodukcí Rembrandta van Rijna konaná v letních měsících u příležitosti 350. výročí umělcova narození. Beran uvádí, že na Rembrandtovu výstavu se po dobu její konání přišlo podívat 3 577 návštěvníků.²⁶⁴ Je však důležité zdůraznit, že měření úspěšnosti instituce nelze zakládat pouze na kvantitativních údajích. Tak vysoký počet putovních výstav si při celkovém počtu dvou odborných zaměstnanců musel zákonitě vyžádat svou daň na kvalitě.

Pro samotnou instituci byla v daném roce nejvýznamnější retrospektivní výstava *Deset let práce krajské galerie v Liberci* zahájená symbolicky v srpnu 1956: „Výstavu doplňují ukázky pozvánek, katalogů, plakátů, dále publikace o dílech i činnosti galerie, novinové výstřižky z archivu KG, fotografie instalací některých výstav, zápisy zahra-

²⁶⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 36, Výstavy 1953–1962, Liberečtí loutkáři v Číně, Text k výstavě.

²⁶¹ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Výměnné a putovní výstavy.

²⁶² KUBÁT, Bohumil: Jaro Beran a liberecká galerie, in: *Průboj: orgán Severočeského krajského výboru KSČ*, roč. 25, č. 112, 1973, s. 5.

²⁶³ SOKA Liberec, Fond Beran Jaro, inv. č. 33, sign. 169, kart. 11, Činnost galerie, Výměnné a putovní výstavy.

²⁶⁴ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 10, říjen 1956.

ničních návštěvníků a jiné dokumenty.²⁶⁵ Bohužel žádné ze zmíněných záznamů uveřejněných na této vzpomínkové výstavě se nedochovaly.

V souvislosti s desetiletým výročím existence galerie vyšel v týdeníku *Cesta míru* článek oceňující činnost instituce: „Je jistě na místě poděkovat oběma pracovníkům krajské galerie, řediteli Jaro Beranovi i dr. Smutkové, za jejich nadšenou práci. Je potěšitelným zjevem, že se jim práce opravdu daří, jak konečně potvrzuje rok od roku stoupající návštěva v krajské galerii.“²⁶⁶ Výstava byla pro značný zájem prodloužena až do března následujícího roku.²⁶⁷

Na rok 1957 si galerie pro své návštěvníky připravila především monografické krajinářské soubory (Jindřich Prucha, Vlastimil a Petr Rada, František Kaván) společně s díly současných výtvarníků. Konec kalendářního roku tradičně zakončila členská výstava SČSVU. V únoru následujícího roku si velké uznání vysloužila výstava *Československý lid ve výtvarném umění*: „která svou vlastní výtvarnou řečí chce odpovědět na otázky pro nás nejzávažnější: jak hluboce ovlivnil Únor celý náš život, jaké nové perspektivy nám dal, jak jsme pokročili vpřed na cestě budování.“²⁶⁸

4.3 Krajský vlastivědný ústav

V dubnu 1958 vešel v platnost zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách,²⁶⁹ který nově upravoval ochranu kulturních památek, jejich využití a péči o ně. Na základě tohoto zákona vznikl Státní ústav památkové péče a ochrany přírody v Praze a jemu podřízené Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody (dále jen KSSPPOP) v Liberci.²⁷⁰ Dne 1. října²⁷¹ téhož roku došlo k administrativnímu sloučení KSSPPOP v Liberci, Krajské galerie a Severočeského muzea v rámci nově zřízeného Krajského vlastivědného ústavu²⁷² (dále jen KVÚ) se sídlem v budově Severočeského

²⁶⁵ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 9, září 1956.

²⁶⁶ Krajská galerie k 10. výročí mezinárodní kulturní organizace UNESCO, in: *Cesta míru*, roč. 5, 1956, č. 80, s. 4.

²⁶⁷ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1945–1960, Informační zpráva č. 2, únor 1957.

²⁶⁸ URBAN, Stanislav: Významný kulturní čin liberecké galerie, in: *Cesta míru*, roč. 7, 1958, č. 34, s. 4.

²⁶⁹ Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, in: *Zákony pro lidi.cz* [online], [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1958-22/>.

²⁷⁰ NEJEDLÝ, Vratislav: Historie Národního památkového ústavu, in: *Národní památkový ústav* [online], [vid. 5. 11. 2017], dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/historie-npu>.

²⁷¹ Viz pozn. 4, s. 20.

²⁷² Krajský vlastivědný ústav vznikl i v dalších krajích a i tam docházelo ke slučování kulturních institucí.

muzea.²⁷³ Galerie začala vystupovat jako Galerie výtvarného umění (GVU). Současně vznikla při libereckém KVÚ další dvě oddělení – hospodářské a fotodokumentační.²⁷⁴ Ředitelem celé instituce se stal Jaroslav Kavan.

Cílem KVÚ bylo zlepšení koordinace mezi kulturními institucemi v kraji a dále se očekávaly „větší možnosti při obohacování sbírek a zpracování krajového materiálu,“²⁷⁵ které měly jít ruku v ruce s udělením rozsáhlejších pravomocí. Správním orgánem zůstával nadále odbor školství a kultury libereckého KNV. A ačkoliv galerie znovu ztratila status právní samostatnosti, umístění v rámci vlastní budovy mimo bezprostřední dohled vedení KVÚ ji opět poskytlo určitou nezávislost, obzvláště v porovnání s KSSPPOP, které sídlilo přímo v budově Severočeského muzea. Bohumil Nuska analogicky připodobnil vztah galerie ke KVÚ jako určitou formu dualismu.²⁷⁶

Experiment s vytvořením obří kulturní instituce se netýkal pouze Libereckého kraje, stejný osud postihl např. i Východočeskou galerii v Pardubicích: „Roku 1959 byla sloučena s Krajským muzeem a památkovým ústavem v jednu kolosální instituci – Krajský vlastivědný ústav.“²⁷⁷ Ukázalo se však, že instituce s tak rozsáhlým zaměřením, není zdaleka tak efektivní, jak se zprvu očekávalo, a proto se začal celý projekt záhy napříč celou republikou rozpadat.

4.3.1 Beranův odchod z galerie

V duchu organizačních změn se v roce 1958 již otevřeně hovořilo o Beranově odchodu do důchodu. Oficiálním důvodem byl jeho věk: „Tehdy byl důchodový rok 65, takže už rok přesluhoval. Bylo to dané úředním odchodem.“²⁷⁸ Bohumil Nuska se ale domnívá, že důchodový věk nebyl jediným důvodem, proč musel Jaro Beran opustit galerii: „Beran neodešel ve zlém, ale prostě se už nehodil.“²⁷⁹ Dále popsal, že byly Beranovi vytýkány nesrovnalosti v administrativním vedení galerie: „Myslím, že měl pocit křivdy. Hodně se o galerii zasloužil a především zachránil spoustu děl,“²⁸⁰ ale

²⁷³ Viz pozn. 3, s. 33.

²⁷⁴ Viz pozn. 4, s. 28.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 21.

²⁷⁶ Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017)

²⁷⁷ Historie galerie, in: *VSG – Východočeská galerie v Pardubicích* [online], [vid. 6. 11. 2017], dostupné z: <http://pater.cz/vcg/historie-galerie/>.

²⁷⁸ Rozhovor Tomáše Jirutky s Alexem Beranem za účasti Kateřiny Tomanové (1. 9. 2016)

²⁷⁹ Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017)

²⁸⁰ Tamtéž.

proti Beranovi hrálo i to, že galerii vedl jako samouk a nadšenec, nikoliv jako vystudovaný odborník. V době vzniku galerie před více než deseti lety tato skutečnost ničemu nevadila, ale mezitím se nároky zvýšily. Je tedy opravdu možné, že Beranův plánovaný odchod byl vyvolán i jinými důvody, než jen pro jeho důchodový věk.

Konkurz na nového ředitele byl uspořádán na jaře roku 1958 a Jaro Beran byl posléze vystřídán v prosinci téhož roku. Po odchodu z galerie se začal opět plnohodnotně věnovat malbě a grafice: „Pilně kreslil, nejčastěji černou křídou. Jako časté náměty kreseb si vybíral zákoutí ulic ve vnitřním městě [...]. Svě sedmdesáté narozeniny oslavil v plné tvůrčí síle a připravoval se na podzimní soubornou výstavu svých exlibris a volné grafiky, která měla být překvapením pro veřejnost. Avšak výstavy se už nedočkal. Nedlouho po tom, co navštívil se svou ženou město svého mládí, Drážďany, náhle skonal ve svém libereckém bytě 7. listopadu 1962.“²⁸¹

²⁸¹ Viz pozn. 5, s. 22.

5. Uvolnění (1958–1970)

5.1 Činnost galerie na konci padesátých let

Z jarního výběrového řízení roku 1958 vyšla vítězně čtyřadvacetiletá Hana Korecká (později Seifertová),²⁸² tehdy ještě studentka Dějin umění na Karlově univerzitě. Bohumil Nuska považuje její zvolení za zcela pochopitelné: „Hana byla perspektivní pracovnice. Sice nebyla v partaji a později byla i politicky nežádoucí, ale když tam přišla jako novia, tak to bylo všechno v pořádku.“²⁸³ V červnu zdárně dokončila školu a poté se přijela do svého budoucího působiště několikrát podívat. Setkala se tam i s dosud stále úřadujícím Jaro Beranem přímo v jeho kanceláři: „seděl v takové přízemní místnosti s malým oknem. To jsem si řekla, že já tam se svými slabýma očima určitě nebudu sedět.“²⁸⁴

Hana Seifertová nastoupila v prosinci 1958, tedy v době, kdy galerie byla již součástí KVÚ, a ihned začala promýšlet, kde zřídí svou kancelář. Líbily se jí prostory v podkroví, ty však obýval svaz výtvarných umělců: „Nezdálo se mi moudré hned po svém příchodu do galerie vyhodit umělce, tak jsme se potom s doktorkou Smutkovou rozhodly, že budeme v prostorách, kde byla dříve zimní zahrada, což byla nádherná místnost, kterou jsme rázem upravily.“²⁸⁵ Aby zútulnily pracovní prostředí, nakoupily v antikvariátu starožitný nábytek: „ale hned nato bylo zle, že když chceme zařízovat kancelář, tak musíme nakupovat kancelářský nábytek, který tedy opravdu nebyl hezký,“²⁸⁶ vzpomínala Hana Seifertová. Naštěstí manžel Zdeny Smutkové, JUDr. Emil Smutek, zastával vyšší stranickou funkci na ONV v Liberci,²⁸⁷ a mohl tak ze své pozice situaci uklidnit. Z toho se posléze stal určitý precedens a jeho postavení chránilo galerii i v následujících letech. Sama Seifertová při rozhovoru vypověděla, že se Zdenou Smutkovou vycházela velmi dobře a že to „byla důležitá věc, protože všechno by mohlo vypadat úplně jinak, kdyby tam panovaly napjaté poměry. Ale to se nestalo.“²⁸⁸

²⁸² V době nástupu vystupovala ještě jako Hana Korecká, svatba se sochařem Jiřím Seifertem proběhla v Liberci v únoru 1959.

²⁸³ Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017)

²⁸⁴ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ SOKA Liberec, Inventář ONV Liberec 1960–1990, s. 5.

²⁸⁸ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

Pracovní náplň Zdeny Smutkové se nadále týkala především putovních výstav a práce s dětmi, takže Hana Seifertová se ujala činností týkajících se pořádání proměnných výstav a úprav stálých expozic. Za tímto účelem bylo nezbytné, aby se seznámila s celým souborem vlastněných děl: „Když jsem nastoupila do galerie, tak jsem se příliš neorientovala v liberecké sbírce. Měla jsem povědomí o Liebiegově kolekci, ale taky tam byl velký depozitář konfiskátů, který byl jen z části zapsaný do inventáře [...]. V orientaci mi velmi pomohl malíř Josef Hýsek. Byl to velmi sympatický člověk. Dělal hezké krajiny, které vystavoval na výstavách libereckých výtvarníků. Tehdy za mou přišel a zeptal se, jestli potřebuji nějakou pomoc a skutečně mi byl k dispozici. Všechno se mnou prošel [...], obraz po obraze, i ty konfiskáty, které zůstaly po Němcích.“²⁸⁹

Samotná výstavní činnost nebyla režimem oficiálně omezována – neexistoval žádný seznam zakázaných autorů či děl, přesto nebylo možné sestavovat výstavní plán zcela svobodně. Například bylo v dané době stále jen těžko myslitelné, aby se ve veřejné galerii vystavovalo abstraktní umění. Jistou výstrahou pro Hanu Seifertovou mohl být například pokus malíře Jana Kotíka o prezentaci svých abstraktně laděných děl v roce 1957 v pražské galerii U Topičů. Kotík byl „v novinových ohlasech za svou tvorbu ostře kritizován, přestože byla výstava pořadatelem propagována pouze jako experiment.“²⁹⁰ Abstraktní umění bylo pro vládnoucí režim nežádoucí především z důvodu, že „bylo nerozlušitelné jejími kódy“²⁹¹ a mohlo by tak eventuálně sloužit k šíření protistátních myšlenek.

Hana Seifertová tak svou kurátorskou činnost v liberecké galerii zahájila klasikou v rámci českého umění: „První výstavu, kterou jsem dělala, bylo Fillovo České středohoří, což nebylo po žádné stránce konfliktní.“²⁹² Vernisáž obohatila o hudební doprovod, z čehož se posléze stala určitá tradice a i řada jiných zahajovaných výstav byla uváděna společně s koncertem. Brzy po Fillovi následovala poněkud kontroverzní výstava Josefa Mařatky. Problém překvapivě nespočíval ve vystavovaných dílech, jako spíš v tom, že Hana Seifertová spolupracovala s historičkou umění Annou Masarykovou, vnučkou prvního československého prezidenta a současně pracovnící archivu Národní galerie, která

²⁸⁹ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

²⁹⁰ KOKEŠOVÁ, Alena: Druhý sjezd Svazu československých výtvarných umělců v roce 1964 a jeho vliv na liberalizaci výtvarné tvorby, in: *Historica Olomucensia – Sborník prací historických*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 246 s. ISSN: 1803–9561, s. 156.

²⁹¹ Viz pozn. 28, s. 192.

²⁹² Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žití dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 5.

o Mařatkovi rok předtím napsala odbornou monografii. Masaryková byla právě pro své slavné příjmení během padesátých let v nepřízni režimu (v roce 1953 byla z politických důvodů odsunuta do archivu NG),²⁹³ přesto se ji Hana Seifertová nebála oslovit a společnými silami připravily v Liberci výstavu a k ní i malý katalog. V předvečer zahájení, dne 7. května 1959, uspořádaly i přednášku *O životě a práci Josefa Mařatky*, kterou vedla právě Anna Masaryková. Seifertová zavzpomínala, že „jelikož galerie nenabízela příliš prostoru, nanejvýš pro padesát lidí, a jelikož se dalo předpokládat, že přijde hodně lidí, tak jsme požádaly, aby Anna Masaryková mohla přednášet v tehdejším Naivním divadle,“ což se i povedlo. Ten den přišlo obrovské množství lidí, „takže z toho byla taková manifestace, ale Anna Masaryková byla velmi zdrženlivá osoba, která mluvila jen o Mařatkovvi.“²⁹⁴ Celá událost překvapivě neměla žádné závažnější dozvuky, ale Hana Seifertová se zpětně domnívá, že jí to nejspíše přivodilo první poskvrnění na kádrovém posudku.

K výstavám Filly a Mařatky se ještě v roce 1959 přidala mj. i výstava Josefa Čapka: „Ono to bylo takové svůdné téma,“ řekla Seifertová a dále dodala: „myslím, že v prvním období jsem se snažila udělat výstavy těm autorům, v jejichž tvorbě se našla i jiná než úplně progresivní modernistická díla, taková, která byla pro veřejnost přístupnější např. u Emila Filly České středohoří. Čapek byl autor, u kterého se nesmírně cenilo to, že dělal jednak ilustrace k dětským knihám, a pak také cyklus, který reagoval na zlomovou dobu v letech 1938–39.“²⁹⁵

Za účelem zvýšení propagace galerie začala Hana Seifertová od března 1959 zveřejňovat v regionálním periodiku *Cesta míru* informační články o jednotlivých dílech ze sbírek liberecké galerie s tím, že: „pravidelným otiskováním reprodukcí významných děl, vystavených v krajské galerii, hodláme postupně seznamovat libereckou veřejnost s bohatstvím naší krajové sbírky.“²⁹⁶ Postupně tak publikovala články např. o díle Navrátila (28. března)²⁹⁷, Hirschelyho (4. dubna)²⁹⁸ či Norberta Grunda (11. dubna)²⁹⁹ I když podobné informace a podobný typ propagace nemusí mít jednoduše měřitelný

²⁹³ Anna Masaryková, in: *WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie* [online], aktualizováno 20. 3. 2018 [vid. 22. 4. 2018], dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anna_Masaryková.

²⁹⁴ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žité dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 6.

²⁹⁵ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

²⁹⁶ KORECKÁ, Hana: Z krajské galerie, in: *Cesta míru*, roč. 8, 1959, č. 34, s. 4.

²⁹⁷ KORECKÁ, Hana: Z krajské galerie, in: *Cesta míru*, roč. 8, 1959, č. 37, s. 4.

²⁹⁸ KORECKÁ, Hana: Z krajské galerie, in: *Cesta míru*, roč. 8, 1959, č. 39, s. 4.

²⁹⁹ KORECKÁ, Hana: Z krajské galerie, in: *Cesta míru*, roč. 8, 1959, č. 42, s. 4.

dopad, v liberecké galerii se projevil (bohužel) již o několik měsíců později. V létě roku 1959 totiž došlo ke krádeži dvou obrazů: „My jsme byli někde na dovolené, dozor tehdy nebyl,“³⁰⁰ vypověděla Seifertová. Ironií je, že byly odcizeny právě ty obrazy, o kterých před několika měsíci vyšly informační články v novinách – konkrétně „jeden malý Grund, který se už nikdy nenašel, a jeden Hirschely.“³⁰¹ S trochou nadsázky tak lze konstatovat, že propagace galerie v novinách skutečně zabrala, neboť si očividně určitou pozornost získala. Celá událost nakonec galerii přinesla přeci jen určité pozitivum – byly uvolněny finanční prostředky na stálého kustoda sbírek. Seifertová pokračovala se zveřejňováním informací ve sloupku v novinách i nadále, ale začala se omezovat jen na větší formáty obrazů, které nešlo tak snadno odcizit.

Současně s nástupem Hany Seifertové na pozici ředitelky v roce 1958 byla zahájena etapová rekonstrukce budovy galerie.³⁰² Do roku 1960 se adaptační práce soustředily primárně na exteriér – oprava fasády, průčelí a nádvoří. Interiér se kýžené přestavby dočkal teprve až v první polovině roku 1961. Vila Johanna Liebiega mladšího nebyla pro novou ředitelku pouze pracovištěm, ale i domovem. Spolu s manželem Jiřím Seifertem a později i dcerou zde obývali jedno křídlo v podkroví. Ale nejednalo se zrovna o pohádkové bydlení, neboť dané prostory nebyly vůbec zařízené k trvalému obývání: „nebyla tam voda, koupelna, toaleta. Kdybych tehdy byla řekla, že to nějak zrekonstruuje na byt, tak by se to asi dalo udělat, ale nic takového mě nenapadlo, protože jsem neměla čas se tomu věnovat a ani chuť do toho jít. Takže jsme v tom skutečně těch 13 let žili – posléze jsme měli vodu v nějaké provizorní kuchyňce a později, když už jsme měli dceru, tak i sprchu. Výhodou bylo, že ta část měla separátní vchod a schodiště, takže se nemuselo chodit přes expozici.“³⁰³ Když pak byla Hana Seifertová na počátku sedmdesátých let z ideologických důvodů odvolána z pozice ředitelky galerie, musela spolu s funkcí opustit i svůj domov.

³⁰⁰ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žité dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 4.

³⁰¹ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

³⁰² Viz pozn. 1, s. 1.

³⁰³ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

5.1.1 Konference pracovníků muzeí a galerií

V listopadu roku 1959 proběhla celostátní konference pracovníků muzeí a galerií konaná v Brně. Mezi účastníky konference nechyběla ani delegace z Liberce. Zdena Smutková zde osobně převzala jako pracovnice galerie Krajského vlastivědného ústavu vyznamenání „za zásluhy o rozvoj výchovné činnosti galerie v Liberci, zejména za rozvinutí práce s mládeží a iniciativní hledání nových forem práce,“³⁰⁴ a Hana Seifertová a Jaroslav Kavan (ředitel KVÚ v Liberci) přednesli své příspěvky.

Kavan ve svém přednesu nejprve zhodnotil roční působení KVÚ v Liberci, jehož součástí byla právě i galerie: „Vznik krajského vlastivědného ústavu byl spojen vedle jiných otázek i s otázkou hospodárnosti. Znamenal především úsporu administrativních sil, potom, což je hlavní, zajištění dokonalé spolupráce a vzájemné se doplňování odborníků z jednotlivých úseků ústavu a lepší využití jejich kvalifikace.“ Samotné sloučení jednotlivých institucí označil jako bezproblémové a pouze podotkl, že jen někteří pracovníci by měli sebekriticky uznat, „že ne osoba, ale cíl a práce je to hlavní a tomu je se třeba podřídit.“³⁰⁵ Ve druhé části svého proslovu hovořil na téma problematické skladby obyvatel související s nízkým zájmem o muzejní (potažmo i galerijní) práci: „dnešní Liberecký kraj se totiž skládá na jedné straně ze zcela nových příchozích obyvatel, bez jakéhokoliv vztahu k novému domovu, a na druhé straně ještě ze starousedlíků se starými, dosud ještě žijícími tradicemi. [...] Takovými nezdravými tradicemi je lpění na starých a vžitých formách práce muzea, různé to doznívání lokálního patriotismu a nezdravého staromilství v muzeu [...], které brání vybudovat expozici v novém duchu a podle potřeb dnešního člověka. [...] A když i proti jejich vůli došlo k reinstalaci muzea podle nových zásad, pak se přestali o tuto práci zajímat.“³⁰⁶

Téma nestandardní skladby obyvatel zahrnuje do svého příspěvku *Galerie a škola* i Hana Seifertová: „Kulturně osvětová práce v pohraničí po roce 1945 se rozvíjela poněkud jinak než ve vnitrozemí. Nové osídlení přivádělo do našeho kraje nové obyvatele ze všech koutů země a ti, vytrženi ze svého prostředí, měli zpočátku jen malý zájem o kulturně osvětová zařízení, což se v našem případě odrazilo konkrétně v malé návštěvnosti galerie. Bylo nutno pracně zakládat novou tradici kulturního života ve městě.

³⁰⁴ *Muzejní práce: Celostátní konference pracovníků muzeí a galerií: Brno 24. – 25. listopadu 1959*, KAHUDA, František – HORÁČEK, Miroslav (edd.), Praha, Národní muzeum, 1960, 156 s., s. 42.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 111.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 111–112.

Pracovníci krajské galerie si uvědomovali, že takový úkol je spojen se značnými obtížemi a vyžádá si několik let trpělivé práce. Tato skutečnost je přivedla k nutnosti navázat styk se školní mládeží a systematickou výchovou dorostu připravit zájemce a milovníky umění pro příští léta. Výchova mládeže k chápání výtvarného umění je ovšem záležitost dlouhodobá a její výsledky se ukáží až po několika letech práce.³⁰⁷ Seifertová následně popsala, jak práce se školami vznikla a jak se v průběhu druhé poloviny padesátých let vyvíjela, až nakonec „v roce 1959/60 byly do této akce zapojeny všechny okresy v kraji.“³⁰⁸ Dle Seifertové toto systematické zapojení škol výrazně napomohlo ke zvýšenému zájmu o galerii, což bylo dle jejich slov znatelné na návštěvnosti. Bohužel však v žádném literárním či archivním pramenu není uvedena návštěvnost v letech 1958–1960³⁰⁹, takže není možné její slova adekvátně podložit.

5.2 První polovina šedesátých let

5.2.1 Zrušení KVÚ a opětovné osamostatnění

Když v dubnu roku 1960 proběhla územní a správní reorganizace Československa³¹⁰, Liberec ztratil status krajského města a jeho KSSPPOP bylo zrušeno, stejně tak byla posléze ukončena činnost i KVÚ. Stále existující svazek galerie a muzea připadl Městskému národnímu výboru v Liberci. Galerie těmito změnami ztratila postavení krajské instituce, což vneslo zmatek do nového označování instituce. Onu chaotickou genezi názvu v letech 1960–1961 lze vysledovat například v měsíčním přehledu *Liberecký kulturní kalendář*³¹¹ – jako *Krajská galerie v Liberci* byla instituce sídlící ve vile Johanna Liebiega ml. naposledy označena v červnu 1960, v červenci téhož roku bylo použito prostého označení *Liberecká galerie*, v srpnu pak *Městská galerie v Liberci*, v září se již hovořilo o *Galerii výtvarného umění v Liberci*. V období od října 1960 do května 1961³¹² se ustálilo označení *Galerie výtvarných umění v Liberci*. Následně se

³⁰⁷ *Muzejní práce: Celostátní konference pracovníků muzeí a galerií: Brno 24. – 25. listopadu 1959*, KAHUDA, František – HORÁČEK, Miroslav (edd.), Praha, Národní muzeum, 1960, 156 s., s. 115–116.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 116.

³⁰⁹ Obecně archivy nenabízejí za léta 1958–1960 prakticky žádné informace o chodu galerie, vinu pravděpodobně nese administrativní podřízenost galerie KVÚ v Liberci a jeho následovné zrušení. O KVÚ nejsou dochovány žádné materiály jak v galerijním archivu, tak ani v archivu liberecké SOKA. Existuje možnost, že se informace k dané instituci nacházejí v budově Severočeského muzea, nicméně autorovi této práce byl přístup do musejního archivu znemožněn v důsledku dočasného přerušení činnosti muzea.

³¹⁰ Původních 14 krajů na území dnešní ČR vzniklých v roce 1949 bylo v roce 1960 zredukováno na 8 krajů. Město Liberec spadalo pod Severočeský kraj se sídlem v Ústí nad Labem.

³¹¹ *Liberecký kulturní kalendář*. Liberec: Park kultury a oddechu, 1960, 12 sešitů.

³¹² *Liberecký kulturní kalendář*. Liberec: Park kultury a oddechu, 1961, 11 sešitů.

v kulturním přehledu objevilo označení *Oblastní galerie výtvarných umění v Liberci* a v červnu se přešlo zpět k předchozímu pojmenování *Galerie výtvarných umění v Liberci*.

Pořádek v pojmenování galerie nastal ke dni 1. 7. 1961³¹³, kdy na základě usnesení rady MěstNV v Liberci došlo k opětovnému oddělení Severočeského muzea a galerie (tzv. delimitaci) a Hana Seifertová byla ke stejnému dni symbolicky potvrzena na pozici ředitelky instituce.³¹⁴ Liberecká galerie začala vystupovat jako *Oblastní galerie v Liberci* a toto označení si udržela po následujících 53 let.³¹⁵ Dané pojmenování značilo, že liberecká galerie vykonávala odbornou činnost v oblasti zahrnující větší množství okresů, konkrétně Liberec, Jablonec nad Nisou, Děčín a Česká Lípa. Na daném území existovali i jiné (rozsahem menší) galerie, které byly označovány jako *městské*.³¹⁶ V roce 1963 přešla správa galerie z MěstNV v Liberci pod vedení Severočeského krajského národního výboru (SKNV), který sídlil v Ústí nad Labem.

5.2.2 Perspektivní plány galerie do následujících let a rekonstrukce budovy

V roce 1960 vznikly dva dokumenty zabývající se perspektivními plány činnosti galerie a oba nabízejí zajímavý přehled o aktuálních problémech, se kterými se instituce chtěla vypořádat.

Patnáctiletý plán galerie do roku 1975³¹⁷ je rozčleněn na tři hlavní body, které byly dále rozvedeny dalšími podbody. Prvním hlavním bodem plánu bylo uvedení budovy galerie do úplného pořádku, v podbodech byly vypsány konkrétní cíle: „1) Dokončení oprav fasády ve dvorním traktu galerie - asanace přístavků atd., 2) zavedení a rekonstrukce vytápění budovy [...], 3) provést izolaci celého přízemí budovy, odvlhčení stěn, podlah, tak, aby bylo možno plně využít celého přízemí pro výstavy, které dosud mají vymezeny jen nevelké tři místnosti, 4) zavést galerijní osvětlení ve všech sálech určených k instalaci.“³¹⁸ Druhým hlavním tématem bylo doplnění personálu. Především byl

³¹³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Zpráva z odboru školství a kultury Městského národního výboru v Liberci, č. j. škol. 255/1961.

³¹⁴ Tamtéž.

³¹⁵ Ke dni 1. 1. 2014 došlo k upravení názvu instituce na Oblastní galerie Liberec.

³¹⁶ SOkA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, kart. 1969–1990, Organizační řád galerie, 1972, s. 3.

³¹⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Plán KG na 15 let – do r. 1975.

³¹⁸ Tamtéž, s. 1.

vyžadován historik umění se zaměřením na grafiku, který by vypracoval inventarizaci velmi početné grafické sbírky. Ty nebyly od počátku poválečné existence galerie odborně prozkoumány. Mimo historika umění byl zájem také o správce depozitáře, který by zároveň prováděl i instalace: „Dosud provádí instalace výstav s. Štěrbá, správce budovy, mimo svou pracovní náplň a ten potom nemůže řádně udržovat v pořádku budovu.“³¹⁹ Nakonec byla v rámci nutných personálních přírůstků zmíněna poptávka po druhé uklízečce, neboť, jak bylo uvedeno v dokumentu, prostory galerie byly až příliš rozsáhlé, než aby se o jejich úklid starala pouze jedna osoba. Poslední hlavní bod se týkal výstavní činnosti a galerie se v něm zavazovala k udržování šesti až osmi proměnných výstav ročně ve vlastní budově a k pokračování v organizování putovních výstav v kraji. Ačkoliv se jednalo o patnáctiletý plán, prakticky všechny body se podařilo realizovat ještě v první polovině šedesátých let.

Plán činnosti Severočeského muzea a Galerie výtvarných umění do roku 1965³²⁰ byl vyhotoven ke dni 21. 11. 1960 a ve své první části deklaroval pouze obecné fráze, jež se vztahovaly současně na muzeum i galerii. Například nutnost seznamovat širokou veřejnost se sbírkovými fondy či pomoci návštěvníkům více vnímat umění: „chceme návštěvníky naučit se dívat kolem sebe, chápat umění a žít tak daleko plněji. Chceme je naučit chápat umění tak, aby se stalo nedílnou součástí jejich života a naučit je rozeznávat dobré umění od špatného.“³²¹ V další části hlavního textu byly detailněji rozpracovány plány jednotlivých institucí. Galerie vesměs opakovala to, co již zaznělo v patnáctiletém plánu. Teprve v doplňující listině se objevily nové vize: „Dokončit průzkum státních hradů a zámků z hlediska využití některých jejich prostor pro přechodné instalace výstav krajské galerie.“³²² Také upravit zahradu a nádvoří galerie tak, aby tyto prostory mohly následně sloužit k pořádání kulturních pořadů, letních koncertů a sochařských výstav. Dále chtěli během následujících pěti let sestavit a vydat katalog ke stálým sbírkám galerie: „K tomu je ovšem nutné zcela prozkoumat materiál uložený v depozitářích. Tato práce je pro dvě stávající odborné a vědecké pracovnice galerie

³¹⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Plán KG na 15 let – do r. 1975, s. 1.

³²⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Plán činnosti Severočeského muzea a Galerie výtvarných umění v období od roku 1961 do roku 1965.

³²¹ Tamtéž, s. 1.

³²² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Doplněk k plánu hlavních úkolů na 3. pětiletý plán v krajské galerii.

velmi namáhavá, časově náročná a za nynějšího stavu nezvládnutelná,³²³ proto i zde padla žádost o přidělení nového odborného pracovníka. Dalším důležitým úkolem byla realizace oprav ústředního topení: „vznikají velmi vážné národohospodářské škody, které povedou ke zvýšení nákladů na záchranu zcela vlhké budovy, která pro své sbírky vyžaduje pravidelnou teplotu a stálou vlhkost. Takto i pro návštěvníky je pobyt v zimě v galerii téměř nemožný.“³²⁴

Nevyhovující stav bývalé vily Johanna Liebiega mladšího potvrdil i technický popis budovy ze srpna 1960: „Suterén [...] je velmi vlhký a na zdech a stropěch se tvoří houba, která prorůstá až do vyššího podlaží. [...] Obytná část [...] je vlhká a i zde se vyskytuje houba.“³²⁵ O nezbytnosti oprav nebylo pochyb, takže adaptační práce interiéru započaly již ve druhé polovině roku 1960. Hana Seifertová v rozhovoru uvedla, že rekonstrukce byla umožněna do jisté míry díky politickým konexím Emila Smutka.³²⁶ Od ledna do července roku 1961 pak byla galerie pro technické úpravy uvnitř budovy přechodně uzavřena. Z plánovaných výstav byla realizována pouze *Krajina Josefa Navrátila* pořádaná v lednu ve spolupráci s Národní galerií a později „díky společnému úsilí zaměstnanců a za pomoci členů SČSVU byla zahájena v červnu 1961 plánovaná výstava *Výtvarníci k 40. výročí KSC* v části budovy.“³²⁷

Během oprav došlo například k zavedení elektrických akumulčních kamen do prvního patra, „aby tam bylo nějaké stálé topení. Liebieg měl ústřední topení v podlaze, ale to se bohužel nedalo obnovit.“³²⁸ Nové vytápění „pomohlo zvýšit návštěvnost v zimních měsících, zabránilo výkyvům teploty, které škodí instalovaným obrazům a navíc v přízemní části vysušilo vlhké výstavní prostory.“³²⁹ Výsledek rekonstrukcí byl shrnut v článku srpnového vydání deníku *Lidová demokracie*: „Vysokým nákladem byla galerie opravena nejen v interiérové části, ale i ve vnějším vzhledu, sály se rozšířily a rozsvětily, obnovily se staré ornamentální malby a štuková výzdoba. Výstavní síně

³²³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Doplněk k plánu hlavních úkolů na 3. pětiletý plán v krajské galerii.

³²⁴ Tamtéž.

³²⁵ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, karton Stavební plány a terénní úpravy, Technický popis na krajskou galerii v Liberci, 28. 8. 1960.

³²⁶ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

³²⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Plán galerie 1961.

³²⁸ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

³²⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor práce v roce 1961.

dostaly nové osvětlení. Obnovené nádvoří vytvořilo slohové prostředí pro pořádání komorních koncertů a pro spojení výtvarného umění s hudbou.“³³⁰

Slavnostní otevření rekonstruované budovy galerie proběhlo v sobotu 29. července roku 1961.³³¹ Krátce poté odeslala Hana Seifertová na MěstNV v Liberci hlášení o užívání nebytových prostor³³², ve kterém zároveň popsala, co se v jaké části budovy nacházelo. Víme tak, že suterén byl využíván především jako sklad uhlí a dřeva. Přízemí bylo ve své levé části obydleno domovníkem Josefem Štěrbou a jeho manželkou, pravé křídlo sloužilo jako skladiště a v čelním křídle se nacházely místnosti určené pro proměnnou výstavu. Do prvního patra se dalo vystoupat po širokém schodišti a byly zde výstavní sály stálé expozice. Odtud pak vedlo postranní schodiště v průčelní části budovy do podkroví, kde bydlela Hana Seifertová se svou rodinou a zároveň se zde nacházel depozitář. Nakonec se dalo po úzkém dřevěném schodišti vystoupat až na půdu.

5.2.3 Nová expozice – Staří mistři

Otevření opravené vily Johanna Liebiega ml. v červenci 1961 doprovázelo odhalení nové stálé expozice *Staří mistři*, jež vznikla spojením materiálů z depozitářů galerie a vybraných souborů ze skladů státního zámku Sychrov: „Soustředuje na 25 děl holandské, flámské a italské malby, z nichž většina exponátů dosahuje světové úrovně.“³³³

Zájem o holandské umění 17. století odstartoval ve chvíli, kdy Hana Seifertová při přejímání Liebiegovy sbírky narazila na obraz od Jana Davidsz. de Heema *Zátiší s knihami a lebkou (Vanitas)*: „Tento obraz je v Heemově díle naprosto výjimečný. Existuje toho druhu asi jen pět podobných obrazů z doby jeho začátků a Heem sám je dneska jedním z nejvýznamnějších holandských malířů zátiší ze 17. století. [...] Dovezla jsem obraz k restaurátorovi panu Vladimíru Hlavovi do Prahy. Měl velké zkušenosti a tou věcí byl potěšen.“³³⁴ Následná „restaurace, provedená ak. malířem Vladimírem V. Hlavou, potvrdila autenticitu i dobrý stav zachování.“³³⁵ Hlava pak Seifertovou od-

³³⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Na čelné místo mezi galerie, in: *Lidová demokracie*.

³³¹ *Liberecký kulturní kalendář*. Liberec: Park kultury a oddechu, 1961, 11 sešitů.

³³² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1977), Hlášení o užívání nebytových prostor, napsala Hana Seifertová, v Liberci dne 22. 8. 1961.

³³³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor práce v roce 1961.

³³⁴ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu *Žíté dějiny*, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 4.

³³⁵ Viz pozn. 12, s. 4.

kázal na sychrovský depozitář: „V té době byl téměř stoprocentní zákaz vstupu mezi těch sedmdesát tisíc svozů, který byly na Sychrově uloženy. Ale pan Hlava říkal, ať to nějak zkusím, že ví, že tam jsou třeba holandské obrazy. S pomocí paní doktorky Smutkové se nám tam podařilo nějak prorazit, s panem Hlavou jsme mohli několikrát navštívit ten svozový materiál na Sychrově. A on věděl, kde přesně jsou ty holandské obrazy uloženy, tak jsme to tam spolu probírali.“³³⁶ Nakonec vybrali jen několik obrazů, tak akorát na to, aby mohli uspořádat výstavu.

Nová stálá expozice holandských, flámských a italských maleb ihned přitáhla zájem médií. Největší pozornosti se těšil obraz *Podobizna mladé dámy*, jež byl považován za portrét Saskie van Uylenburgh, první manželky významného malíře Rembrandta van Rijna. Pozdější výzkum však tuto hypotézu vyvrátil. V každém případě galerie na této domněnce získala nebývalou publicitu, která se odrazila i ve zvýšené návštěvnosti.

Seifertová konzultovala nově sestavovanou sbírku nejen s českými, ale i se zahraničními odborníky. Například si vyměňovala korespondenci „s mnichovským znalcem Waltrem Berntem, autorem dnes nepostradatelné příručky o holandských a flámských malířích 17. století, dále s prof. dr. Ingvarem Bergströmem z göteborské univerzity, předním znalcem holandského umění a zvláště malby zátiší. Vřelý zájem projevil a účinnou pomoc při prvním odborném zpracování sbírky poskytl prof. dr. Horst Gerson, tehdy ředitel Ústavu pro uměleckohistorickou a ikonografickou dokumentaci v Haagu.“³³⁷ Díky tomu Seifertová mohla uveřejnit výsledky svého výzkumu „v předním holandském uměnovědném časopisu *Oud Holland*.“³³⁸ A navíc jí bylo uděleno stipendium na letní kurz holandské malby v Haagu.³³⁹ Seifertová však podotkla, že se to neobešlo bez komplikací: „Psal se rok 1962. Nevěděla jsem, jak na to, abych se vůbec dostala ven. Muselo se to vyřídit na Ministerstvu kultury, jenže jsem neměla ponětí, jak na to.“³⁴⁰ I v tomto případě pomohl zásah Zdeny Smutkové, a tak Hana Seifertová získala potřebné svolení a mohla vycestovat.

³³⁶ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu *Žité dějiny*, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 4–5.

³³⁷ Viz pozn. 12, s. 4.

³³⁸ Viz pozn. 2, s. 7.

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

5.2.4 Personál

Rok 1961 přinesl společně s opětovným osamostatněním, s novou stálou expozicí a s rozsáhlou rekonstrukcí ještě jednu významnou změnu – navýšení pracovních sil. Již 1. 1. 1961³⁴¹ byl přijat na základě vyhlášeného konkurzu vědecký pracovník Čestmír Krátký (1932–2016). Ten v roce 1956 ukončil studium na Univerzitě Karlově, obory etnografie a dějiny umění. Už během studia „prováděl jako externí pracovník Ústavu pro etnografii a folkloristiku v Praze výzkum mezi slovenskými reemigranty z Rumunska.“³⁴² Na dané téma vydal oceňovanou publikaci.³⁴³ Po dokončení studia se přestěhoval na Šumavu a začal tam učit děti Němců a rumunských Slováků. Čelil tam však těžkým podmínkám – například neměl elektrický proud ani kamna.³⁴⁴ A tak po nějaké době Šumavu opustil a od roku 1960 začal působit v Liberci.³⁴⁵ Bohumil Nuska, tehdejší zaměstnanec Severočeského muzea a blízký kamarád Čestmíra Krátkého už z dob studií, vyprávěl, že to byl právě on, kdo Čestmíra Krátkého přivedl na myšlenku začít pracovat v liberecké galerii. Zprvu jen na částečný úvazek.³⁴⁶

Čestmír Krátký se záhy po svém nástupu stal nepostradatelnou součástí galerie. Jeho pracovní náplň se týkala především grafických sbírek – inventarizace, revize dosud zaevidovaných grafik a celkové uspořádání grafického materiálu v depozitáři. Zároveň se po celou dobu svého působení v galerii staral o realizaci proměnných výstav v grafickém kabinetu na chodbě prvního poschodí. A byl to on, kdo ve výstavních sálech bývalé Liebiegovy vily představil díla mladých umělců jako Aleš Veselý, Mikuláš Medek či Jan Koblasa.

K dalšímu navýšení počtu pracovníků došlo díky odluce galerie od Severočeského muzea v červenci 1961. Oblastní galerie v Liberci se stala samostatně hospodařící jednotkou, a tak ke dni „1. 10. byli po projednání se školským odborem přijati 2 hlídači a 1 uklízečka na půldenní úvazek.“³⁴⁷ Zároveň byla přijata i administrativní pracovnice

³⁴¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Výkaz o plnění plánu pracovníků a mzdového fondu Oblastní galerie v Liberci v roce 1961.

³⁴² Viz pozn. 2, s. 49.

³⁴³ Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017).

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ Viz pozn. 2, s. 49.

³⁴⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Výkaz o plnění plánu pracovníků a mzdového fondu Oblastní galerie v Liberci v roce 1961.

³⁴⁷ Tamtéž.

Anna Žižková.³⁴⁸ Celkem tak ke konci roku 1961 pracovalo v galerii 9 zaměstnanců, což je více než dvojnásobný nárůst oproti roku minulému.

K další personální změně došlo na podzim následujícího roku v souvislosti se ztrátou dalšího obrazu: „Dne 7. září 1962 došlo v Oblastní galerii v Liberci ke krádeži obrazu Václava Špály *Zátiší s ovocem*,“³⁴⁹ který byl součástí proměnné výstavy ze zápůjčky z Národní galerie. „Ztráta byla zjištěna v odpoledních hodinách s. Krátkým a oznámena ředitelce.“³⁵⁰ Dozorem v přízemních výstavních sálech, kde ke krádeži došlo, byl tou dobou pověřen domovník Štěrba: „Dle vlastního vyjádření však prohlédl svěřené místnosti jen jednou toho dne, v dopoledních hodinách, a zda obraz visí, si nevšiml.“³⁵¹ Nicméně paní Štěrbová potvrdila, že ještě při ranním úklidu byl obraz na svém místě. O celé záležitosti byla samozřejmě ihned informována Veřejná bezpečnost, ale vyšetřování nikam nevedlo. Přesto z toho vzešly určité důsledky: „s pracovním výkonem s. Štěrby nesouhlasilo vedení galerie už v předchozích měsících,“³⁵² a tak byl za nedbalé vykonávání povinnosti a svěřených úkolů ke dni 1. 10. 1962 propuštěn a galerii následně opustila i jeho manželka, Anna Štěrbová. Hana Seifertová v rámci rozhovoru uvedla, že pro ni samotnou byla celá záležitost velmi nepříjemná: „Neuměla jsem mít konflikty a neuměla jsem rozvazovat pracovní poměr, ale musela jsem se to naučit.“³⁵³ Na jeho místo posléze nastoupil nový pracovník z česko-německé rodiny, Erich Luppe – vyučební tesař. Seifertová vyprávěla, že se jednalo o velmi pracovitého a šikovného člověka, což opět přispělo ke zlepšení poměrů v galerii. Jeho zručnost při opracovávání dřeva se ukázala jako velmi užitečná a v roce 1963 vznikla při galerii truhlářská dílna, ve které pan Luppe prováděl opravy ráků a vyráběl regály do depozitářů a knihovny.³⁵⁴ Například v roce 1964 se zasloužil o zhotovení stylových ráků pro holandské obrazy.³⁵⁵

V létě 1963 se v galerii objevila jako bezplatný volontér osmnáctiletá Nad'a Řeháková, čerstvá absolventka Střední všeobecně vzdělávací školy. Původně chtěla navazo-

³⁴⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Výkaz o plnění plánu pracovníků a mzdového fondu Oblastní galerie v Liberci v roce 1961.

³⁴⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Zápis z jednání na mimořádném kontrolním dnu v Oblastní galerii, 13. září 1962.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Tamtéž.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016)

³⁵⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor za rok 1963, s. 3.

³⁵⁵ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Přehled činnosti Oblastní galerie v roce 1964, s. 2.

vat přímo na vysokoškolské studium dějin umění na Karlově univerzitě, ale nebyla přijata, protože, jak sama uvedla v rozhovoru, „na dějiny umění se tehdy dostávalo tak šest lidí.“³⁵⁶ Její náhradní plán spočívající ve spolupráci s libereckou galerií by se dal označit za dílo náhody: „Hana Seifertová spolupracovala i s archivářem z Klášterce, kterého jsem znala i já, protože jsem dělala nějaké práce v muzeu v Chomutově, a ten nás dal dohromady. Hana mi řekla, že mě nemůže platit, ale naštěstí rodiče řekli, že je jedno, jestli mě budou živit tak, nebo tak. Takže jsem šla pracovat do liberecké galerie jako dobrovolník.“³⁵⁷ Tam jí bylo zařízeno bezplatné bydlení – nejprve „v domečku vedle vchodu, kde byl tehdy inspekční pokoj. Jenže tam vypadávala kamna a hrozilo, že bych se mohla otrávit, takže pro mě nakonec zřídili spaní v prostoru vrátnice – přes den se tam prodávaly vstupenky a v noci jsem tam spala.“³⁵⁸ Naděa Řeháková takto strávila v liberecké galerii celý školní rok 1963/1964 a za tu dobu se stačila velmi dobře spřátelit s Hanou Seifertovou. V roce 1964 se jí podařilo udělat přijímací zkoušky na dějiny umění, a tím započala její pětiletá cesta studiem.

5.2.5 Činnost galerie v letech 1961–1964

Častým tématem proměnných výstav v daném období byly monografické výstavy, kde kurátoři galerie nabízeli návštěvníkům ve větším souboru díla těch autorů, kteří se výrazně zapsali do vývoje českého umění. V galerii se tak objevily výstavy předních českých umělců, jako jsou Josef Lada (1961), Karel Svoboda (1961), Jan Zrzavý (1962), Václav Špála (1962), Karel Černý (1963), Rudolf Kremlíčková (1963), Josef Šíma (1964), František Muzika (1964) či Bohdan Kopecký (1964). Mimo to byly každoročně pořádány minimálně čtyři výstavy věnované současným grafikům. Se svými díly se libereckému publiku představil Max Švabinský (1962), Jaroslav Šerých (1963) či Vladimír Boudník (1964). K tomu se dále připojily i výstavy tematických celků, jako například *Mezinárodní dětská kresba* (1961), *Dětský výtvarný kroužek z Dubé: grafika* (1962), *Kreslený humor: grafika* (1963), *Moderní francouzská grafika* (1963) či *Flámské malířství 17. století* (1964). Zajímavostí bylo především hojné zastoupení mladých autorů tíhnoucích například k režimem odsuzovanému abstraktnímu umění. Jde o Vladimíra Boudníka či Jana Koblasu, jehož díla byla v galerii představena v rámci souboru

³⁵⁶ První rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Naděždou Řehákovou (18. 11. 2016).

³⁵⁷ Tamtéž.

³⁵⁸ Tamtéž.

grafik kresleného humoru v roce 1963. Bylo to dáno postupným uvolňováním klimatu totality, což umožňovalo „tu a tam překročit panující představu o podobě expozic a koncepci výstav jak v přísně kontrolované oblasti moderního umění, tak i ve sféře umění starého.“³⁵⁹ Zároveň v galerii ubylo (ve srovnání s padesátými lety) výstav členů SČSVU, což mnozí z nich přijímali s nelibostí.³⁶⁰

Nicméně během období 1962–1963 se galerie musela potýkat s řadou závažných komplikací, které silně narušovaly její činnost. Největší problém spočíval ve sníženém rozpočtu. Zatímco v roce 1961 měla galerie na svůj provoz k dispozici celkem 360 300 Kčs³⁶¹, v roce 1962 jí bylo přiděleno pouhých 284 tisíc korun³⁶², což představovalo téměř čtvrtinový úbytek financí. Daná skutečnost donutila instituci k celé řadě úsporných opatření.³⁶³ Například došlo k prohloubení spolupráce „se svazem Československých výtvarných umělců, s pražskou Národní galerií a s ostatními oblastními galeriemi tak, aby náklady na výroční a měnné výstavy byly rovnoměrněji rozloženy mezi více pořadajících institucí.“³⁶⁴ Dále velkou měrou napomohlo vyšší pracovní nasazení, což se projevovalo například tak, že „sami pracovníci galerie zpravidla pomáhali při instalaci jednotlivých měnných výstav, připravovali pro ně úvodní proslovy a katalogy většinou bez pomoci externích sil.“³⁶⁵

Obzvláště tíživá situace nastala ve IV. čtvrtletí roku 1962, kdy došlo k propuštění domovníka Josefa Štěrby, a nástupu ředitelky Seifertové na mateřskou dovolenou. Jejich pracovní úkoly „si dočasně mezi sebe rozdělili ostatní pracovníci galerie, což kladlo další zvýšené požadavky na všechny zaměstnance i mimo rámec jejich pracovní doby.“³⁶⁶ Omezený rozpočet ovlivnil i organizaci putovních výstav tak, že byly využívány díla „výhradně z našich depozitních materiálů a z reprodukcí majetku galerie,“³⁶⁷ aby náklady na převoz a instalaci byly minimální. Jenže s finančními potížemi se potýkaly

³⁵⁹ Viz pozn. 12, s. 4.

³⁶⁰ Viz pozn. 2., s. 7.

³⁶¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Rozpočet OGL na rok 1961.

³⁶² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti za rok 1962, s. 4.

³⁶³ Československá ekonomika prožívala v letech 1961–1964 výraznou krizi, do které se dostala vinou neefektivního hospodaření v předchozích letech (znárodnování podniků). Východiskem se stala hospodářská reforma, která ve svém důsledku podnítila liberalizaci společnosti ve druhé polovině šedesátých let.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 2.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti za rok 1962, s. 1.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 2.

i pořádající závodní kluby a osvětové instituce v oblasti, takže i zde se projeví problémy „spojené s instalací a průběhem zapůjčovaných výstav.“³⁶⁸

Přes všechny zmíněné komplikace se zaměstnancům galerie podařilo za rok 1962 udržet vysokou úroveň instituce a zavedly se i nové metody zvyšování zájmů o činnost galerie: „Byly to především velice úspěšné besedy pracovníka pražského NG dr. J. Šípa o obrazech výstavy Holandského malířství 17. století (výklad a diskuze přímo v instalaci výstavy), dále cyklus současných polských filmů o umění, pořádaný s. Č. Krátkým (devět večerů, všechna místa cyklu vyprodána) a nakonec i několik výkladů a besed pracovníků galerie o nedělích a svátcích v prostorách galerie pro hromadné výpravy.“³⁶⁹ Celkem se za rok 1962 podařilo do bývalé vily Johanna Liebiega ml. nalákat 22 704 osob.³⁷⁰ Tohoto výsledku bylo dle komplexního rozboru činnosti za rok 1962 dosaženo: „především zkvalitněním programu výstav, které byly zaměřeny na vůdčí osobnosti českého moderního umění, dále úzkou spoluprací s brigádami socialistické práce a pracujícími libereckých závodů a hlavně zvýšenou návštěvností školní mládeže.“³⁷¹

Nicméně za stávajících podmínek nebylo možné daný standard nadále udržovat, proto byla v komplexním rozboru činnosti a hospodaření za rok 1962 vyslovena obava, že pokud bude krize způsobená nedostatkem financí i pracovníků pokračovat i v následujícím roce, mohla by ohrozit pracně vybudovanou úroveň veškerých aktivit galerie, což by se v konečném výsledku odrazilo například v celkové návštěvnosti a dalších výstupních ukazatelích instituce.

Přesto problém podfinancování přetrvával i v roce 1963 a galerie získala na svůj provoz pouze 269 tisíc korun.³⁷² To dle vyjádření zaměstnanců galerie vedlo k omezení počtu proměnných výstav oproti původnímu plánu,³⁷³ což v konečném důsledku skutečně přivedlo „nesplnění plánu v odvodu zisku a počtu návštěvníků.“³⁷⁴ Teprve ke konci roku byly galerii přislíbeny navýšené finanční prostředky, díky čemuž došlo dle kom-

³⁶⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor za rok 1962, s. 3.

³⁶⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor za rok 1962, s. 1.

³⁷⁰ Tamtéž, s. 6.

³⁷¹ Tamtéž.

³⁷² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zhodnocení výsledků hospodaření za rok 1966, s. 11.

³⁷³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor za rok 1962, s. 1.

³⁷⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor za rok 1963, s. 6.

plexního rozboru hospodaření a činnosti galerie za rok 1964 k vyřešení tíživé mzdové a personální situace „zvýšením počtu pracovníků o hlídače ve sbírkách a zvýšením mezd pracovníků.“³⁷⁵ Navýšení však nebylo nijak dramatické. Galerie získala na svůj provoz téměř 375 tisíc korun,³⁷⁶ což je sice o více než 100 tisíc korun víc, než v roce předešlém, na druhou stranu daná částka jen nepatrně převýšila rozpočet z roku 1961.

Rozšíření galerijního rozpočtu v roce 1964 bezesporu napomohlo k uspořádání ambicióznějších výstav. Začátkem roku vyvolala mimořádný zájem výstava *Flámského malířství 17. století*, „při níž bylo uspořádáno několik besed se školní mládeží a přednášky Dr. J. Šípa, prac. NG.“³⁷⁷ Posléze se pozornost pracovníků galerie přeorientovala na přípravu nákladných výstav pořádaných u příležitosti letních LVT. Jednalo se o soubornou kolekci děl Františka Muziky a především o výstavu současného abstraktního sochařského umění *Socha 64*, jež byla organizována mimo Hany Seifertové také Ludmilou Vachtovou, která „koncipovala záměr a provedla výběr autorů.“³⁷⁸

Náročnost výstavy si vyžadovala mimořádně rozsáhlou přípravu „materiálovou (návštěva sochař. ateliérů, výběr materiálu, příprava katalogu a zajištění v tiskárně), ale i zajištění úpravy galerijní zahrady.“³⁷⁹ Ta byla v dané době značně zanedbaná, takže bylo zapotřebí řady adaptačních prací: „bourání pergoly a altánu, odklizení bouračky a vyčištění zahrady po vykácení stromů, úprava terasy a v poslední fázi úprava cesta a stavění zděných soklů atd.“³⁸⁰ A to vše provedli vlastními silami pracovníci galerie za pomoci brigádníků z Oblastního ústavu geodesie a kartografie, výtvarníků a Občanského výboru.³⁸¹ „Rovněž náročným úkolem pro malý počet pracovníků byla přeprava soch z atelierů z Prahy a několika míst v severních Čechách do zahrady galerie a do botanické zahrady, kde byly vystaveny exponáty ve stejném rozsahu jako v zahradě galerijní. Jednalo se většinou o monumentální práci v kameni a kovu a jejich osazení si vyžádalo nejvyšší pracovní vypětí všech zaměstnanců.“³⁸²

³⁷⁵ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Rozbor hospodaření za rok 1964, s. 2.

³⁷⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zhodnocení činnosti za rok 1966, s. 11.

³⁷⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Přehled činnosti Oblastní galerie v roce 1964, s. 1.

³⁷⁸ Viz pozn. 7, s. 14.

³⁷⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Přehled činnosti Oblastní galerie v roce 1964, s. 1.

³⁸⁰ Tamtéž.

³⁸¹ Tamtéž.

³⁸² Tamtéž.

Daný projekt neměl v tehdejší Československu obdoby, navíc se jednalo především o moderní tvorbu mladé a střední generace: „nedalo se tedy odhadnout, jak budou nová sochařská díla veřejností přijata,³⁸³ a tak byla celá akce pro jistotu uváděna jako instalační experiment.³⁸⁴ Naštěstí se výstava setkala s kladným ohlasem veřejnosti i tisku. Velmi pozitivně se k přehlídce současné sochařské tvorby vyjádřil článek uvedený v periodiku *Vpřed*: „Nápadů o novém, jiném uspořádání výstavy měla liberecká galerie za dlouhou dobu dost. Nemohlo být však šťastnějšího, než vystavovat naše současné sochy venku na trávníku mezi stromy a keři. Jak se obohatila upravená zahrada za budovou galerie a botanická zahrada! A jak ‚sedí‘ sochy v krajině, jak ji dotvářejí! Ani park trojského a zbraslavského zámku, ani zahrada paláce Šternberského na Hradčanech nedochází takového spojení se sochou.“³⁸⁵

Přes veškeré úspěchy ve výstavní činnosti galerie nadále v některých bodech plánované činnosti zaostávala. Předně „nebyla vyřešena otázka správce deponitáře, který by převzal úkoly evidování, revisí a pořádáním tohoto rozsáhlého materiálu.“³⁸⁶ Daný problém se nesl již od dob Jaro Berana. Například sbírka staré grafiky byla v první polovině šedesátých let stále netknuta a zapečetěna v jedné ze skladových místností.³⁸⁷ Přitom Hana Seifertová prakticky již od samého počátku svého působení v liberecké galerii upozorňovala na nutné dosazení pracovníka, jehož hlavní náplní by byla správa deponitáře. Svou žádost pravidelně předkládala například v komplexních rozborech činnosti za jednotlivé roky: „Přestože jsme nuceni takřka denně pracovat s tímto materiálem, který slouží nejen ke studijním účelům, ale i k sestavování putovních a měnných výstav, nemáme pro tento úsek potřebného pracovníka. Úkoly spojené s pořádáním, evidováním a revizí tohoto materiálu, stejně jako s jeho pohybem si mezi sebe rozdělili pracovníci galerie, především odborní pracovníci, a vykonávají je po normální pracovní době.“³⁸⁸ Ale nebyla vyslyšena. O to zajímavěji působí výsledek kontroly činnosti galerie z února 1964, kde byla mj. vytýkána právě nedostatečná inventarizace děl z majetku galerie.

³⁸³ Viz pozn. 7, s. 14.

³⁸⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 37, Výstavy 1963–1964, Socha 1964, Liberecká výstava SOCHA 64, podepsán Čestmír Krátký.

³⁸⁵ VEPŘEK, L.: Socha pod širým nebem, in: *Vpřed*, roč. 5, č. 36, 1964, s. 3.

³⁸⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Rozbor hospodaření za rok 1964, s. 2.

³⁸⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Základní úkoly plánu Kulturního rozvoje v roce 1963.

³⁸⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Komplexní rozbor za rok 1962, s. 3.

Periodická prověrka činnosti Oblastní galerie v Liberci byla uskutečněna ve dnech od 3. 2. do 11. 2. 1964 na příkaz vedoucího kontrolního odboru SKNV v Ústí nad Labem a jejím prostřednictvím byla zjištěna řada více či méně závažných problémů. Jako neodpovídající bylo označeno vedení evidence sbírek, za kterou zodpovídala ředitelka Seifertová. „Stav v knize přírůstků nesouhlasí s celkovým počtem sbírek v jednotlivých knihách.“³⁸⁹ A co hůř, „kromě uvedených sbírek je neevidováno asi 3 000 grafik, které jsou uloženy v zapečetěné místnosti.“³⁹⁰

Krajší kontroloři se také zaměřili i na samotnou výstavní činnost, jež dle jejich závěru neodpovídala zásadám ideových cílů, „které znovu potvrdilo zasedání ÚV KSČ k ideovým otázkám (prosinec 1963), tj. aby nebyly propagovány výstavními institucemi abstraktivní směry v umění.“³⁹¹ Přitom „výstavní činnost galerie je z části orientována na abstraktivismus.“³⁹² Jako nepřijatelný byl shledán fakt, že: „abstraktivní obrazy jako např. M. Medek *Náhlá příhoda na hranici*, dále J. Šerych *Metamorfoza* nebyly při schvalování nákupní komisí doporučeny [...]. Když nebylo možno galerií tyto obrazy zakoupit, došlo k jejich dlouhodobému zapůjčení a jsou v galerii vystavovány.“³⁹³

Celá zpráva o kontrole čítala šest stran textu a mj. se v ní ještě psalo o absenci politicko-ideových cílů v plánu výstav na následující období, o nepřehledném vedení hospodářských ukazatelů včetně mzdového fondu, o nedostatečné inventarizaci majetku a sbírkových fondů a o chybějící knize úbytků.

Hana Seifertová se k výsledkům prověrky ihned písemně vyjádřila. Problematická díla ve výstavě obhajovala slovy, že „stálá instalace sleduje vývoj českého malířství od 18. století do současnosti s použitím co nejkvalitnějšího dosažitelného materiálu. Z tohoto hlediska je nezbytné ukázat návštěvníkům všechny důležité tendence současného umění.“³⁹⁴ Naopak přijala výtku, že ve výstavním plánu schází politicko-ideové cíle a slíbila, že tomu budou zaměstnanci galerie napříště věnovat větší pozornost. Dosud neevidované sbírky grafik Seifertová okomentovala pouze mlhavým příslibem, že

³⁸⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zpráva o výsledku periodické prověrky provedené v Oblastní galerii v Liberci ve dnech 3. 2. – 11. 2. 1964, s. 3.

³⁹⁰ Tamtéž.

³⁹¹ Tamtéž, s. 1.

³⁹² Tamtéž.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Vysvětlivky k zjištěným nesrovnalostem, v Liberci dne 11. 2. 1964, podepsána Hana Seifertová.

dojde k nápravě. Nicméně v komplexním rozboru činnosti za rok 1964 psala, že inventarizace grafických listů nebyla splněna „pro naléhavé úkoly, k nimž odpovědný pracovník byl přizván.“³⁹⁵

O týden později po zhodnocení výsledků únorové prověrky vydala Seifertová písemný příkaz k odstranění nedostatků zjištěných kontrolním výborem SKNV. Například se v něm zavázala, že „plán výstav v galerii bude rozpracován výhledově tak, aby byly zřejmé záměry a cíle galerie.“³⁹⁶ Čestmír Krátký se měl postarat o zavedení knihy úbytků „se zpětnou platností za rok 1963.“³⁹⁷ Zároveň bude nově ke každému vyřídování obrazů (nevhodných pro galerii) „svolána delimitační komise tak, aby sepsala a posoudila díla určená k likvidaci.“³⁹⁸

5.3 Druhá polovina šedesátých let

5.3.1 Činnost galerie do srpna 1968

Úspěch výstavy *Socha 64* přivedl Hanu Seifertovou a Lídu Vachtovou k myšlence pokračovat v pořádání přehlídek sochařského umění i v následujících letech. V roce 1965 navázaly výstavou *Současné rakouské sochařství*. Dle Seifertové šlo opět o iniciativu Ludmily Vachtové: „V té době se seznámila s rakouským sochařem Karlem Prantlem, organizátorem prvních sochařských sympózií. S Lídou jsme se domluvily, že spolu pojedeme do Vídně, a pokusíme se připravit výstavu rakouských sochařů v Liberci.“³⁹⁹ Jenže jak Seifrtová následně uvedla, „do zahraničí se tehdy dalo cestovat jen na pozvání. Pamatuji si, že jsme tehdy zašly na poštu v Jindřišské ulici v Praze, a tam jsme ve vídeňském telefonním seznamu našly nějakou adresu a měly jsme v úmyslu podvodně uvádět, že nám z této adresy přišel dopis. Nakonec nám ale pomohla manželka malíře Jana Kotíka, která žila v Německu a to pozvání nám poslala. Všechno to bylo absurdní.“⁴⁰⁰ Když pak šla s dopisem na úřad, zapoměla vzít

³⁹⁵ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Rozbor hospodaření za rok 1964, s. 2.

³⁹⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Příkaz ředitelky Oblastní galerie v Liberci k odstranění nedostatků zjištěných prověrkou kontrolního odboru SKNV, v Liberci dne 19. 2. 1964, podepsána Hana Seifertová.

³⁹⁷ Tamtéž.

³⁹⁸ Tamtéž.

³⁹⁹ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

⁴⁰⁰ Tamtéž.

obálku, která jako jediná opravdu dokládala, že jde o zprávu ze zahraničí: „ale úředníkům to vůbec nevadilo. Mohly jsme tedy odjet do Vídně, což jsme udělaly, ale měly jsme strašně málo peněz.“⁴⁰¹ Neměly totiž povolené vzít si větší finanční obnos. Naštěstí ubytování měly zajištěné u již zmíněného Karla Prantla. Seifertová dále vyprávěla, že za jeho doprovodu obešli jednotlivé sochaře „a nakonec nás ještě zavedl na Akademii výtvarných umění k profesoru Fritzi Wotrubovi, který se jako vůdčí osobnost rakouského sochařství výstavy také zúčastnil.“⁴⁰²

Pro výstavu se podařilo nashromáždit více než 50 sochařských děl a 50 kreseb významných rakouských sochařů (Avramidas, Wotruba, Hoflehner, Pillhofer a další).⁴⁰³ Následný transport z Vídně do Liberce uhradilo rakouské ministerstvo kultury a dále rakouská strana zaplatila i pojistné po dobu trvání výstavy.⁴⁰⁴ Díla byla opět zveřejněna v letních měsících v exteriérech galerie a botanické zahrady u příležitosti konání LVT. „Při zahájení byla instalace kladně hodnocena veřejností, odborníky, kteří ji věnovali značnou pozornost v celostátním i krajském tisku, a také sochaři z Vídně, kteří se vernisáže zúčastnili.“⁴⁰⁵ Později projevila o přesun výstav komise SČSVU v Praze, což se uskutečnilo v říjnu 1965 ve Špálově galerii a ve Vojanových sadech.⁴⁰⁶

Mimo *Rakouského současného sochařství* galerie nabídla v roce 1965 dalších deset výstav. Za zmínku určitě stojí koláže Adolfa Hoffmeistera či soubor děl Jana Koblasý. Velký ohlas měla také výstava *Kultura českých synagog* zahájená v listopadu. Návštěvníky zaujala především pro své výtvarné a umělecko-řemeslné kvality a také díky všeobecné ilustraci života a zvyků židovského obyvatelstva. „Na výstavě byla uspořádána beseda s ředitelem stát. židov. musea dr. Bendou, která se rovněž setkala s mimořádným zájmem publika. Během celého trvání výstavy byly soustavně podávány výklady skupinám návštěvníků a školám.“⁴⁰⁷

Přestože byl program galerie na rok 1965 sestaven tak, aby uspokojil i návštěvníky méně zaujaté problematikou moderního umění, došlo v roce 1965 k opětovnému pokle-

⁴⁰¹ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

⁴⁰² Tamtéž.

⁴⁰³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Rozbor hospodaření a činnosti OG v roce 1965, s. 2.

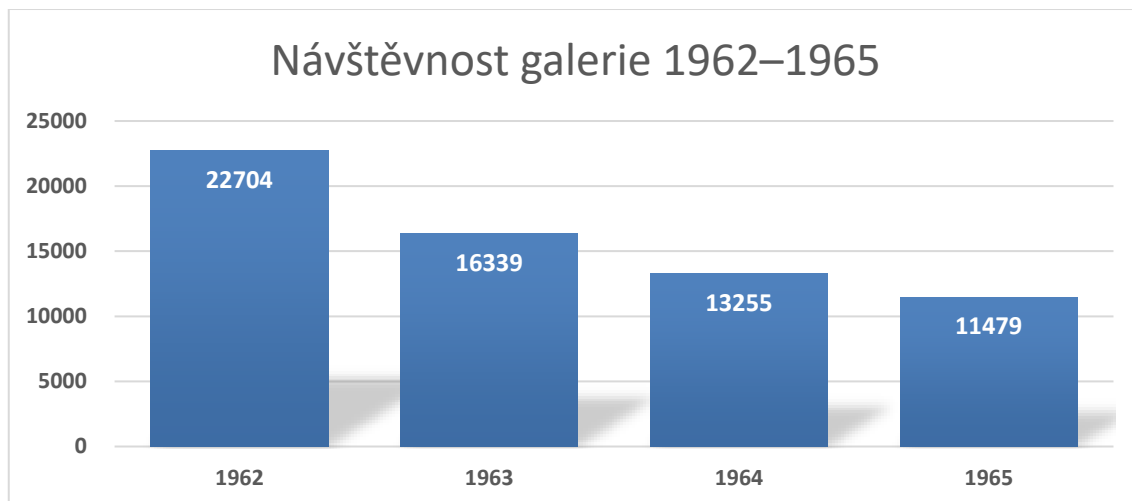
⁴⁰⁴ Tamtéž.

⁴⁰⁵ Tamtéž.

⁴⁰⁶ Tamtéž.

⁴⁰⁷ Tamtéž.

su návštěvnosti. V této oblasti byla galerie na svém vrcholu v roce 1962, kdy ji navštívilo 22 704 osob. Následující rok nastal propad na 16 339 lidí, v nepříznivé tendenci se pokračovalo i v roce 1964, kdy galerie vykazovala návštěvnost 13 255 osob, a zdaleka nejhorší byl rok 1965 s celkovým počtem 11 479 návštěvníků (viz graf č. 1).

Graf 1 – Návštěvnost galerie v letech 1962–1965

Dle rozboru činnosti galerie za rok 1965 se propad návštěvnosti týkal „téměř všech oblastí kulturního života v celostátním měřítku.“⁴⁰⁸ Vyvrcholení v roce 1962 způsobila především „nepřirozená atmosféra dráždivosti a neklidu,“⁴⁰⁹ jež lákala i návštěvníky, kteří obvykle nevěnovali výtvarnému umění přílišnou pozornost. Obzvláště výstavám vyobrazujícím abstraktní umění se dostávalo obrovské mediální publicity. A i když mnohdy byla negativní, diváky to přilákalo. Jakmile ale moderní umění začalo ztrácet svou kontroverzi, zájem začal skomírat. Svou roli v sestupné tendenci v návštěvnosti galerie sehrály pravděpodobně i závažné problémy československého hospodářství v daném období. Zároveň v Severočeském kraji vznikaly nové výstavní síně, čímž liberecká galerie ztratila výlučné postavení v oblasti. Od počátku druhé poloviny šedesátých let se dokonce vedly diskuze o založení nových okresních galerií v kraji, což liberecká galerie jednoznačně odmítala. Předně pro nemožnost zajištění stálého sbírkového fondu pro nové galerie a dále pro problémy spojené se zápůjčkami: „vznikla přirozená situace, kdy jednotlivé galerie [...] odmítají nadále půjčovat obrazy a sochy ze svých sbírek, neboť již není možno přihlížet k tomu, že neustálým převážením exponátů dochází k jejich poškození a přirozenému opotřebe-

⁴⁰⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Rozbor hospodaření a činnosti OG v roce 1965, s. 2.

⁴⁰⁹ Tamtéž.

ní.⁴¹⁰ A v neposlední řadě byl po celém Československu obecný nedostatek odborných pracovníků i v rámci již existujících galerií. Vedení liberecké galerie tak navrhovalo spíše kvalitativní prohloubení jednotlivých institucí, nikoliv kvantitativní navyšování počtu zařízení.⁴¹¹ To by ostatně také mohlo napomoci vyřešit problematiku stále se snižující návštěvnosti.

Dalším východiskem při zajišťování vyšší návštěvnosti mohla být propagace na celostátní úrovni „prostřednictvím těch podniků, které by měly mít na věci prvořadý zájem – Čedok, Turista.“⁴¹² Nicméně přes veškeré snahy galerie neměly zmíněné podniky o spolupráci zájem. Poslední navrhovanou cestou k zajištění většího zájmu veřejnosti o výtvarné umění byly sezónní instalace obrazů v památkových objektech. Galerie se již od poloviny šedesátých let snažila navázat kontakt hned s několika zařízeními. V roce 1967 se podařilo získat prostory ve státním zámku v Zákupích pro kolekci českého malířství 19. století. Dále zde byla snaha zpřístupnit na zámku v Sychrově Liebiegovu sbírku německého a rakouského malířství, nicméně kvůli řadě komplikací k tomu došlo až na konci sedmdesátých let. V plánu bylo též umístit část sbírek i do barokního kláštera v Hejnicích, ale k realizaci nakonec nedošlo.

V roce 1966 galerie nabídla v rámci svých proměnných výstav dvacet dosud nevystavovaných obrazů Mikuláše Medka, známého modernisty, jehož díla byla ještě na počátku šedesátých let nežádoucí. Ostatně i v roce 1964 bylo vystavení jednoho jeho díla ve stálé expozici označeno prověřkovou komisí za nepřijatelné.⁴¹³ Jde tedy o nepopíratelný důkaz, že během velmi krátké doby došlo k výraznému uvolnění ve výstavní činnosti. V červenci pak liberecká galerie uspořádala již třetí významnou sochařskou výstavu. Tentokrát se zaměřením na slovenské autory.

Současné slovenské sochařství bylo instalováno v zahradě galerie, v botanické zahradě a v interiéru galerie. „Pro úspěšnou koncepci byla výstava mimo očekávání přenesena v plném rozsahu do Bratislavy.“⁴¹⁴ Navíc celkový úspěch libereckých sochařských výstav inspiroval i instituce v jiných krajích k pořádání podobných akcí. Přehlíd-

⁴¹⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Výhled práce OG v Liberci do r. 1970, s. 2.

⁴¹¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Výhled práce OG v Liberci do r. 1970, s. 2.

⁴¹² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Rozbor hospodaření a činnosti OG v roce 1965, s. 2.

⁴¹³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zpráva o výsledku periodické prověrky provedené v Oblastní galerii v Liberci ve dnech 3. 2. – 11. 2. 1964, s. 2.

⁴¹⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zhodnocení činnosti za rok 1966, s. 4.

ka sochařského umění v exteriéru se tak objevila mimo Bratislavu a Prahu i v Olomouci.⁴¹⁵

Zároveň se v roce 1966 podařilo prostřednictvím nákupní komise získat celou řadu prvotřídních děl soudobého českého umění. Celkem „13 obrazů, 2 plastiky, 5 grafických listů celkem v ceně 230 000 Kčs. [...] Byla doplněna tvorba Mikuláše Medka, tvořící nyní retrospektivní soubor 4 děl; dále bylo získáno několik děl, dokumentujících z širšího hlediska tvorbu surrealismu a tendencí z něho vycházejících – např. obrazy Fr. Muziky, Zd. Sklenáře. Soubor kubistických obrazů doplnila galerie dvěma ranými díly Josefa Čapka a poválečnou figurální komposicí E. Filly. Z tvorby regionálních výtvarníků byl získán jeden ze starších obrazů Vl. Komárka, dále skulptura Jana Koblasý.“⁴¹⁶ Díky těmto získkům došlo na jaře roku 1967 k přestavění stálé instalace českého umění a naopak došlo ke kompletnímu vyčlenění českého umění 19. století, které bylo přeneseno na státní zámek v Zákupích.

Již v roce 1966 bylo rozhodnuto o zavedení vstupného na putovních výstavách.⁴¹⁷ To se týkalo i sezónní výstavy v Zákupích. Ke stálému vstupnému byla připočtena úhrada 50 haléřů za dospělého a 25 haléřů za dítě ve prospěch galerie. V rozboru činnosti za rok 1967 se ale píše, že vybrané peníze nepokryly vynaložené náklady. V rozboru bylo dále uvedeno, že na žádost ONV Česká Lípa bude výstava v Zákupích pokračovat i v dalším roce, „ale za nově stanovených podmínek.“⁴¹⁸ Zajímavé na tom je, že šlo o první úkaz, kdy vedení galerie poměřovalo úspěch výstavy nikoliv dle návštěvnosti, ale na základě ziskovosti. Je zde patrný důsledek ekonomických reforem zavedených v polovině šedesátých let.⁴¹⁹ Kulturní zařízení zároveň začaly navazovat nové styky se západními zeměmi. Například v roce 1967 liberecká galerie „zapůjčila obraz W. Leibla *V atelieru* na výstavu *Triumf realismu* do USA (New York, Virginia, Kalifornie).“⁴²⁰ Zároveň Hana Seifertová v daném roce navštívila „v rámci kulturní výměny MKI muzea a galerie v NDR.“⁴²¹

⁴¹⁵ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Činnost OG v Liberci v roce 1965, s. 1.

⁴¹⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zhodnocení činnosti za rok 1966, s. 2.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 10.

⁴¹⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbor, Zhodnocení činnosti v roce 1967, s. 4.

⁴¹⁹ Viz pozn. 31, s. 415.

⁴²⁰ Tamtéž, s. 6.

⁴²¹ Tamtéž.

Výstavní činnost v roce 1967 opět nabízela široký výběr kvalitních přehlídek umění. Začalo se výstavou *Evropské malířství 20. století* ze sbírek Národní galerie, poté byly návštěvníkům nabídnuty *Holandské obrazy Emila Filly*, sochařská výstava Vladimíra a Věry Janouškových, grafiky Zbyška Siona či Čestmíra Janouška a na podzim byla uspořádána výstava u příležitosti stého výročí narození F. X. Šaldy. Celkem v galerii proběhlo během roku 1967 čtrnáct proměnných výstav. V oblasti návštěvnosti došlo po roce 1965 k postupnému vzestupu. V roce 1966 se v galerii objevilo 12 103 lidí a v roce 1967 dokonce 16 780 osob.

Hana Seifertová vzpomínala, že mimo oficiální aktivity sloužila budova galerie především ve druhé polovině šedesátých let jako místo srazu umělců různých zaměření či filozofů. Například liberečtí výtvarníci se scházeli ve druhém patře vily tak často, že jim byl nakonec okolo roku 1967 vyhrazen zvláštní klub: „Ve spolupráci s ČFVU byly v přízemí galerie zařízeny a vybaveny dvě místnosti, kde byl i bar, do něhož dodali skláři originální nápojové sklo.“⁴²² V klubu probíhala jednou týdně přátelská setkání, konaly se zde oslavy vernisáží a příležitostně i přednášky.⁴²³ Ty měl na starosti obvykle Čestmír Krátký a mezi přednášejícími se objevili například Jan Patočka, brněnský filosof Josef Šafařík, Emanuel Mandler nebo Václav Havel. Hana Seifertová v rozhovoru podotkla, že „na takové přednášky byl vždycky nával.“⁴²⁴

Obecně se dá konstatovat, že se díky uspokojujícímu finančnímu rozpočtu, svobodnějším možnostem ve výstavnictví a dostačujícímu počtu zaměstnanců se podařilo v první části druhé poloviny šedesátých let konsolidovat činnost a liberecká galerie se vyhoupla mezi přední československé kulturní instituce. Ve výstavní činnosti se ustálily kvalitní přehlídky moderního i tradičního umění, vznikaly odborné katalogy za přispění mnoha odborníků, návštěvnost získala po roce 1965 opět vzestupnou tendenci, stálá expozice byla každoročně doplňována o řadu hodnotných modernistických děl a samotná budova každoročně procházela drobnými rekonstrukcemi. Občasné problémy se dařilo bez vážnějších následků překonat. Daný stav však netrval příliš dlouho. Srpnové události roku 1968 ochromily činnost galerie a započal pomalý, ale nevyhnutelný propad.

⁴²² Viz pozn. 2, s. 9.

⁴²³ Tamtéž.

⁴²⁴ Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

5.3.2 Činnost galerie od srpna 1968 do roku 1970

V noci z 20. na 21. srpna 1968 překročila vojska Varšavské smlouvy československé hranice, v důsledku čehož skončila éra politického uvolňování. Shodou okolností se v onen srpnový večer roku 1968 v liberecké galerii konal večírek. Jeho průběh a následný vývoj událostí vylíčila Hana Seifertová při rozhovoru se Zuzanou Minstrovou v roce 2012: „Večírek zprostředkoval architekt Masák. Dohodli jsme se, že jej uděláme v galerii. Měli jsme tam s mužem dost velký byt. Většina lidí, co tehdy přišla, byli zdejší architekti ze SIALu a výtvarníci, mezi nimi i Havel s Trískou. [...] Večírek probíhal vcelku vesele, něco se jedlo, něco pilo, tančili jsme, pouštěli na gramofonu písničky Beatles. Zhruba v jednu hodinu po půlnoci, kdy byla zábava už dost pokročilá, mi zavolal profesor z pedagogického institutu, malíř. Řekl jedinou větou: jsou tady Rusáci. A já jsem ztratila řeč. Když jsem se od telefonu vrátila do společnosti, vůbec jsem nemohla promluvit a chvíli trvalo, než jsem tu zprávu vyslovila.“⁴²⁵ Poté Seifertová navrhl, aby se šli podívat na střechu, co se děje: „Tehdy to bylo možné, střecha byla plochá, po nějaké rekonstrukci. Slyšeli jsme letadla, hluk obrněných vozů a tanků, a tak jsme šli do ulic. Došli jsme až k radnici. Všude bylo plno lidí. Narazili jsme ale i na dezorientované ruské vojáky, kteří žádali místní obyvatele o vodu. Marně. Odpor lidí vůči okupantům byl značný. Když jsem viděla, co se děje, rozhodla jsem se vrátit do galerie, abych uchránila před případnou zbloudilou kulkou obrazy. Díla, která visela na dostřel blízko oken, jsme s dalšími kolegy stěhovali do bezpečí.“⁴²⁶

Dle serveru idnes.cz na daný večer vzpomínal i Václav Havel: „Když přijeli tanky, vyběhli jsme ven. Jiří Seifert jim hodil do cesty lavičku. Po chvíli z ní byla placka.“⁴²⁷ Později začali v rozhlasu vyzývat v odporu proti okupaci. Okolo třetí hodiny ranní se nočním městem začala ozývat střelba. V Liberci panovala odbojná nálada a různé potyčky probíhaly napříč celým městem i v následujících dnech. Odpor si vyžádal několik lidských životů.⁴²⁸

⁴²⁵ Rozhovor Zuzany Minstrové s PhDr. Hanou Seifertovou, in: *Statutární město Liberec* [online], 18. 12. 2012 [vid. 17. 11. 2017], dostupné z: <http://www.liberec.cz/cz/aktuality/zpravy-z-mesta/s-vaclavem-havlem-odesla-z-ceske-spolecnosti-slusnost-vzpomina-byvala-reditelka-galerie.html>.

⁴²⁶ Tamtéž.

⁴²⁷ ŠTVERKA, David: Havel s Trískou si zopakovali 21. srpen, in: *iDNES.cz* [online], 21. 8. 2003 [vid. 17. 11. 2017], dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/havel-s-triskou-si-zopakovali-21-srpen>.

⁴²⁸ Viz pozn. 32, s. 94.

Veškerá výstavní činnost galerie se v daném období zastavila a posléze ani nebylo možné uskutečnit naplánované výstavy, neboť majitelé obrazů nedali souhlas k jejich transportu z obavy, že by již nemusely být navráceny.⁴²⁹ Zároveň galerii postihla ztráta odborného pracovníka Čestmíra Krátkého, který záhy po okupaci emigroval do zahraničí. Na základě urychleného konkurzu byl v září 1968 přijat historik umění Ivan Dokulil, nicméně po třech měsících s ním byl pracovní poměr z blíže neurčených důvodů rozvázán.⁴³⁰ Situace se vyřešila až v průběhu roku 1969, kdy byl přijat Jiří Bláha na pozici pedagoga pro práci v oblasti estetické výchovy na školách a čerstvě vystudovaná historička umění Naďa Řeháková. Novou posilou byla i Jaroslava Hubáčková (manželka architekta Hubáčka), která nastoupila v březnu téhož roku na poloviční úvazek. Zprvu se starala se o evidenci sbírek a pomáhala zajišťovat výstavy, později v galerii působila jako sekretářka ředitele.

Samotné srpnové události nepřivodily okamžitou změnu poměrů. Konsolidace strany si žádala čas. Nejprve muselo dojít k radikálnímu přeobsazení významných stranických postů (na státní i regionální úrovni). Tato skutečnost umožnila Haně Seifertové uspořádat ještě dvě významné sochařské výstavy. V první řadě se jednalo o přehlídku děl berlínského umělce Ericha Reischkeho: „V roce 1969 jsme odjeli s mužem do Rakouska, kde muž pracoval na sochařském sympoziu v Sankt Margarethen, a tam jsme se seznámili s řadou umělců. Byl tam velice schopný kamenosochař Erich Reischke. Byl původně z východního Německa, z Berlína, ale pak žil v Západním Berlíně. Socha, kterou dělal v Rakousku, byla opravdu moc hezká, a požádal mě, jestli by se nenašel termín, že by rád vystavoval v Čechách. Říkala jsem mu, že to zkusíme, nemáme ale jiné prostory než to atrium. Jemu se to zalíbilo. Já jsem si říkala, že to bude bezvadné, v arkádách budou na soklech malé kamenné sochy, které umí tak dobře dělat.“⁴³¹ Výstava byla zahájena v květnu roku 1969 a o kontroverzní publicitu nebylo nouze. „Tehdy byla doba květinové mládeže a Reischke vedl velmi volný způsob života. Byl nápadný i svým zevnějškem i dvěma ženami, které ho provázely, což v Liberci způsobilo menší rozruch.“⁴³² V netradičním duchu se nesla i samotná výstava, jejíž součástí byly i tzv.

⁴²⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 2, Komplexní rozbory, Komplexní rozbor činnosti OG za rok 1968, s. 5.

⁴³⁰ Tamtéž, s. 7.

⁴³¹ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žití dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 8.

⁴³² Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

kinetické sochy, „což byly různě tvarované balóny naplňované vzduchem.“⁴³³ Seifertová považovala tento experiment za zábavný, přesto se obávala reakcí publika. Výstava naštěstí byla přijata, což dle Seifertové způsobil fakt, že to oslovilo mladou generaci.⁴³⁴

V červenci téhož roku došlo k vyvrcholení sochařského výstavnictví v Liberci. Hana Seifertová a Ludmila Vachtová ve spolupráci s Městským NV v Liberci, SČSVU Liberec a pod záštitou ministerstva kultury ČSR a České národní rady uspořádaly mimořádnou přehlídku soch ve veřejném prostoru známou pod označením Socha a Město (SaM).⁴³⁵

Samotná myšlenka uspořádat rozsáhlou výstavu v městském prostředí se zrodila již v roce 1967 a stala se předmětem diskuzí severočeské pobočky SČSVU a zástupců MěstNV po celý následující rok. Ke schválení došlo dne 10. prosince 1968 po jednání na liberecké radnici, jehož se účastnil i předseda SČSVU Adolf Hoffmeister. Zaměstnanci galerie se v plné míře začali podílet na realizaci výstavy s počátkem roku 1969, přičemž v samotné vile Johanna Liebiega mladšího byla zřízena hlavní kancelář výstavy.

Organizátoři výstavy oslovili celkem 40 sochařů, z čehož se k účasti přihlásilo 31 z nich (vystavení jedné práce bylo těsně před zahájením zamítnuto, takže se akce nakonec účastnilo 30 umělců). „Sochaři pozvaní do Liberce k určitému datu, si vybírali sochu výhradně podle vlastní volby, korigováni hlavním architektem města, který hájil zájmy veřejného provozu. Autoři měli tedy možnost osvědčit svou vynalézavost a pokusit se ovládnout zvolené prostředí, dominovat mu nebo se s ním ztotožnit, případně mu i podlehnout a sochu učinit podřízeným elementem.“⁴³⁶ Vystavovaná díla byla zároveň předmětem soutěže, v níž se posuzovala nejen umělecká hodnota, ale i způsob, jakým byly exponáty včleněny do městského prostředí. Výsledek jejich pokusů posoudila těsně před zahájením výstavy mezinárodní komise.

Hlavní cíl výstavy byl definován jako průzkum vztahu sochařství a městského organismu: „výchozím impulsem bylo vědomí, že umění nejen estetizuje životní prostře-

⁴³³ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žité dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 8.

⁴³⁴ Tamtéž.

⁴³⁵ K výstavě SaM vyšla publikace, viz pozn. 7.

⁴³⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 41, „SAM“ – podklady pro závěrečnou zprávu o výstavě.

dí, že ho také determinuje jedinečností a intenzitou výrazu, že je schopno rozrušovat stereotypy všedního dne člověka, kultivovat jeho smysl pro řád a hodnoty, že je či může být výzvou k hledání smyslu života, že se může stát podnětem k citové vazbě člověka k prostředí města.“⁴³⁷ Už se nejednalo o uzavřenou výstavu určenou pouze pro návštěvníky galerie. Po celé tři měsíce se sochy staly nedílnou součástí města i lidí v něm. Některá díla si zprvu vysloužila spíše negativní ohlasy, ale „čím déle tam sochy stály, tím více ubývalo odsudků.“⁴³⁸

Výstavu Socha a Město lze symbolicky vnímat nejen jako velkolepý dozvuk období kulturního a politického uvolnění druhé poloviny šedesátých let, ale současně i jako tečku za příběhem Hany Seifertové v liberecké galerii, neboť její odvolání z pozice ředitelky bylo při současném vývoji událostí pouhou otázkou času.

Nad'a Řeháková vzpomínala, že se po Seifertové chtělo, aby se kála, „což se Hana při jedné vernisáži opravdu pokusila, ale nestačilo to.“⁴³⁹ Nakonec se jí podařilo vlastní odchod alespoň demonstrativně o chvíli odložit: „Prostě a jednoduše jsem se rozhodla, že mám nějaké vady na těle, tak jsem odešla do nemocnice a v době, kdy je člověk v nemocnici, nemůže dostat výpověď. A v době rekonvalescence to ještě taky moc nejde. Nechala jsem si něco odoperovat na noze, takže ta rekonvalescence pak byla delší.“⁴⁴⁰ Tím ale pouze oddálila nevyhnutelné. Dočasným zástupcem za Seifertovou ve vedoucí pozici v galerii byl pověřen Jaroslav Kaván (předtím ředitel Severočeského muzea). V jeho režii pak byly svěšeny nežádoucí obrazy ve stále expozici českého umění⁴⁴¹ a také odstartoval proces přeorientování plánu proměnných výstav tak, aby „více odpovídal a vycházel ze současné kulturní politiky státu.“⁴⁴²

Nucený odchod Hanu Seifertovou definitivně postihl v červnu 1970,⁴⁴³ čímž se uzavřela více než dvanáctiletá kapitola, během níž se jí podařilo proměnit galerii z kulturního zařízení s regionálními ambicemi na přední československou instituci

⁴³⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti OG za rok 1969, s. 11.

⁴³⁸ Tamtéž.

⁴³⁹ První rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Naděždou Řehákovou (18. 11. 2016).

⁴⁴⁰ Záznam pamětnického setkání s Hanou Seifertovou v Krajské vědecké knihovně v Liberci v rámci přednáškového cyklu Žité dějiny, moderovala Anna Habánová, 2. 4. 2013, s. 8.

⁴⁴¹ Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017).

⁴⁴² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Zápis o komplexním rozboru činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1970, příloha XIII.

⁴⁴³ Viz pozn. 2, s. 12.

s přesahem do zahraničí. Zasloužila se o rozšíření a obohacení aktivit galerie a prostřednictvím promyšlených akvizic rozšířila sbírky o více než 250 obrazů, několik desítek soch a množství grafik a kreseb.⁴⁴⁴

Hana Seifertová začala po odchodu z liberecké galerie pracovat v Národní galerii ve sbírkách starého umění. Nesměla ale publikovat či se jinak veřejně prezentovat. V práci i osobním životě byla sledována. V roce 1975 na ni byl zaveden spis u bezpečnostních složek: „Ve svazku PO [podezřelé osoby] bude prováděno šetření k činnosti jmenované, zda setrvává na krajně pravicových postojích, zda se nezúčastňuje protispolečenských a protisocialistických akcí, neudrzuje dále styky na pravicové elementy.“⁴⁴⁵ Spis se skládá z několika záznamů, přičemž žádný z nich nepřinesl žádné kompromitující informace. Proto byl po dvou letech uzavřen se závěrem, že „během operativního rozpracování nebyly potvrzeny a zdokumentovány žádné závadové státobezpečnostní poznatky, které by potvrzovaly, že jmenovaná setrvává nadále na svých postojích z let 1968–1969.“⁴⁴⁶

Teprve po převratu v roce 1989 mohla Hana Seifertová začít opět publikovat.

⁴⁴⁴ Viz pozn. 1, s. 11.

⁴⁴⁵ Viz pozn. 37.

⁴⁴⁶ Tamtéž.

6. Normalizace (1971–1989)

6.1 Personál

Jaroslav Kaván setrval na pozici prozatímního ředitele až do 31. 12. 1970.⁴⁴⁷ Následně od 1. 1. 1971 nastaly dvě zásadní změny. V první řadě galerii přestal spravovat Severočeský KNV a novým zřizovatelem se stal Okresní národní výbor v Liberci, galerii nadále zůstala její oblastní působnost (okresy Liberec, Jablonec n. N., Česká Lípa a Děčín).⁴⁴⁸ A dále byl na pozici ředitele nově dosazen pětáctýřetiletý liberecký malíř Vladimír Volšička. Jednalo se o ryze politický krok, neboť hlavním cílem bylo „znormalizovat“ poměry v galerii a Volšička byl pro daný úkol přijatelný adept.

Vladimír Volšička se do Liberce nastěhoval krátce po válce. Ve druhé polovině čtyřicátých let vykonal vojenskou službu a poté začal pracovat ve Stavokombinátu. V roce 1951 absolvoval roční dělnickou přípravku v Liberci s maturitním zakončením.⁴⁴⁹ „Tato škola měla připravit dělnické kádry bez maturity na vysokou školu.“⁴⁵⁰ Následně studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Od roku 1958 působil v Liberci jako samostatný umělec a ještě téhož roku vystavoval svá díla v Severočeském muzeu.⁴⁵¹ V průběhu šedesátých let se nadále věnoval malbě, ale jeho obrazy se vystavovaly spíše „za výlohami prodejen Díla než ve výstavních síních.“⁴⁵² Jeho chvíle přišla po srpnové okupaci, kdy jako jeden z mála libereckých malířů zůstal věrný straně: „Jako umělec-komunista ani v krizových šedesátých letech nezapomněl, proč jako mladý umělec vstoupil do komunistické strany, co pro něj a jeho další život znamenalo únorové vítězství pracujícího lidu.“⁴⁵³ A když pak v roce 1970 došlo k rozpuštění SČSVU (včetně jeho severočeské pobočky) a následnému vytvoření krajské odnože nově vzniklého Svazu českých výtvarných umělců (SČVU), Vladimír Volšička byl jedním ze zakládajících umělců a členem jejího výboru.⁴⁵⁴

⁴⁴⁷ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbory, Zápis o komplexním rozboru činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1970, s. 1.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 3.

⁴⁴⁹ LANGHAMER, Antonín: *Vladimír Volšička: obrazy a kresby z posledních let*, Liberec: Oblastní galerie, s. 4.

⁴⁵⁰ Viz pozn. 2, s. 4.

⁴⁵¹ NUSKA, Bohumil: *Obrazy V. Volšičky*, in: *Cesta míru*, roč. 7, 1958, č. 131, s. 4.

⁴⁵² LANGHAMER, Antonín: *Vladimír Volšička: obrazy a kresby z posledních let*, Liberec: Oblastní galerie, s. 2.

⁴⁵³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, nečíslovaný karton, Výstavy 1. pol. 1981, Vladimír Volšička, brožura k výstavě, napsal Antonín Langhamer.

⁴⁵⁴ Viz pozn. 2, s. 9.

A byla to právě Volšičkova pookupační politická angažovanost, která mu zajistila post ředitele liberecké galerie, jinak totiž neměl absolutně žádné předpoklady pro výkon dané funkce. Dle Evy Výtiskové na něm bylo velmi znát jeho nedostatečné vzdělání: „Třeba se bál telefonovat, neuměl pořádně gramatiku.“⁴⁵⁵ Volšička proto přijal ke dni 1. 5. 1971 svého bývalého učitele z dělnické přípravy Vladislava Zákouckého⁴⁵⁶, aby se stal jeho pravou rukou. Za Volšičku zpravidla sepisoval úřední dokumenty a dohlížel na chod galerie. Mimo to Zákoucký brzy po svém nástupu nahradil Jiřího Bláhu (ten galerii opustil začátkem července 1971)⁴⁵⁷ na pozici pracovníka s mládeží a posléze se stal i oficiálním zástupcem ředitele. Z pověření této funkce během následujících let hned několikrát zastupoval dlouhodobě nemocného Volšičku.

Z odborného personálu setrvala na svém místě i po Volšičkově nástupu historička umění Nad'a Řeháková. K ní se v roce 1972 připojily dvě nové zaměstnankyně. Nejprve byla přijata v lednu 1972 Věra Laštovková jako samostatná odborná pracovnice odpovědná za sbírky kresby a grafiky a na podzim téhož roku nastoupila Lenka Bobková, které byla přidělena práce s mládeží. V roce 1973 odešla Věra Laštovková na mateřskou dovolenou, a tak ji epizodně zastoupila Marie Kašparová (později Chutná). Ona sama v dubnu roku 1975 odešla na mateřskou dovolenou. Eva Laštovková se vrátila na svou pozici v září 1975.⁴⁵⁸ V roce 1976 odešel Vladislav Zákoucký do důchodu. Po něm se v galerii na krátkou dobu objevil historik umění Jan Mohr. Následně v lednu 1978 nastoupil nový odborný pracovník Antonín Langhamer, který se vzápětí stal zástupcem ředitele. Poslední významná změna proběhla v roce 1979 v souvislosti s odchodem Lenky Bobkové na Pedagogickou fakultu v Ústí nad Labem a jejím nahrazením novou zaměstnankyní Evou Výtiskovou. V dané sestavě se odborný personál udržel prakticky až do konce osmdesátých let.

Příznačné pro danou dobu bylo, že mezi zaměstnanci nepanovaly zrovna ideální vztahy. Určitou roli v tom sehrály osobní i profesní neshody, ale zároveň na to měla určitý vliv i samotná éra normalizace (ztělesněná v osobě ředitele Volšičky), kdy se kulturní pracovníci nacházeli pod drobnohledem. Například Nad'a Řeháková získala

⁴⁵⁵ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

⁴⁵⁶ Zákoucký byl i malíř. V roce 1952 se zúčastnil 8. členské výstavy libereckého krajského střediska ÚSČVU. : VINTER, Vlastimil: Přehled práce severočeských výtvarníků, in: *Cesta míru*, roč. 1, 1952, č. 44, s. 8.

⁴⁵⁷ SOkA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, 1969–1990, Komentář k vyplaceným odměnám 1971, s. 1.

⁴⁵⁸ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1975, s. 30.

pod Volšičkovou administrativou nálepkou reakčního živlu, který pod vlivem bývalého kontrarevolučního vedení soustavně narušuje socialistické soužití,⁴⁵⁹ a tak není divu, že na ni byl také zaveden spis u bezpečnostních složek. Konkrétní důvod jejího sledování zněl, „že jmenovaná vlastní několik tiskovin s protisocialistickým obsahem, které na svém pracovišti v Oblastní galerii v Liberci zapůjčuje dalším osobám.“⁴⁶⁰ Sama Řeháková tuto tezi během rozhovoru jednoznačně odmítla, neboť dle jejích slov v galerii nikdy nikomu nic nepůjčovala, protože neměla ve své kolegyně důvěru.⁴⁶¹ K tématu ještě dodala, že sám ředitel Volšička dal hned několika lidem příkaz, aby ji sledovali. Například po galerijním řidiči chtěl, aby hlásil, koho Nad' a Řeháková navštívuje: „Ale jemu to bylo natolik odporné, že mi to nakonec prozradil.“⁴⁶² Samotný spis Řehákové u bezpečnostních složek byl po čtyřech letech uzavřen se závěrem, že sice „objekt má skutečně v občasném držení knihy, jejichž rozšiřování na území ČSSR není žádoucí,“⁴⁶³ ale ona sama nebyla tou, kdo by nepovolenou literaturu distribuoval, tudíž ji nebylo třeba nadále sledovat.

Dalším rysem období normalizace v galerii byla institucionalizovaná snaha se účelově postarat o blaho současných i bývalých pracovníků. Například na svátek MDŽ byly každoročně vyhrazeny finance na dárky pro všechny ženy z galerie a s tím spojenou oslavu. Pro děti zaměstnanců se každoročně pořádala vánoční besídka spojená s předáváním dárkových balíčků. Na potomky se myslelo i při mezinárodním dni dětí. Dále byl pracovníkům poskytován příspěvek na obědy, dostávali lístky do divadla, v případě životního jubilea byli odměňováni a výjimečně jim byla částečně hrazena i rekreační činnost – pobyty v lázních a podobně. Pro společné užívání zaměstnanců byly pořizovány věci jako turistický stan, spací pytle či pletací stroj.⁴⁶⁴ Tato laciná pozlátka se stala jakýmsi standardem, jímž si vládnoucí režim snažil vykoupit loajalitu občanů. Zároveň to mělo odvádět pozornost od stagnující ekonomiky, omezených svobod či jiných problémů.

⁴⁵⁹ Parafráze z prvního rozhovoru Tomáše Jirutka s PhDr. Naděždou Řehákovou (17. 11. 2016).

⁴⁶⁰ Viz pozn. 37.

⁴⁶¹ První rozhovor Tomáše Jirutka s PhDr. Naděždou Řehákovou (17. 11. 2016).

⁴⁶² Druhý rozhovor Tomáše Jirutka s PhDr. Naděždou Řehákovou (24. 11. 2016).

⁴⁶³ Viz pozn. 37.

⁴⁶⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbory, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1977, s. 33.

6.2 Činnost galerie v sedmdesátých letech

S novým ředitelem se zcela změnila koncepce proměnných výstav. Staronovým kritériem se, podobně jako v padesátých letech, stala výchova mládeže i široké veřejnosti v duchu proletářského internacionalismu. V důsledku toho byla řada původně plánovaných výstav na rok 1971 odvolána a nahrazena jinými. Například byla zrušena přehlídka děl Karla Nepraše a Nadi Plíškové či grafika Karla Havlíčka. Naopak se do plánu zařadila výstava Emanuela Famíry,⁴⁶⁵ a to u příležitosti 50. výročí založení KSČ. Ostatně řada výstav v následujících letech byla prezentována jako oslava k příležitosti nějakého významného socialistického výročí – Slovenského národního povstání, Vítězného února, osvobození Československa Sovětskou armádou, založení Komunistické strany Československa, Velké říjnové socialistické revoluce či založení Pionýrské organizace. Samozřejmě se zpravidla jednalo o výstavy prorežimních autorů.

Nové pojetí výstavní činnosti Volšička otevřeně definoval ve své zprávě k poradě ředitelů kulturně-výchovných organizací konané v září 1972: „Při vybírání děl žijících autorů se přihlíží na jejich politický postoj v budování social. společnosti. Nebudeme propagovat díla autorů, kteří nepodporují naše politické zřízení nebo se k němu staví odmítavě.“⁴⁶⁶ Dodržování této kulturní politiky mělo neblahý vliv na výstavní program. Ten totiž ustrnul (až na nepatrné výjimky) na určité bezvýraznosti. V publikaci o historii výtvarných organizací na Liberecku se píše, že „zajímavých bylo jenom několik přehlídek klasiků (např. 1978 Jan Preisler, 1979 Otakar Lebeda) nebo už zavedených osobností (Rudolf Svoboda, Ota Janeček 1974, František Jiroudek 1978), a to bylo žalostně málo.“⁴⁶⁷ Současně s tímto selektivním přístupem ve výstavnictví vymizely i ambice překračovat věhlasem pořádaných výstav hranice svěřené oblasti, jako tomu bylo za Seifertové. A tak poté, co galerie představovala v šedesátých letech centrum libereckého kulturního progresu, se v letech sedmdesátých stala tváří kulturní stagnace.

Dusivá atmosféra vyvolaná normalizačními zásahy do koncepce výstavní činnosti galerie dala určitý podnět ke vzniku Malé výstavní síně (MVS) při libereckém Okresním kulturním středisku (OKS) v Jablonecké ulici. Ta svou činnost zahájila v lednu

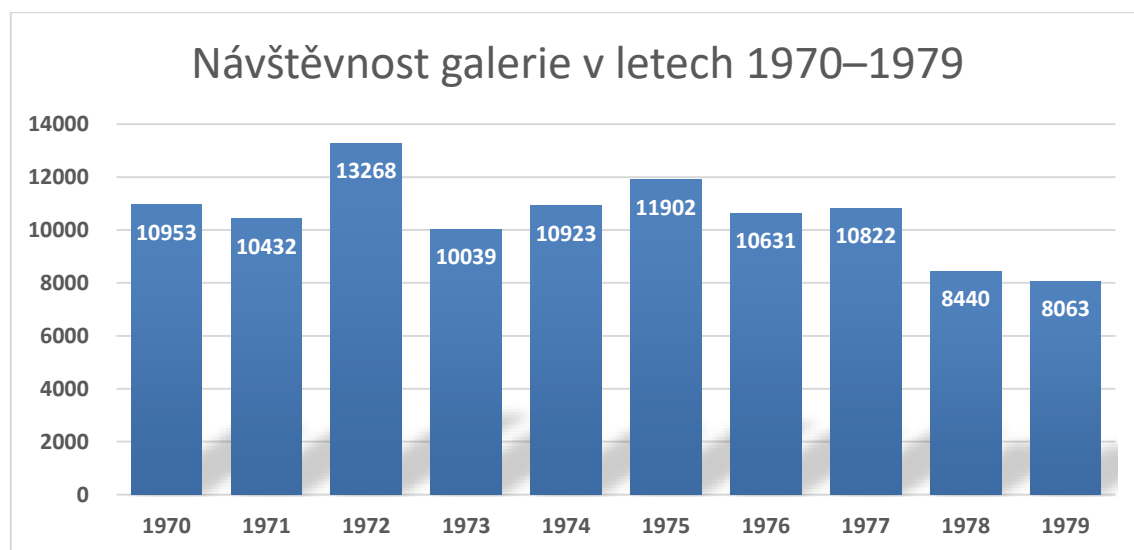
⁴⁶⁵ Famíra se veřejně velmi kriticky vyjadřoval k předsrpnovému reformnímu vývoji v Československu. Naopak okupaci vojsky Varšavské smlouvy uvítal.

⁴⁶⁶ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 7, Koncepční činnost (1961–1967), Zpráva k poradě ředitelů kulturně-výchovných organizací, podepsán Vladimír Volšička, 4. září 1972, s. 1.

⁴⁶⁷ Viz pozn. 2, s. 12.

roku 1975 a záhy začala představovat alternativu vůči zavedené galerii. Setkaly se zde výstavy amatérských i profesionálních prací, přičemž hlavní přínos spočíval v tom, že liberečtí výtvarníci a fotografové opět získali možnost „prezentovat svobodně vlastní výtvarné názory a konfrontovat je s aktuálními tendencemi.“⁴⁶⁸ Zajímavostí je, že se na některých výstavách MVS aktivně podílela i Nad'a Řeháková.

Následkem výše zmíněných událostí (omezení výstavního plánu, otevření MVS) došlo k utlumení návštěvnosti v sedmdesátých letech na průměr necelých jedenácti tisíc osob za rok, přičemž roční ukazatele měly na konci desetiletí klesající tendenci. Údaje o návštěvnosti se však týkají pouze budovy samotné. Dále zaměstnanci galerie pořádali odborné přednášky mimo Liebiegovu vilu (např. v liberecké knihovně)⁴⁶⁹ či nadále pokračovali v organizování tzv. putovních výstav v obvodu působnosti (na školách, zámcích a hradech, v kulturních střediscích...). V srpnu 1978 se po více než deseti letech příprav konečně podařilo otevřít stálou expozici Německého a rakouského umění 19. století na zámku Sychrov čítající kolekci 60 obrazů.⁴⁷⁰

Graf 2 – Návštěvnost galerie v letech 1970–1979

Významné pozornosti se během sedmdesátých let v činnostech galerie začalo opět dostávat mládeži. Tuto skutečnost dosvědčuje fakt, že výpravy škol a mládežnických organizací měly na roční návštěvnosti více než poloviční podíl (např. v roce 1975 gale-

⁴⁶⁸ Viz pozn. 2, s. 13.

⁴⁶⁹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1971, s. 12.

⁴⁷⁰ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1978, příloha č. 9 – komplexní socialistická racionalizace.

rii navštívilo 11 902 osob, z čehož 6 989 byla školní mládež, což představuje téměř 60% podíl na návštěvnosti)⁴⁷¹. V budově galerie byly pro děti připravovány tematické a monografické výstavy a přednášky o dílech, na samotné školy byly během školního roku odesílány putovní výstavy originálů i reprodukcí spolu s metodickými instrukcemi pro učitele. Současně se již na počátku sedmdesátých let objevil nápad na zřízení tzv. Klubu mládeže v prostorách galerie. Jeho realizace však byla rok od roku odsouvána z různých stavebně-pracovních důvodů, takže zahájení činnosti klubu proběhlo až na začátku školního roku 1976.⁴⁷² V provozním řádu klubu se píše, že hlavním posláním bylo vedení mládeže i široké veřejnosti k získání orientace v současném výtvarném životě, aby tak mohli přispět „k rozvoji kulturního dění v okrese a pomáhat formovat estetické cítění socialistického člověka v souladu se stranickou a státní kulturní politikou naší republiky.“⁴⁷³ Za tímto účelem byly v klubu pořádány tematické přednášky. Například ve druhé polovině roku 1979 zde odborní zaměstnanci připravili celkem 16 přednášek (Generace Národního divadla, Počátky českého moderního umění, O činnosti galerie...) pro 351 žáků a učňů.⁴⁷⁴

6.3 Činnost galerie v osmdesátých letech

Tvrdé normalizační poměry se v galerii udržely až do konce sedmdesátých let. Mezníkem se stalo úmrtí Vladimíra Volšičky v polovině roku 1979. Následně se o provoz galerie dočasně postaral z pozice zástupce ředitele Antonín Langhamer a na podzim téhož roku byla do funkce ředitelky jmenována Věra Pavlišová, která na daném postu setrvala až do roku 1990. Její příchod do galerie zprvu vyvolával určité rozpaky, neboť ji předcházela nepříznivá hodnocení: „K její cti ale budiž řečeno, že se obavy výtvarníků i pracovníků galerie nevyplnily, naopak že svou osobou zaštitila mnohé akce.“⁴⁷⁵

Věra Pavlišová podobně jako Volšička neměla pro řízení galerie odborné předpoklady. Dle Evy Výtiskové byla Pavlišová na danou pozici dosazena z konexí: „Ona se

⁴⁷¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 3, Komplexní rozbor, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1975, s. 13.

⁴⁷² Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 4, Komplexní rozbor 1976–1980, Plnění úkolů vyplývajících z komplexního rozboru za první pololetí roku 1977, s. 1.

⁴⁷³ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Období 1969–1990, Provozní řád Klubu mládeže OG.

⁴⁷⁴ Archiv OGL, nezpracovaný fond, kart. 4, Komplexní rozbor 1976–1980, Plnění úkolů vyplývajících z komplexního rozboru za první pololetí roku 1979, s. 18–19.

⁴⁷⁵ Viz pozn. 2, s. 14.

kamarádila s manželkou okresního tajemníka KSČ, tak se jí to zdálo, že jde o dostatečně reprezentativní a klidné místo.⁴⁷⁶ Úkolem Pavlišové bylo nadále uplatňovat normalizační politiku a především přivést do strany více zaměstnanců (do té doby byl ve straně pouze řidič).⁴⁷⁷ Tato snaha se projevovala především tak, že odborní pracovníci galerie byli povinováni absolvovat různé ideologické semináře, ale požadovaný výsledek to nepřineslo. Řeháková v rozhovoru také uvedla, že ji po jedné pracovní cestě do Litoměřic Pavlišová pozvala na sklenku a během toho jí přátelsky nabídla členství ve straně z důvodu, že jedinečně tak by se po ní mohla stát ředitelkou galerie. Řeháková však odmítla.⁴⁷⁸ Každopádně vedoucí pozice Věry Pavlišové se časem stala spíše titulární záležitostí. Dle Výtiskové totiž Pavlišová měla důvěru v Řehákovou a nechávala tak spoustu věcí na ní: „ale zase Naďa toho nijak nezneužívala, protože nechtěla, aby z nějakého jejího rozhodnutí byly problémy.“⁴⁷⁹

V každém případě přístup nové ředitelky napomohl k určitému uvolnění. Jednoznačný zlom v programu galerie představovala výstava Nadi Řehákové s názvem Člověk a jeho svět s podtitulem Mladá figurální tvorba v roce 1983, na níž se představilo téměř čtyřicet sochařů a malířů narozených v letech 1940–1957. Řeháková využila rozsáhlosti seznamu autorů a zařadila mezi ně i díla umělců, kteří by jinak nemohli samostatně vystavovat (například Bohumil Zemánek). Výstava měla mimořádný ohlas, a tak Řeháková o rok později uspořádala další kolektivní výstavu mladých umělců s názvem Současná krajina. I v tomto případě se jednalo o počín, který svým významem dalece přesáhl oblast galerijní působnosti. Následně ve druhé polovině osmdesátých let dokonce vznikl přednáškový soubor pro studenty středních škol z cyklu o moderním umění, jehož témata byly např. abstraktní umění a pop-art, op-art a kinetické umění.⁴⁸⁰ Stejně tak i samotná výstavní činnost se těšila větší volnosti.

Počínaje osmdesátými lety také výrazně vzrostla návštěvnost galerie. Jistý vliv na tom mělo uvolnění ve výstavním programu, ale hlavní příčina spočívala v navázání ještě těsnější spolupráce se školskými zařízeními. Zatímco v sedmdesátých letech galerii na-

⁴⁷⁶ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

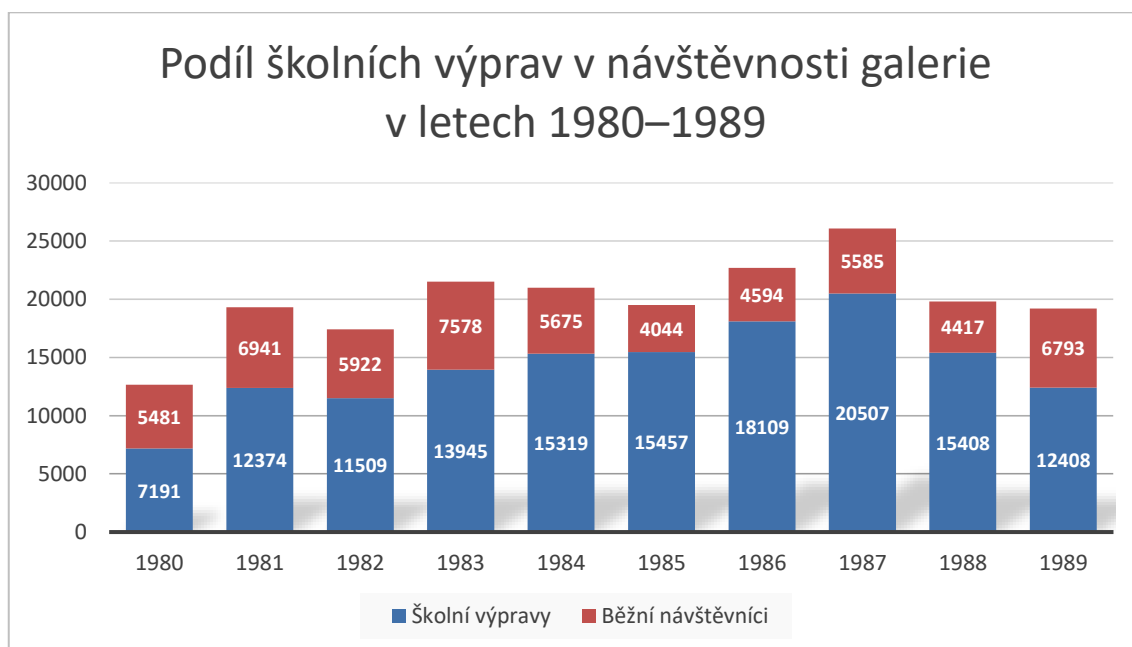
⁴⁷⁷ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

⁴⁷⁸ První rozhovor Tomáše Jirutka s PhDr. Naděždou Řehákovou (17. 11. 2016).

⁴⁷⁹ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

⁴⁸⁰ SOkA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, Komplexní rozbor 1969–1990, Komplexní rozbor činnosti Oblastní galerie v Liberci za rok 1987, s. 14.

vštvívalo v průměru šest tisíc dětí a mladistvých, v osmdesátých letech to byl více než dvojnásobek, přičemž průměrný podíl školských výprav v celkové návštěvnosti galerie mnohdy představoval až 80%. Daný nárůst byl výsledkem Projektu práce s mládeží na období 1981–1985, jehož předobraz formulovalo usnesení XV. pléna ÚV KSČ v březnu 1980.⁴⁸¹ V zájmu zefektivnění spolupráce se školami dokonce vznikl v říjnu roku 1981 poradní sbor ředitelky galerie pro práci s mládeží složený z dvanácti pedagogů a tří pracovníků galerie.⁴⁸² Zároveň byly školy v oblasti působnosti liberecké galerie pravidelně informovány o akcích určených pro mládež prostřednictvím metodických listů, plakátů a popř. i propagačních skládanek.⁴⁸³ Přesto navzdory dominantnímu podílu školních výprav na návštěvnosti zůstala hlavní doménou galerie stále výstavní činnost.

Graf 3 – Podíl školních výprav v návštěvnost galerie v letech 1980–1989

6.4 Období změn

Koncem osmdesátých let se v galerii začalo otevřeně hovořit o možném odchodu Věry Pavlišové do důchodu. V souvislosti s tím, se nabízela otázka, kdo nastoupí po ní, přičemž zákulisně se hovořilo o jménech, která byla pro zaměstnance důvodem k obavám. Nadřa Řeháková v rozhovoru uvedla, že právě otazník nad možným nástup-

⁴⁸¹ Archiv OGL, nezpracovaný fond, Výkaz o kultuře 1978–1985, Činnost MaK, Zpráva o činnosti na úseku práce s mladou generací v Oblastní galerii v Liberci od poč. r. 1981, s. 1.

⁴⁸² Tamtéž, s. 2.

⁴⁸³ Archiv OGL, nezpracovaný fond, Výkaz o kultuře 1978–1985, Činnost MaK, Zpráva o situaci a rozvoji systému Mládež a kultura v Oblastní galerii v Liberci za rok 1982, s. 1.

cem Pavlišové se pro ni stal záminkou k odchodu do Národní galerie.⁴⁸⁴ K tomu došlo koncem roku 1988.

Samotná revoluce na konci roku 1989 neměla na chod galerie žádný aktuální dopad. Výstavy pokračovaly dle plánu. Teprve události následujícího roku se postaraly o významnou proměnu charakteru instituce. Nejprve v polovině roku 1990 galerii opustil Antonín Langhamer, neboť přijal místo ředitele Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou,⁴⁸⁵ a následně v červenci roku 1990 vyhlásila rada Okresního národního výboru v Liberci očekávané konkurzní řízení na nového ředitele Oblastní galerie v Liberci. Uzávěrka přihlášek byla stanovena do 10. září téhož roku.⁴⁸⁶ Eva Výtisková v rozhovoru uvedla, že společně s Věrou Laštovkovou se znepokojením sledovaly, kdo se do konkurzu přihlašuje. Až se nakonec rozhodly, že musí kandidovat jedna z nich. Výtisková na sebe v rozhovoru prozradila, že ona se na danou funkci necítila, a tak se daného úkolu chopila Laštovková.⁴⁸⁷

Přijímací řízení proběhlo dne 9. října 1990 a k jednání bylo přizváno celkem pět zájemců. V daný den ale dorazily pouze dvě uchazečky⁴⁸⁸ – Věra Laštovková a Jana Trnková. Obě „odpovídaly na dotazy členů komise o svém vztahu k práci v OG, o svých představách o činnosti OG, spolupráci s výtvarníky liberecké Unie apod. Komise se dohodla rozhodnout o návrhu na funkci ředitele OG i přes nepřítomnost ostatních účastníků a jednání neopakovat. Komise po projednání a hlasování doporučila radě ONV v Liberci jmenovat ředitelkou Oblastní galerie v Liberci paní PhDr. Věru Laštovkovou. Výsledky hlasování: 8 hlasů pro p. PhDr. Laštovkovou, 1 hlas pro p. PhDr. Trnkovou.“⁴⁸⁹ A tak dne 1. 11. 1990 byla Věra Laštovková jmenována v pořadí již pátou ředitelkou galerie. Její nástup lze symbolicky vnímat jako zpřetrhání vazeb galerie s bývalým politickým zřízením.

Zároveň ke konci roku 1990 proběhlo delimitační řízení o přechodu Oblastní galerie v Liberci z dosavadní působnosti ONV v Liberci na Ministerstvo kultury ČR

⁴⁸⁴ První rozhovor Tomáše Jirutka s PhDr. Naděždou Řehákovou (17. 11. 2016).

⁴⁸⁵ Viz pozn. 1, s. 12.

⁴⁸⁶ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, 1969–1990, Konkurz na ředitele OG, Text inzerátu, 20. 7. 1990.

⁴⁸⁷ Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

⁴⁸⁸ Pan Maršálek z konkurzu odstoupil, paní Havlová se omluvila, že se pro nemoc nemůže dostavit a paní Gondová se nedostavila ani neomluvila.

⁴⁸⁹ SOKA Liberec, nezpracovaný fond Oblastní galerie, 1969–1990, Konkurz na ředitele OG, Zápis z jednání konkurzní komise dne 9. října 1990 na odboru kultury ONV v Liberci.

s účinností ke dni 1. 1. 1991.⁴⁹⁰ Nešlo o ojedinělý jev: „ministerstvo kultury se stalo na deset let zřizovatelem více než dvaceti českých a moravských galerií.“⁴⁹¹ Poté byla v říjnu 2001 liberecká galerie převedena pod správu Libereckého kraje,⁴⁹² jež je jejím zřizovatelem dodnes.

⁴⁹⁰ SOkA Liberec, ONV Liberec, kart. č. 2645, Oblastní galerie (1975–1990), Delimitační protokol, s. 1.

⁴⁹¹ Viz pozn. 1, s. 2.

⁴⁹² Viz pozn. 1, s. 11.

7. Závěr

V době zadávání této diplomové práce nebylo nikomu přesně známo, co vše se nachází v kartonech nezpracovaného fondu uloženého ve spisovně Oblastní galerie Liberec, se kterým se již od samého počátku počítalo jako s hlavním zdrojem informací. Jeho celkový rozsah nakonec předčil očekávání. Navíc autor práce v průběhu bádání objevil další množství nezpracovaných materiálů ve Státním okresním archivu v Liberci, což nakonec vedlo ke značnému přehlcení informacemi.

Časové rozpětí určené v zadání práce se tak rázem ukázalo jako příliš rozsáhlé, neboť počátek sbírkového fondu liberecké galerie se pojí se vznikem Severočeského průmyslového muzea v roce 1873 a zrod samostatného oddělení obrazové galerie se váže na poválečnou obnovu Liberce po roce 1945. Takže s ohledem na stanovené zakončení v roce 1989 se ke zpracování nabízelo téměř sto dvacet let historie sbírek a více než čtyřicet let historie instituce.

Předložená práce vypráví obsáhlý příběh liberecké galerie v chronologickém řazení s podrobnějším akcentem na nejdůležitější události v její historii – poválečné budování instituce, její začlenění do sítě krajských galerií, přijetí role šířitele státní kulturní politiky v padesátých letech, obrovský rozkvět v letech šedesátých spojený s pořádáním sochařských výstav a bohatými akvizicemi především českého umění, srpnová okupace a následný útlum během éry normalizace.

Značný zájem je věnován také personálnímu obsazení galerie, neboť to nebyli jen ředitelé a ředitelky, kteří utvářeli vnější profilaci instituce, ale i řadoví zaměstnanci. Například Zdena Smutková zavedla prvotní normy v edukační práci s dětmi, Čestmír Krátký pomohl přivést do galerie mladé progresivní umělce a Nadě Řehákové se podařilo v obtížné době normalizace uspořádat přehlídky děl jinak nevystavovaných umělců.

A je to právě výsledek společného úsilí minulých zaměstnanců, díky kterému se v současné době může liberecká galerie pyšnit tak bohatou historií a cennými sbírkami ve svém vlastnictví.

8. Seznam použitých pramenů a literatury

8.1 Prameny

8.1.1 Archivní prameny

8.1.1.1 Archiv bezpečnostních složek

Fond KR/MV, sign. KR-663486 MV, Hana Seifertová.

Fond KR/MV, sign. KR-925319 MV, Naděžda Řeháková.

8.1.1.2 Archiv Oblastní galerie v Liberci

Nezpracovaný fond čítající více než stovku kartonů.

8.1.1.3 Státní okresní archiv Liberec

BLÁHA, Jiří: *Galerie výtvarného umění v Liberci v letech 1873–1945*, sign. B 8431, diplomová práce, Ústí nad Labem, 1968.

Fond Beran Jaro, inv. č. 32–33, sign. 169, kart. 11.

Fond MěstNV Liberec, inv. č. 361, kart. 372–377.

Fond ONV Liberec, inv. č. 938–939, sign. 401, kart. 2642.

Fond ONV Liberec, inv. č. 944, sign. 402, kart. 2645.

Fond ONV Liberec, inv. č. 958–963, sign. 403, kart. 2651.

Fond ONV Liberec, inv. č. 964–967, sign. 403, kart. 2652.

Nezpracovaný fond Oblastní galerie Liberec.

8.1.2 Orální prameny

Rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Hanou Seifertovou (15. 4. 2016).

Rozhovor Tomáše Jirutky s Mgr. Evou Výtiskovou (27. 8. 2016).

Rozhovor Tomáše Jirutky s Alexem Beranem za účasti Kateřiny Tomanové (1. 9. 2016).

První rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Naděždou Řehákovou (18. 11. 2016).

Druhý rozhovor Tomáše Jirutky s PhDr. Naděždou Řehákovou (24. 11. 2016).

Rozhovor Tomáše Jirutky s prof. PhDr. Bohumilem Nuskou, CSc. (26. 10. 2017).

8.1.3 Periodika

Cesta míru: týdeník krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 1, 1952, 44 sešitů.

Cesta míru: týdeník krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 2, 1953, 53 sešitů.

Cesta míru: týdeník krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 3, 1954, 69 sešitů.

Cesta míru: týdeník krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 4, 1955, 104 sešitů.

Cesta míru: orgán Krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 5, 1956, 103 sešitů.

Cesta míru: orgán Krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 6, 1957, 103 sešitů.

Cesta míru: orgán Krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 7, 1958, 151 sešitů.

Cesta míru: orgán Krajského výboru Komunistické strany Československa v Liberci.
Liberec: KV KSČ, roč. 8, 1959, 152 sešitů.

Dějiny a současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, roč. 35, 2013, 10 sešitů.
ISSN 0418-5129.

Jablonecký měsíčník, roč. 15, 2010, č. 11.

Liberecký kulturní kalendář. Liberec: MNV, 1958, 12 sešitů.

Liberecký kulturní kalendář. Liberec: Park kultury a oddechu, 1959, 12 sešitů.

Liberecký kulturní kalendář. Liberec: Park kultury a oddechu, 1960, 12 sešitů.

Liberecký kulturní kalendář. Liberec: Park kultury a oddechu, 1961, 11 sešitů.

Kulturní kalendář: kultura, tělovýchova, brannost, sport. Liberec: Park kultury a oddechu, 1972, 11 sešitů.

Průboj: orgán Severočeského krajského výboru KSČ. Ústí nad Labem: Severočeský KV KSČ, 1973, 75 sešitů.

Umění: Art: časopis Ústavu dějin umění AV ČR. Praha: Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, 2011, 5 sešitů. ISSN 0049-5123.

8.2 Literatura

100 let Severočeského muzea v Liberci. Liberec: Severočeské muzeum, 1973, 101 s.

BERGMANOVÁ, Marie, ed.: *Sbírka 1 2 3: stopy historie v akvizicích*, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, Praha 2010, ISBN 978-80-7056-161-4.

BREGANTOVÁ, Polana – ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie: *Dějiny českého výtvarného umění V., 1939/1958*. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3.

BREGANTOVÁ, Polana – ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie: *Dějiny českého výtvarného umění VI/1., 1958/2000*. Praha: Academia, 2007, 526 s. ISBN 978-80-200-1487-X.

CUHRA, Jaroslav: *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006, 358 s., ISBN 80-7185-794-7.

Galerie umění Karlovy Vary 1953–2013. Karlovy Vary: Galerie umění, 2013, 140 s. ISBN 978-80-87420-22-5.

HABÁNOVÁ, Anna, ed.: *1906: německočeská výstava Liberec = deutsch böhmische Ausstellung Reichenberg*. Překlad Anna Ohlidalová. Vydání první. Liberec: Oblastní galerie Liberec, 2016. 271 stran. ISBN 978-80-87707-18-0.

HABÁNOVÁ, Anna, ed.: *Mladí lvi v kleci: umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Vyd. 1. V Řevnicích: Arbor vitae, 2013. 437 s. ISBN 978-80-7467-025-1

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Hana – LHOTOVÁ, Markéta: *Liberec*. Praha: Paseka, 2010, 69 s., [96] s. obr. příl. Zmizelé Čechy. ISBN 978-80-7432-031-6.

KAHUDA, František – HORÁČEK, Miroslav (edd.): *Muzejní práce: Celostátní konference pracovníků muzeí a galerií: Brno 24. – 25. listopadu 1959*, Praha: Národní muzeum, 1960, 156 s.

KARPAŠ, Roman: *Kniha o Liberci*. 2., dopl. a rozš. vyd. Liberec: Dialog, 2004. ISBN 80-86761-13-4.

KARPAŠ, Roman: *Z historie výtvarných organizací na Liberecku: Seznam členů Liberecké unie výtvarných umělců; Výtvarní umělci působící na Liberecku po roce 1945*. Liberec: Liberecká unie výtvarných umělců, 1994, 56 s.

KROUPOVÁ, Markéta – STRNAD, Jan: *Sběratel Dr. Anton Randa: 1864–1918*. V Liberci: Oblastní galerie v Liberci ve spolupráci s Městskou galerií MY v Jablonci nad Nisou, 2010. 45 s. ISBN 978-80-85050-85-1.

KUBÁT, Bohumil: *Malíř a grafik Jaro Beran: K umělcovým nedožitým 88. narozeninám*. Liberec, 1980.

Kunstschatze des Mäzens Heinrich von Liebieg = Umělecké poklady mecenáše Heinricha von Liebiega. Frankfurt am Main: Museum Giersch, 2012, 447 s.

LAŠTOVKOVÁ, Věra – VÝTISKOVÁ, Eva: *Ohlédnutí: výstava k 50. výročí právní samostatnosti Oblastní galerie v Liberci*, Liberec, Oblastní galerie 2004, 12 s., ISBN 808550404.

MERVART, Jan: *Kultura v karanténě: umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace*. Vydání první. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 175 stran. Knižnice Dějin a současnosti; 57. svazek. ISBN 978-80-7422-303-7.

MOHR, Jan et al.: *Lázně - Oblastní galerie Liberec: proměna libereckých Lázní*. Vyd. 1. Liberec: Statutární město Liberec, [2013]. 142 s. ISBN 978-80-260-4967-8

PÁNEK, Jaroslav – TŮMA, Oldřich: *Dějiny českých zemí*. V Praze: Karolinum, 2008, 487 s. ISBN 978-80-246-1544-8.

PETRÁŠ, Jiří, ed. – SVOBODA, Libor, ed.: *Předjaří: Československo 1963–1967*. Vydání první. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016. 406 stran. ISBN 978-80-87912-45-4.

PŘÍHODA, Luboš: *A potom přijely tanky: repertorium událostí roku 1968 v Liberci*. Liberec: Kruh autorů Liberecka, 2009, 191 s. ISBN 978-80-254-6248-5.

RAIMANOVÁ, Ivona: *Socha a město Liberec 1969*. Liberec: Spacium, 2008. 140 s. ISBN 978-80-87213-00-1.

RUDOVÁ, Hana: *Šest představitelů české kultury o Liberci: k 50. výročí založení české střední školy v Liberci*. V Liberci: Česká beseda, 1969, 15 s. Zprávy České besedy.

ŘEHÁKOVÁ, Naďa: *České malířství XX. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1974, 183 s.

SEIFERTOVÁ, Hana – SLAVÍČEK, Lubomír. *Nizozemské malířství 16. – 18. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Oblastní galerie v Liberci, 1995, 112 s. ISBN 80-85050-14-5.

SLAVÍČEK, Lubomír, ed. – VRÁNOVÁ, Jana, ed.: *100 let Domu umění města Brna: 1910–2010*. Brno: Dům umění města Brna, 2010. 295 s. ISBN 978-80-7009-159-3.

ŠEVČÍK, Jiří – MORGANOVÁ, Pavlína – DUŠKOVÁ, Dagmar: *České umění 1939–1989: programy, kritické texty, dokumenty*. Praha: Academia, 2001, 520 s. ISBN 80-200-0930-2.

ŠTERNOVÁ, Petra: *Liberec - po stopách Liebiegů*. Liberec: Statutární město Liberec, 2015.

TECHNIK, Svatopluk – RUDA, Vladimír: *Liberec minulosti a současnosti*. 2. přeprac. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1980, 308 s.

TECHNIK, Svatopluk: *Výstava Budujeme osvobozené kraje v Liberci roku 1946*. Liberec: Česká beseda, 2001, 50 s. Zprávy České besedy.

THEINHARDT, Markéta – VÝTISKOVÁ, Eva – MELANOVÁ, Miloslava: *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*. Liberec: Oblastní galerie v Liberci, c1997, 167 s. ISBN 80-85050-21-8.

TYPLT, Jaromír: *Síňka: sborník k 25 letům Malé výstavní síně v Liberci*. Liberec: Malá výstavní síň, 2000.

VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel: *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. 2. přepracované a doplněné vydání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2931-5.

VINTER, Vlastimil: *Poklady liberecké galerie: německé a rakouské malířství 19. století*. Liberec: Severočeské krajské nakladatelství, 1964, 155 s.

8.2.1 Studentské práce

ANDRESOVÁ, Jana: *Kulturní život v Liberci po druhé světové válce*. Pardubice, 2009. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd.

BINAROVÁ, Alena: *Svaz výtvarný umělců v českých zemích v letech 1956–1972: oficiální výtvarná tvorba v proměnách komunistického režimu*. Olomouc, 2016. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

DRÁBKOVÁ, Veronika: *Výtvarná scéna ve Zlíně v šedesátých letech*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění.

JOHNOVÁ, Jana: *Historie galerijních doprovodných programů Oblastní galerie v Liberci*. Liberec, 2012. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra historie.

KÁRNÍK, Tomáš: *Galerie výtvarného umění v Chebu v letech 1962–1989*. Olomouc, 2015. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění.

KOLEČKOVÁ, Eva: *Vliv sovětské propagandy na československou kulturní politiku v letech 1948–1956*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií.

OBŮRKOVÁ, Alena: *Oblastní galerie Vysočany v Jihlavě*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy.

SLOUPOVÁ, Andrea: *Galerie umění a akviziční politika v době normalizace*. Praha, 2016. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění.

8.3 Internetové zdroje

Anna Masaryková, in: *WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie* [online], aktualizováno 20. 3. 2018 [vid. 22. 4. 2018], dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anna_Masaryková.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 [online]. Svazek I.: Český statistický úřad, 2006, s. 53, [vid. 22. 10. 2017], ISBN 80-250-1311-1, dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf>.

NEJEDLÝ, Vratislav: Historie Národního památkového ústavu, in: *Národní památkový ústav* [online], [vid. 5. 11. 2017], dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/historie-npu>.

Rozhovor Zuzany Míňstrové s PhDr. Hanou Seifertovou, in: *Statutární město Liberec* [online], 18. 12. 2012 [vid. 17. 11. 2017], dostupné z: <http://www.liberec.cz/cz/aktuality/zpravy-z-mesta/s-vaclavem-havlem-odesla-z-ceske-spolecnosti-slusnost-vzpomina-byvala-reditelka-galerie.html>.

RŮŽIČKA, Daniel: Anticharta, in: *Totalita.cz* [online], [vid. 10. 4. 2018], dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ch77anti.php>.

Zákon č. 148/1949 Sb., o Národní galerii v Praze, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 21. 4. 2018], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-148>

Zákon č. 52/1959 Sb., o osvětové činnosti, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1959-52>.

Zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, in: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [vid. 30. 10. 2017], dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1959-54>.

8.4 Sborníky

Fontes Nissae = Prameny Nisy: regionální historický sborník. Liberec: Technická univerzita, 2000, 223 s. ISBN 80-7083-434-X.

Fontes Nissae = Prameny Nisy: regionální historický sborník. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-553-2.

Historica Olomucensia – Sborník prací historických. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 246 s. ISSN 1803-9561.

Sborník muzea Karlovarského kraje. Cheb: Muzeum Karlovarského kraje, 2010, ISSN 1803-6066.

Sborník Severočeského musea. Liberec: Krajské nakl., 1959, 381 s.

Sborník Severočeského musea. Liberec: Severočeské nakl., 1966, 300 s.

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 - Přehled proměnných výstav v letech 1946–1989

Příloha č. 2 – Přehled návštěvnosti liberecké galerie v letech 1946–1989

10. Přílohy

Příloha č. 1 - Přehled proměnných výstav v letech 1946–1989

1946		
České umění 20. století	1. 9.	15. 10.
Arno Nauman: kresby a grafika	20. 10.	31. 11.
Kresba a grafika sedmi členů VUS	8. 12.	30. 1. 1947

1947		
Polská grafika	13. 7.	27. 7.
2. členská výstava Výtvarných umělců severu	28. 10.	30. 11.
Vánoční VUS (Výtvarní umělci severu)	7. 12.	15. 1. 1948
Bulharská grafika	7. 12.	19. 12.
Finská grafika	21. 12.	6. 1. 1948

1948		
Britská grafika	25. 1.	6. 2.
Jiří Procházka: scénické návrhy	4. 4.	25. 4.
Sdružení českých umělců grafiků Hollar - grafika	2. 5.	30. 5.
Dánská grafika	6. 6.	27. 6.
Františka Stupecká: plastiky	12. 9.	3. 10.
3. členská výstava: Severočeská díla	28. 10.	28. 11.
Mexická grafika	31. 10.	14. 11.
Vánoční Severočeská díla	5. 12.	31. 12.

1949		
Zdeněk Přibyl - souborná	6. 2.	27. 2.
Od Maneta k Picassovi - reprodukce	13. 3.	19. 4.
Alex Beran - souborná 1943–1949	1. 5.	29. 5.
Jaromír Vrzal: obrazy	4. 6.	3. 7.
Československá grafika	17. 7.	14. 8.
4. členská výstava krajského střediska SČSVU	30. 10.	27. 11.
Vánoční výstava krajského střediska SČSVU	4. 12.	30. 12.
Jan Slaviček - souborná	10. 12.	8. 1. 1950

1950		
Zdeňka Braunerová: kresby a grafika	12. 1.	29. 1.
Výtvarník mezi horníky: obrazy, kresby	4. 2.	26. 2.
Mikoláš Aleš - reprodukce	11. 3.	20. 4.
5. členská výstava krajského střediska SČSVU	30. 4.	31. 5.
Karel Gabriel: Královodvorské železárny	3. 6.	30. 6.
Sovětská grafika	1. 10.	22. 10.
6. členská výstava krajského střediska SČSVU	18. 11.	7. 1. 1951

1951		
Slovenská grafika	19. 1.	18. 2.
Josef Mánes - reprodukce	4. 3.	31. 3.
Výtvarní umělci při práci - fotografie	11. 4.	29. 4.
Sovětská karikatura - reprodukce	4. 5.	17. 6.
V. I. Surikov 1848–1916 - reprodukce	10. 8.	30. 9.
7. členská výstava krajského střediska SČSVU	6. 10.	4. 11.
Václav Brožík: kresby	24. 11.	30. 12.

1952		
Čínské novoroční obrázky	6. 2.	9. 3.
Rudolf Jindřich - souborná k 70. narozeninám	22. 3.	20. 4.
Honoré Daumiér 1810–1879 - litografie	3. 5.	31. 5.
Max Švabinský: kresby a grafika	7. 6.	30. 6.
Počátky evropské realistické malby 19. století	15. 7.	31. 8.
Mikoláš Aleš: kresby	7. 9.	5. 10.
Jaroslav Beran - souborná k 60. narozeninám	18. 10.	16. 11.
8. členská výstava krajského střediska ÚSČSVU	22. 11.	31. 12.

1953		
Sovětští výtvarníci dětem - reprodukce	14. 2.	24. 5.
Karel Vík - souborná k 70. narozeninám	30. 5.	28. 6.
Julius Mařák: kresby	4. 7.	2. 8.
Česká krajina v díle našich grafiků	9. 8.	4. 10.
Leonardo da Vinci, Vincent v. Gogh - reprodukce	17. 10.	6. 12.
9. členská výstava krajského střediska ÚSČSVU	13. 12.	31. 1. 1954

1954		
Současný polský plakát	14. 2.	21. 3.
Evropská realistická malba 19. století	28. 3.	2. 5.
1. členská výstava kreseb a grafiky krajského střediska ÚSČSVU	9. 5.	30. 6.
Liberecký kraj ve výtvarném umění - I. část	17. 7.	26. 10.
I. J. Repin: obrazy a kresby	6. 11.	5. 12.
10. členská výstava krajského střediska ÚSČSVU	12. 12.	31. 1. 1955

1955		
Adolf Kašpar: kresby a ilustrace, zapůjčeno z NG	12. 2.	27. 3.
Käthe Kollwitz: grafika a reprodukce	2. 4.	26. 4.
2. členská výstava kreseb a grafiky krajského střediska ÚSČSVU	30. 4.	26. 6.
Karel Vik: kresby a grafika 1916–1955	30. 4.	30. 10.
Současná tvorba českých malířů - I. část	9. 7.	11. 9.
Liberečtí loutkaři v Číně a Koreji	17. 9.	7. 11.
11. členská výstava krajského střediska ÚSČSVU	27. 11.	31. 1. 1956

1956		
Rakouské a německé malířství 19. století	5. 1.	1. 8.
Česká krajina: kresby, akvarely - I. část	5. 2.	4. 3.
Současná tvorba českých malířů - II. část	7. 4.	29. 4.
3. členská výstava kreseb a grafiky krajského střediska ÚSČSVU	5. 5.	10. 6.
Rembrandt van Rijn: grafika, faksimile - reprodukce	16. 6.	18. 9.
10 let práce krajské galerie - retrospektiva	17. 8.	31. 3. 1957
Česká krajina: kresby, akvarely - II. část	7. 10.	4. 11.
100 let Státní Tretjakovské galerie - reprodukce	5. 11.	23. 11.
12. členská výstava kraj. Střediska SČSVU	25. 11.	25. 1. 1957
Otto Stein - souborná k 80. narozeninám	25. 11.	30. 3. 1957

1957		
Soudobá česká ilustrace	27. 1.	28. 2.
Francouzské malířství v reprodukci D. Jacometa	2. 3.	31. 3.
Jindřich Prucha: souborná 1907–1914	6. 4.	30. 4.
Čs. lid ve výtvarném umění a literatuře	21. 4.	15. 6.
Jarní členská výstava studií, kreseb a grafiky klubu SČSVU	4. 5.	8. 6.
Současná tvorba českých malířů - III. část	20. 6.	31. 7.
Petr a Vlastimil Rada - souborná	21. 8.	6. 10.
František Kaván: obrazy, kresby z mladší doby	12. 10.	10. 12.
13. výroční členská výstava klubu SČSVU Liberec	15. 12.	31. 1. 1958

1958		
Československý lid ve výtvarném umění 1948–1958	únor	12. 4.
Adolf Kašpar: Národopisné kresby a akvarely	19. 4.	konec května
Památník F. X. Šaldy	?	?
Člověk v obrazech, kresbách, grafice a plastice členů SČSVU	?	?
Honoré Daumiér: grafika	?	?
Současná tvorba českých malířů IV.	září	listopad
Ruské malířství 19. století	listopad	listopad
Karel Vik - souborná výstava k 75. narozeninám	30. 11.	31. 12.

1959		
Emil Filla: České středohoří	1. 2.	20. 3.
Členská výstava SČSVU v Liberci: oleje a grafika	duben	?
Josef Mařatka: kresby a plastiky	9. 5.	15. 6.
Josef Čapek: oleje a kresby (1927–1937)	20. 6.	31. 7.
Moderní české malířství	1. 8.	říjen
Skupina M 57	18. 10.	?
Motivy ze SSSR	listopad	?
Jan Prousek: oleje a kresby	prosinec	leden 1960

1960		
Navzdory Tobě, mé století: z tvorby Josefa Lieslera	únor	?
Orientální výstava	?	?
Zakladatelé moderní Slovenské grafiky	?	?
Miloš Votrubec	?	?
Pravoslav Kotík: obrazy z let 1914-1930	duben	?
Slovenské umění v grafice	květen	?
Základy slovenské grafiky	červen	?
Členská výstava SČSVU	červenec	?
Josef Wagner: sochy	červenec	?
Současná tvorba	srpen	?
Vybraná díla německých mistrů 19. století	září	?
Kresby dětí z Terezína	září	?
František Jiroudek: oleje, krajiny a figurální věci	listopad	?
Josef Navrátil: oleje	prosinec	leden 1961

1961		
Krajiny Josefa Navrátila	leden	?
Výtvarníci k 40. výročí KSČ, výstava členů ČSVU	15. 5.	?
Josef Lada: výstava kreseb	září	?
Mezinárodní dětská kresba	říjen	?
Vítání Rudé armády: oleje, kresby a plastiky	listopad	?
Karel Svoboda - Soudobá česká grafika I.	prosinec	leden 1961
Německé malířství 19. století	?	?

1962		
Max Švabinský: kresby	duben	květen
Jan Zrzavý: souborné dílo	duben	květen
František Tichý: grafika	květen	15. 7.
Václav Špála	červenec	20. 9.
Dětský výtvarný kroužek z Dubé: grafika	20. 9.	listopad
Severočeští výtvarní umělci - pobočka Liberec	prosinec	?
???	?	?
???	?	?
???	?	?
???	?	?
???	?	?
???	?	?

1963		
Josef Čapek: kresby a ilustrace	leden	únor
Kreslený humor: grafika	leden	únor
Karel Černý: obrazy a kresby z let 1935–1958	7. 3.	duben
Jaroslav Šerých: grafika	březen	duben
Moderní francouzská grafika	květen	10. 7.
Aleš Veselý: grafika	květen	červen
Ida Vaculková, Vladislav Vaculka: keramika	květen	10. 7.
Od Mánesa ke Špálovi	13. 7.	září
Rudolf Kremlíčka	8. 10.	listopad
Emila Medková: fotografie	říjen	listopad
Jacquese Callot: grafika	?	?
Dalibor Matouš, Jiří Bradáček	listopad	leden 64
Jiří Kolář: koláže	listopad	leden 64

1964		
Flámské malířství 17. století	leden	únor
Vladimír Boudník	16. 1.	21. 3.
Výroční výstava SČSVU	březen	?
Vladimír Komárek: grafika	březen	?
Mikuláš Galanda: obrazy a grafika	květen	?
Socha 1964	červenec	říjen
František Muzika: obrazy z let 1920–1964	19. 7.	10. 9.
Francouzská grafika 18. století	září	?
Bohdan Kopecký: kresby (1961–1963)	září	říjen
Josef Šíma - obrazy a kresby z let 1920–1963	1. 10.	listopad
Stará evropská grafika	?	?
Aleš Veselý	15. 12.	březen 65
Francouzský lept XVII. A XVIII. Století	prosinec	?

1965		
Vojtěch Preissig	4. 2.	20. 3.
Jaroslav Vožniak: perokresba z let 1962–1965	25. 3.	30. 4.
Umění dnešku	březen	?
Zdeněk Rykr	květen	červenec
Adolf Hoffmeister: Nové koláže	květen	červenec
Mladá česká grafika	květen	?
Rakouské současné sochařství	17. 7.	?
Jan Koblasa	červenec	srpen
Zdeněk Sklenář	říjen	listopad
Kultura českých synagog	listopad	3. 1. 1966
Vilém Boháč: Tvary a metamorfózy	prosinec	10. 1. 1966

1966		
Václav Hollar	leden	únor
Jiří Anderle: grafika	leden	?
Alfons Mucha: plakátová tvorba	březen	?
Mikuláš Medek	3. 3.	20. 4.
Cyril Bouda: ilustrační tvorba	duben	květen
Zapomenutí malíři libereckého biedermeieru	květen	červen
Současné slovenské sochařství	červenec	?
Jiří John: grafika	červenec	srpen
Kaligrafie dálného východu	8. 9.	?
Výroční výstava výtvarných umělců Liberecka 1966	říjen	10. 1. 1967

1967		
Zbyšek Sion: kresby	leden	únor
Evropské umění 20. století	leden	únor
Holandské obrazy Emila Filly	březen	květen
Jiří Balcar	březen	duben
Dětské kresby LŠU v Liberci	květen	?
Čestmír Janošek	květen	?
Ladislav Placatka	?	?
Anatolij Lvovič Kaplan: litografie	červenec	srpen
Vladimír Janoušek, Věra Janoušková: sochy	červenec	srpen
Bojovné dílo Josefa Čapka	září	říjen
F. X. Šalda a výtvarné umění	říjen	listopad
Grafické sbírky OGL: výstavka vánočních námětů ve staré grafice	?	?
Barokní zátiší v Čechách	prosinec	únor 68

1968		
Barokní zátiší v Čechách	prosinec 67	únor
Jaroslav Šerých: soudobá česká grafika IV.	březen	duben
Francisco Goya	květen	červen
Alois Wachsmann: výbor z celoživotního díla	červenec	srpen
Bohuslav Reynek	červenec	srpen
Adriena Šimotová	září	říjen
Jiří John	září	říjen
Jíra, Seifert, Komárek	listopad	30. 1. 1969

1969		
Členská výstava SČVU - pobočka v Liberci	4. 2.	březen
Čínské malířství 13. - 20. století	13. 3.	duben
Jan a Antonín Bazarové: grafické listy	13. 5.	30. 6.
Erich Reischke: sochy a objekty	13. 5.	červen
Jaroslav Klápště: grafika	13. 5.	30. 6.
Francouzské a německé malířství 19. století	4. 7.	září
Jan Solovjev: fotografie lidových plastik z Čech a Moravy	červenec	září
Socha a Město	4. 7.	30. 9.
Naivní umění z Čech a Moravy	2. 10.	16. 11.
Josef Váchal a František Kupka: knižní grafika	2. 10.	listopad
Umění restaurátorské	11. 11.	4. 1. 1970
Práce žáků Waltera Mende	11. 11.	4. 1. 1970

1970		
Podobizny dětí 1. pol. 19. století	15. 1.	1. 3.
Oldřich Hamera	15. 1.	1. 3.
Miroslav Hora: Barevné dřevořezy	12. 3.	3. 5.
Členská výstava ČSVU	12. 3.	3. 5.
Děti vystavují: práce žáků a učitelů výtvarné výchovy	7. 5.	29. 6.
Vladimír Suchánek: litografie	7. 5.	29. 6.
Salon severočeských architektů	10. 7.	22. 8.
Barokní veduty 17. a 18. století	3. 7.	???
Grigorij Musatov	10. 9.	1. 11.
Jan Steklík	10. 9.	1. 11.
Prahou ve stopách baroka	7. 11.	11. 12.

1971		
Krajina pevného řádu	16. 12. 1970	14. 2.
Albín Brunovský: grafika	únor	14. 2.
Emanuel Famíra	29. 4.	29. 6.
Rádi kreslíme a malujeme - práce žáků M. Hellerové z Teplic	květen	červen
Vilém Heckel: fotografie	28. 5.	17. 7.
Valerián Karoušek: sochy a kresby	28. 5.	11. 7.
Moderní tapiserie ART PROTIS	15. 7.	5. 9.
Marie Filippová: grafika	15. 7.	5. 9.
Kamil Lhoták: Co mám rád	16. 9.	14. 11.
Viktor Vorlíček: kresby a grafiky	16. 9.	14. 11.
Josef Nastoupil: kresby	16. 9.	???
Německé a rakouské malířství 19. století	25. 11.	15. 2.

1972		
Jaro Beran: grafika	22. 12. 1971	25. 2.
Norbert Grund	24. 2.	3. 4.
Francouzská kresba a grafika od Maneta k Picassovi	28. 2.	16. 4.
Umění Liptova	11. 4.	21. 5.
František Hora: grafika	18. 4.	28. 5.
Leo Hass: kresby a karikatury	24. 4.	16. 5.
Česká grafika počátku 19. století	20. 5.	29. 6.

Výtvarné kroužky libereckých škol	25. 5.	29. 6.
Hanka Krawcec: grafika	28. 5.	29. 6.
Viktor Dobrovolný: sochy, kresby	4. 7.	27. 8.
Arnošta Janáčková: grafika	6. 7.	29. 8.
Současná kubánská grafika a plakát	7. 9.	8. 10.
Milena Talaváňová: kresby a grafika	6. 9.	20. 10.
Vojtěch Sedláček: Krajina a lidé	26. 10.	1. 1. 1973

1973		
Severočeští výtvarníci k 25. výročí Vítězného února	11. 1.	28. 2.
Veduty 18. století - ze sbírek OGL	únor	22. 4.
K počátkům sbírek galerie	8. 3.	22. 4.
Max Švabinský: výbor z grafického díla	3. 5.	1. 7.
Kreslíme vše, co máme rádi - práce žáků LŠU Děčín	3. 5.	1. 7.
Současné polské malířství	10. 7.	26. 8.
Vasyl Kasijan: grafika	10. 7.	26. 8.
Břetislav Kment: grafika a kresby	10. 7.	26. 8.
Otakar Nejedlý: výbor z díla	6. 9.	31. 10.
Josef Holler: pastely z Jizerských hor	6. 9.	31. 10.
Sovětská současná grafika	8. 11.	1. 1. 1974
Česká kresba 20. a 30. let	8. 11.	1. 1. 1974

1974		
Zátiší a kytice Miloslava Holého	17. 1.	17. 3.
Ota Janeček: kresby z let 1942–1964	17. 1.	17. 3.
Antonín Kalous: přehled životního díla	28. 3.	26. 5.
Liberecko a jeho děti	28. 3.	26. 5.
Martin Benka	6. 6.	25. 8.
Rudolf Svoboda: sochy	6. 6.	25. 8.
Václav Hejna: kresby z let 1932–1942	6. 6.	25. 8.
Ruské ikony	5. 9.	27. 10.
Rakouské malířství 19. století	5. 9.	27. 10.
Antonín František Stehlík: kresby z cyklu "Krajem malého Bobše"	5. 9.	27. 10.
Václav Trefil: přehled díla	12. 11.	1. 1. 1975
Ruská a sovětská literatura v díle českých ilustrátorů	12. 11.	1. 1. 1975

1975		
Slovenské umění 20. století ze sbírek českých galerií	9. 1.	28. 2.
Käthe Kollwitz: grafika	9. 1.	28. 2.
Krajina Václava Rabase	14. 3.	20. 4.
Josef Fafek-Solan: kresby	14. 3.	20. 4.
Mezinárodní výstava amatérské tvorby	4. 5.	29. 6.
Vladimír Volšička	10. 7.	31. 8.
Nové přírůstky za léta 1971–1974	10. 7.	31. 8.
František Bidlo: karikatury	10. 7.	31. 8.
Česká kresba 40. let ze sbírek OGL	3. 9.	5. 10.
Mladí bulharští výtvarní umělci	7. 10.	2. 11.
Severočeští výtvarní umělci k 30. výročí osvobození	11. 11.	2. 1. 1976
Jaroslav Kaiser: grafika	11. 11.	2. 1. 1976

1976		
Natalie Hlubučková-Soukupová	15. 1.	29. 2.
Romantická krajina ve francouzské grafice 18. století	15. 1.	29. 2.
Antonín Chittussi	16. 3.	25. 4.
František Tichý: kresby	16. 3.	25. 4.
Jaroslav Bejček	6. 5.	20. 6.
Vladimír Čeřovský: kresby z let 1974–1976	6. 5.	20. 6.
Jan Trampota	1. 7.	30. 8.
Štefan Nejeschleba	1. 7.	30. 8.
Generace Osmý, Tvrdošíjných a Umělecké besedy	9. 9.	14. 11.
Jaroslav Švihla	9. 9.	14. 11.
Ladislav Zákoucký: grafika, kresby	4. 11.	26. 12.
Augusta Nekolová, Jaroslav Jareš: výběr z díla	30. 11.	30. 1. 1977

1977		
Grafici Hollaristé - 1. část	2. 1.	30. 1.
Vlastimil Rada: výběr z díla	20. 2.	3. 4.
Vladimír Šavel: grafika	20. 2.	3. 4.
Severočeští výtvarní umělci na počest 60. výročí VŘSR	14. 4.	19. 6.
Národní umělec Karel Souček: kresby	14. 4.	19. 6.
Děti a mír a umění	3. 6.	19. 6.
Kamil Lhoták: kresby	21. 6.	21. 8.
Miroslav Pangrác: sochy a kresby	5. 7.	28. 8.

Quido Fojtík: obrazy	5. 7.	28. 8.
Grafici Hollaristé - 2. část	25. 8.	18. 9.
Ferdinand Hložík: výběr z díla	8. 9.	30. 10.
Současná sovětská grafika	28. 9.	30. 10.
Josef Fafek-Solan	10. 11.	26. 12.
Karl Wolfgang Weber: grafika	10. 11.	26. 12.

1978		
František Jiroudek	5. 1.	26. 2.
Emil Filla: grafika	5. 1.	26. 2.
František Hora	9. 3.	16. 4.
Jiří Nepasický: grafika	9. 3.	16. 4.
Miloš Alexander Bazovský	27. 4.	11. 6.
Eva Vlasáková: kresby	27. 4.	11. 6.
Jan Preisler	22. 6.	27. 8.
Dušan Kállay: grafika	22. 6.	27. 8.
Zdeněk Němeček: sochy	3. 8.	15. 10.
Václav Vodák, Vlastimil Vodák a Radka Vodáková-Šrotová	7. 9.	29. 10.
Zdena Braunerová	7. 9.	29. 10.
Výtvarníci ze Žitavy a Liberce	9. 11.	1. 1. 1979
Miloslav Procházka: grafika, kresby	9. 11.	1. 1. 1979

1979		
Otakar Lebeda: životní dílo	11. 1.	28. 2.
Marie Blabolilová - grafika	11. 1.	28. 2.
Zasloužilý umělec Oldřich Opl - výběr z díla	7. 3.	22. 4.
Zasloužilý umělec Karel Štika - grafika	7. 3.	22. 4.
Sedm v říjnu 1939	3. 5.	24. 6.
Miloslav Jágr - ilustrace dětských knih	3. 5.	24. 6.
Maďarská revoluční grafika - na paměť Maďarské republiky rad	17. 7.	25. 8.
Kamila Štenclová - grafika	17. 7.	10. 9.
Vladimír Sobolevič - výběr z grafické tvorby	13. 9.	28. 10.
Přírůstky českého umění 20. století z let 1975–1979	13. 9.	28. 10.
Jana Sigmundová - ilustrace	13. 9.	28. 10.
Národní umělec Jaroslav Grus - výběr z díla	8. 11.	31. 12.
Alena Bílková - grafika	8. 11.	31. 12.

1980		
Josef Čapek	10. 1.	24. 2.
Vladimír Komárek - grafika	10. 1.	24. 2.
Variace impresionismu v české malbě	6. 3.	20. 4.
Jiří Sopko - grafika	6. 3.	20. 4.
Zasloužilý umělec Radomír Kolář, ak. sochař Vendelín Zdrůbecký	24. 4.	22. 6.
Eva Bednářová - ilustrace	24. 4.	22. 6.
Národní umělec Josef Brož	3. 7.	31. 8.
Zasloužilý umělec Alois Metelák	3. 7.	31. 8.
Generace Národního obrození	11. 9.	26. 10.
Daniela Havlíčková - grafika	11. 9.	26. 10.
Mladé umění Liberecka	6. 11.	3. 1. 1981
Německá renesanční grafika	6. 11.	3. 1. 1981

1981		
František Kaván - obrazy	8. 1.	1. 3.
Nizozemská grafika - 1. část	8. 1.	1. 3.
Vladimír Volšička - obrazy, kresby	12. 3.	20. 4.
Národní umělec Jiří Trnka - ilustrace	12. 3.	26. 4.
Boje a zápasy českého moderního výtvarného umění	7. 5.	28. 6.
Budoucnost patří nám	7. 5.	28. 6.
Přehledka tvorby mladých severočeských výtvarných umělců	9. 7.	30. 8.
Václav Hollar - grafika	9. 7.	30. 8.
Klasikové malířství 19. století	10. 9.	1. 11.
František Ronovský - kresby	10. 9.	1. 11.
Současná sovětská grafika	10. 11.	3. 1. 1982
Národní umělec Václav Špála - obrazy a kresby	12. 11.	3. 1. 1982

1982		
Zasloužilý umělec Vladimír Šavel - obrazy, kresby, grafika	14. 1.	28. 2.
Národní umělec Adolf Zábranský - z ilustrační tvorby pro děti	14. 1.	28. 2.
Zasloužilý umělec Ladislav Čepelák - kresby, grafika	11. 3.	25. 4.
Jaroslav Král - obrazy	11. 3.	25. 4.
Nizozemská grafika 17. století - 2. část	11. 3.	25. 4.
Karel Holan - obrazy	6. 5.	27. 6.
Národní umělec Josef Lada - z ilustrační tvorby	6. 5.	27. 6.
Zasloužilý umělec Václav Plátek - kresby, sklo, šperky	8. 7.	5. 9.

České umění 40. let	8. 7.	5. 9.
Nizozemská grafika 17. století - 3. část	8. 7.	5. 9.
Generace národního divadla	16. 9.	7. 11.
Jiří Landovský - kresby	16. 9.	7. 11.
Reprezentativní výstava sovětské literatury a reprodukcí	9. 11.	28. 11.
Antonín Hudeček - výběr z díla	18. 11.	3. 1. 1983
Grafika Severočeských výtvarníků - přírůstky OGL	18. 11.	3. 1. 1983

1983		
Zasloužilý umělec Miloslav Holý - z malířského díla	20. 1.	6. 3.
Alena Kučerová - grafika	20. 1.	6. 3.
Sociální umění 20. let	17. 3.	1. 5.
Dalibor Matouš - výběr z tvorby 70. let	17. 3.	1. 5.
Jitka Walterová - ilustrace dětské knihy	17. 3.	1. 5.
Loutka a divadlo	12. 5.	3. 7.
Josef Saska - grafika	12. 5.	3. 7.
Divadlo očima dětí	12. 5.	3. 7.
Člověk a svět (Mladá figurální tvorba)	14. 7.	28. 8.
Michaela Lesařová - grafika	14. 7.	28. 8.
Vladimír Komárek - obrazy z let 1947–1983	8. 9.	30. 10.
Jaroslav Klápště - grafika	8. 9.	30. 10.
Secese a symbolismus	10. 11.	31. 12.
Čeští ilustrátoři ruské a sovětské prózy	10. 11.	31. 12.

1984		
Hermína Melicharová - výběr z díla	12. 1.	4. 3.
Jan Kudláček - ilustrace	12. 1.	4. 3.
Třetí přehlídka mladých severočeských výtvarníků	15. 3.	29. 4.
Vladimír Boudník - grafika	15. 3.	29. 4.
Zasloužilá umělkyně Ludmila Jiřincová - výběr z díla	10. 5.	1. 7.
Jaroslava Solovjevová - obrazy z let 1961–1983	10. 5.	1. 7.
Kateřina Černá - obrázky, knížky a kresby	10. 5.	1. 7.
Děti a hudba	10. 5.	1. 7.
Zasloužilý umělec Miroslav Houra - výbor z díla 1959–1984	12. 7.	2. 9.
Jozef Jankovič - grafika	12. 7.	2. 9.
Současná krajina	13. 9.	4. 11.
Václav Pokorný - grafika z let 1969–1984	13. 9.	4. 11.
Zasloužilý umělec Jan Smetana - výběr z díla	15. 11.	31. 12.
Zdeněk Miller - ilustrace	15. 11.	31. 12.

1985		
Eva Kubínová - dřevorezy z let 1971–1984	10. 1.	24. 2.
Jaroslav Prášil - suché jehly z let 1979–1984	10. 1.	24. 2.
Adolf Kašpar - ilustrace	10. 1.	24. 2.
Přirůstky Oblastní galerie v Liberci z let 1975–1985	7. 3.	21. 4.
Pavel Sivko - kresby, grafika, ilustrace	7. 3.	21. 4.
Výtvarní umělci Liberecka	7. 5.	23. 6.
Jiří Sozanský - kresby	7. 5.	23. 6.
Život v míru	7. 5.	23. 6.
Flámské malířství	4. 7.	18. 8.
Jan Souček - kresby, grafiky	4. 7.	25. 8.
Zasloužilý umělec Vojtěch Tittelbach - výbor z díla	5. 9.	20. 10.
Mirko Hanák - ilustrace	5. 9.	3. 11.
Václav Pospíšil - výběr z tvorby 1964–1985	14. 11.	5. 1. 1986
Dagmar Berková - ilustrace, kresby	14. 11.	5. 1. 1986

1986		
Zasloužilý umělec Vladimír Sychra - výbor z díla	16. 1.	2. 3.
Zasloužilý umělec Karel Hruška - Shakespearovské cykly - dřevorezy	16. 1.	2. 3.
Moderní pohádka v tvorbě českých ilustrátorů	13. 3.	4. 5.
Oldřich Smutný - obrazy	13. 3.	4. 5.
Pavel Šulc - obrazy z let 1956–1986	15. 5.	29. 6.
Eva Hašková - grafika a ilustrace	15. 5.	29. 6.
Naše město - výtvarné práce žáků libereckých ZŠ	15. 5.	29. 6.
Rudolf Němec - obrazy, grafika	10. 7.	31. 8.
Anna Khunová - grafika	10. 7.	31. 8.
Miloslav Janků - obrazy a kresby z let 1938–1986	11. 9.	2. 11.
Zasloužilý umělec Zdeněk Smetana dětem - ilustrace	11. 9.	2. 11.
Jaroslava Sauerová - grafika	11. 9.	2. 11.
Jiří Anderle - obrazy a grafika z let 1981–1986	13. 11.	4. 1. 1987
Vladimír Gebauer - kresby	13. 11.	4. 1. 1987

1987		
Miloš Jiránek - Životní malířské dílo	15. 1.	8. 3.
Zuzana Nováčková - grafika	15. 1.	8. 3.
Výtvarní umělci Liberecka	19. 3.	10. 5.
Josef Paleček - ilustrace	19. 3.	10. 5.
Loutka a divadlo	21. 5.	28. 6.
Pavel Mühlbauer - kresby	21. 5.	28. 6.
Pojďme si hrát - výtvarné práce dětí	21. 5.	28. 6.
Václav Kiml - výbor z díla	9. 7.	30. 8.
Jan Solovjev - Portréty	9. 7.	30. 8.

Zasloužilý umělec Jaroslav Chudomel - dřevořezy, pastely	10. 9.	1.11.
Jan Vančura - scénografie	10. 9.	1.11.
Současné české exlibris	10. 9.	1.11.
Děti tvoří	10. 9.	1.11.
Soudobí ilustrátoři klasické literatury v Lidovém nakladatelství	12. 11.	3. 1. 1988
Daisy Mrázková - kresby	12. 11.	3. 1. 1988

1988		
České výtvarné umění v letech 1945–1965	14. 1.	28. 2.
Olga Čechová - ilustrace	14. 1.	28. 2.
Alén Diviš - výbor z díla	10. 3.	1. 5.
Ivan Ouhel - kresby	10. 3.	1. 5.
Děti a pohádka	11. 5.	17. 7.
Milan Janáček - výbor z díla	12. 5.	3. 7.
Jaroslav Švihla - grafiky	12. 5.	3. 7.
Rastilav Michal - obrazy a kresby z let 1958–1988	14. 7.	4. 9.
Zdeněk Přibyl - kresby	14. 7.	4. 9.
Ilustrace dobrodružné a chlapecké literatury	15. 9.	6. 11.
Josef Nastoupil - kresby, ilustrace	15. 9.	6. 11.
Jak umím namalovat svět	21. 9.	6. 11.
Jaroslav Klápště - výbor z díla	17. 11.	31. 12.
Aleš Lamr - kresby	17. 11.	31. 12.

1989		
Václav Pokorný - výbor z díla	12. 1.	26. 2.
Eva Šedivá - tvorba pro děti	12. 1.	26. 2.
Josef Istler - výbor z díla	9. 3.	23. 4.
Alex Beran - grafiky a kresby	9. 3.	23. 4.
Co dovedou dětské ruce	3. 5.	23. 5.
Miloslav Jágr - výbor z díla	4. 5.	25. 6.
Jiří Voves - kresby a obrázky	4. 5.	25. 6.
Člověk a příroda	31. 5.	16. 7.
Tamara Klímová, Alojz Klímo - obrazy a grafika	6. 7.	26. 8.
Josef Duchoň - barevné dřevořezy	6. 7.	26. 8.
Jiří Nepasický - obrazy, kresby	7. 9.	29. 10.
Adriena Šimotová - problém hlavy	7. 9.	29. 10.
Zdeněk Mézl - ilustrace, volná grafika	7. 9.	29. 10.
Výtvarné práce žáků z Nového Města pod Smrkem	20. 9.	29. 10.
Pavel Roučka - ilustrace	9. 11.	20. 1. 1990
Sovětská grafika - ze sbírek GVU Náchod	9. 11.	20. 1. 1990

Příloha č. 2 – Přehled návštěvnosti liberecké galerie v letech 1946–1989

Přehled návštěvnosti liberecké galerie v letech 1946–1989			
1946	1374	1968	8600
1947	2254	1969	9908
1948	2341	1970	10953
1949	4385	1971	10432
1950	11516	1972	13268
1951	9898	1973	10039
1952	12709	1974	10923
1953	10170	1975	11902
1954	10828	1976	10631
1955	14453	1977	10822
1956	12118	1978	8440
1957	12000	1979	8063
1958	?	1980	12672
1959	?	1981	19315
1960	?	1982	17431
1961	13322	1983	21523
1962	22704	1984	20994
1963	16339	1985	19501
1964	13255	1986	22703
1965	11479	1987	26092
1966	12103	1988	19825
1967	16780	1989	19201